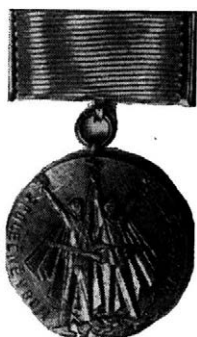

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ DRUHÝ ROČNÍK

4

K úkolům branné politiky z hlediska závěrů XVI. sjezdu KSČ

„Úkoly branné politiky strany, vytyčené na XVI. sjezdu KSČ... stavějí před nás objektivně a s velkou naléhavostí požadavek dále zdokonalovat obranu státu a kolektivní bezpečnost celého socialistického společenství.“

(Armádní generál M. Dzúr, Obrana lidu z 11. 6. 1981, s. 4.)

Sjezdy komunistických a dělnických stran socialistických zemí rozpracovávají dlouhodobou strategii postupu výstavby socialistické společnosti. I průběh, výsledky a závěry XVI. sjezdu KSČ určily směr dalšího rozvoje naší společnosti na první období osmdesátých let, a to v návaznosti na program, vytyčený na XIV. sjezdu KSČ a rozpracovaný na XV. sjezdu KSČ. Na XVI. sjezdu KSČ, později na 4. a 5. zasedání ÚV KSČ bylo zdůrazněno, že nastupujeme do období, které se vyznačuje mimořádnou složitostí v mezinárodních vztazích i vnitřními problémy v rozvoji naší ekonomiky. Tomu odpovídá i střízlivost a současně náročnost našich perspektiv. Sjezd proto stanovil co nejúčinněji zacházet s materiálním i duchovním bohatstvím, které lid pod vedením KSČ nashromáždil za celé období socialistické výstavby. S plnou vážností vyzdvihl požadavek dosažení obrátu v efektivnosti, jako základního předpokladu dalšího hospodářského a sociálního rozvoje společnosti, a určil konkrétní úkoly k jeho zabezpečení.

Připomeňme si základní orientaci, kterou vyžaduje dlouhodobá strategie vysoké efektivnosti výroby a kvality veškeré práce ve svém komplexu. Především je nutné převést ekonomiku na cestu intenzivního rozvoje, s vyšším využitím vědeckotechnického pokroku, uskutečnit efektivní strukturální změny v hospodářství, prosadit racionální využívání výrobního potenciálu, vysokou hospodárnost a zhodnocování všech zdrojů, zdokonalovat řízení, rozvíjet iniciativu pracujících, aktivněji zapojovat naše hospodářství do socialistické ekonomické integrace a mezinárodní dělby práce.

Sjezd naznačil cesty upevňování morálně politické jednoty společnosti, jejíž základ tvoří svazek dělnické třídy s rolnictvem a inteligencí, rovnoprávnost národů a národností a další rozvoj socialistické demokracie státu. Vysoce vyzvedl význam ideologické a výchovné práce.

XVI. sjezd KSČ současně zdůraznil leninský princip jednoty budování a obrany socialistické vlasti a vyvodil závěr, že mezi nejdůležitější úkoly strany a společnosti patří upevňování obranyschopnosti země a další budování ČSLA jako nedílné součásti ozbrojených sil států Varšavské smlouvy.

„V duchu závěrů XVI. sjezdu KSČ považuje Ústřední výbor KSČ za nezbytné, aby ČSSR účinně přispívala k boji za zmaření plánů USA a NATO zřádkat vojenskou převahu nad SSSR a zeměmi Varšavské smlouvy. Ještě rozhodněji budeme usilovat o realizaci mírových návrhů Sovětského svazu a socialistických zemí, neboť sám život denně potvrzuje, že to je nejspolehlivější cesta k zajištění míru“ — praví se v usnesení 4. zasedání ÚV KSČ. (Život strany č. 24/1981, s. 4.)

Mír patří bezesporu mezi nezákladnější hodnoty lidstva. Je přirozené, že komunismus spojuje svůj program budování nové společnosti s bojem za zachování míru ve světě. Mírové iniciativy, obsažené v programu XXVI. sjezdu KSSS, ke kterým se plně a aktivně přihlásil i XVI. sjezd KSČ, směřují k odvrácení hrozby jaderné katastrofy, se kterou si imperialismus nebezpečně zahrává. Především politika USA vede ke zhoršení mezinárodní situace, k dalšímu horečnému zbrojení s cílem zvrátit politiku uvolnění a politiku kon-

frontace. Spojené státy zvyšují pravidelně každý rok svůj vojenský rozpočet o 6—7 procent a celkový obnos výdajů tvoří 1/3 státního rozpočtu. V roce 1981 to činilo 190 miliard a pro letošní rok se plánuje 226 miliard dolarů.

Boj proti nebezpečí války se stává zvláště aktuální v Evropě, zejména po oznámení USA o plánovaném rozmístění strategických raket s novými jadernými, neutronovými a nyní i chemickými zbraněmi v řadě zemí západní Evropy. A právě tam došlo od doby druhé světové války k největšímu masovému vystoupení lidu proti realizaci vojenskopolitických cílů imperialismu. Naším úkolem je dávat těmto silám nové pádné argumenty, sjednocovat všechny odpůrcy termojaderného šílenství. To má značný význam i z hlediska upevňování naší obranyschopnosti.

Důležitým předpokladem úspěchu této politiky je společný postup, těsnější koordinace a výměna zkušeností mezi bratrskými socialistickými zeměmi při ideologickém působení, v propagandě i v boji s ideologickou diverzí.

Upevňování vztahů na zásadách socialistického internacionalismu se týká jak vyjmenovaných oblastí politického a ideologického působení, tak vojenskopolitických otázek. KSC vypracovává a koordinuje svou vojenskou politiku s politikou KSSS a dalšími marxisticko-leninskými stranami.

Pro zabezpečení úkolů branné politiky z hlediska závěrů XVI. sjezdu KSC jsou důležité některá zásadní stanoviska. Ve zprávě o činnosti se k tomu říká: „Mezi naše nejdůležitější úkoly patří upevňovat a zvyšovat obranyschopnost naší země. Budeme i nadále budovat Československou lidovou armádu jako nedílnou součást ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. Nebudeme litovat sil a prostředků, aby naše armáda byla vysoce moderní armádou, bezmezně oddanou straně a lidu, schopnou společně se Sovětskou armádou a armádami ostatních států Varšavské smlouvy uchránit mír a vymoženosti socialismu.“ (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu KSC, Svoboda 1981, s. 35.)

Zajištění obrany naší země víc než kdykoli předtím souvisí s obranou a bezpečností celého socialistického společenství. Naše vojenskostrategická poloha jen zdrazňuje, že si nelze vůbec představit úspěšnou obranu naší svrchovanosti bez těsné spolupráce se Sovětským svazem a jeho armádou. Koncepce obrany Československa za buržoazní 1. republiky se v důsledku své třídní omezenosti nedokázaly s touto skutečností vyrovnat. To bylo také jednou z příčin, že jsme ztratili svou stát-

nost jako jedni z prvních v Evropě. Důsledně internacionalistická politika naší strany určuje i naši aktivní roli ve spojeneckém uskupení států Varšavské smlouvy. Společné socialistické zřízení a podpora bratrských států, které nás obklopují, vytvářejí dobré předpoklady, abychom mohli plně zabezpečit naši západní hranici — hranici styku dvou protikladných světů.

Obranyschopnost státu je mimo zabezpečení vojenskopolitických spojeneckých svazků závislá především na všestranném využití vymožeností a předností socialistického zřízení, na výstavbě mohutné materiálně technické základny a jí odpovídající společenské nadstavby.

Dlouhodobá strategie efektivnosti výroby a veškeré práce i objem plánovaného růstu národního hospodářství se stávají významným faktorem posilování ekonomických základů obranyschopnosti. Vyvořený národní důchod vzrostl během 6. pětiletky o 20 % a dosáhl v roce 1980 výše 453,6 miliardy Kčs, průmyslová výroba se zvýšila o 1/4 a podíl strojírenství o 36,5 %. Energetické kapacity zaznamenaly největší přírůstek v dějinách Československa. Základním cílem 7. pětiletky je zabezpečení rozvoje národního hospodářství a udržení životní úrovně obyvatelstva i při výrazně zhoršených podmínkách v důsledku světové surovinné a energetické krize. I při plánovaném nižším růstu národního důchodu za pětiletku na 14—16 % je stále zachováno vysoké tempo růstu národního hospodářství. A že to bude úkol mimořádně náročný, ukazují výsledky roku 1981, kdy se nám nepodařilo splnit plánovaný růst národního důchodu. Jak zdůraznilo usnesení 4. zasedání ÚV KSC, zatím jsme neudělali podstatnější krok při prosazování efektivnosti, k hospodárnějšímu využívání surovin, materiálů a energetických zdrojů, k využívání základních prostředků.

V dokumentech XVI. sjezdu KSC se požadavek vědeckotechnického rozvoje považuje za nejvýznamnější zdroj růstu efektivnosti a současně se konstatuje, že dosavadní tempo tohoto rozvoje je nedostatečné. 7. pětiletý plán předpokládá rychlejší růst vývozu než dovozu, tzn. kvalitnější a exportuschopné výrobky. Ty může vyrobít jen efektivnější moderní technika a technologie. To předpokládá aktivnější účast naší ekonomiky na světové dělbě práce, především v rámci RVHP. Tam se nám dostává dostatek prostoru pro rozvoj specializace a kooperace. Především spoluprací se SSSR řešíme naše surovinné a energetické problémy a současně si zajišťujeme stabilní odbytiště našich výrobků. To všechno má velký význam nejen pro

zabezpečení obrany našeho státu, ale celého socialistického společenství.

Jeden z rozhodujících vlivů pro realizaci branné politiky státu má i politickomorální faktor rozvinuté socialistické společnosti. Z celého komplexu politických, ideologických, morálních, národnostních a kulturních souvislostí je mimořádně důležité hledisko vztahu lidí k otázkám obrany vlasti. Socialistická společnost svou strukturou, která směřuje ke stále větší sociální homogenitě, i jednotnou ideologií vytváří příznivé podmínky k tomu, aby v celé oblasti nadstavby byly respektovány potřeby obrany země, aby tomu odpovídala politickovýchovná a organizátorská činnost komunistické strany, vládních orgánů a příslušných institucí.

Na XVI. sjezdu KSČ bylo řečeno, že: "...stálou pozornost věnoval ústřední výbor problémům mezinárodní politiky, obraně a bezpečnosti státu". Politika strany v této oblasti vychází z toho, že obrana socialistické vlasti se opírá o pevný štít našich spojeneckých svazů v rámci Varšavské smlouvy, o vedoucí postavení dělnické třídy a její avantgardy, komunistické strany ve státě, o pevný svazek dělnické třídy a strany s ostatními pracujícími.

„V uvědomělosti lidí je skryta ohromná tvůrčí síla, která je schopna mobilizovat společnost k řešení i těch nejsložitějších úkolů“ — řekl na XVI. sjezdu KSČ generální tajemník s. Husák. (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu KSČ, Svoboda 1981, s. 38.) Socialistický stát je silný tím, že masu všechno ví. To má nesmírný význam pro posilování morálně politického faktoru ve vojenství, pod kterým rozumíme souhrn duchovních vlastností a schopností lidu a armády. Jde tedy o úroveň politického uvědomění mas, o pevnost jejich přesvědčení o spravedlivosti cílů obrany, o vysoký stupeň vztahů mezi brannými složkami státu a ostatním lidem, jejich oddanost zřízení a pohotovost být připraven bojovat za jeho zájmy.

Socialistická společnost se neobejde bez soustavného zdokonalování socialistické demokracie, bez růstu vzdělanosti a kultury lidí. To předpokládá rozvíjet politickovýchovnou a ideologickou práci. XVI. sjezd KSČ zdůraznil, že výchova socialistického člověka, formování jeho myšlení i citů v duchu socialistických ideálů je hlavním smyslem veškerého našeho výchovného úsilí. Současně si musíme uvědomit, že tento proces se realizuje v podmínkách boje dvou rozdílných společenských soustav — socialistické a kapitalistické, při působení dvou protikladných ideologií. Proto požadavek sjezdu na vyšší kvalitu a účinnost

veškeré práce se v plné míře týká i politickovýchovné činnosti.

Velký význam pro posilování branného odhodlání občanů má i úkol neustále prohlubovat vlastenecké a internacionální uvědomění lidu, především mládeže, vést je k činnorodému socialistickému vlastenectví a k proletářskému a socialistickému internacionalismu. Posilovat třídní bdělost a nesmiřitelnost s buržoazní ideologií, vést rozhodný boj s působením nepřátelské propagandy. Ministr národní obrany armádní generál M. Džúr na XVI. sjezdu KSČ zdůraznil: „V ideovém přesvědčení, politické pevnosti a prohlubování osobní zodpovědnosti za obranu socialismu vidíme jeden ze základních zdrojů síly socialistické armády.“ [Rudé právo 10. 4. 1981, s. 5.]

Další aspekt politickovýchovné práce, zdůrazněný sjezdem, je požadavek, aby se celkově zvýšila úloha ČSLA jako školy budovatelů a obránců socialistické vlasti. To dále zvyšuje nároky na úroveň i efektivnost ideového působení, formování charakteru i postojů mladých lidí, jejich motivaci k odpovědné vojenské službě na obranu socialistické vlasti.

Závažné úkoly vyplývají pro celou oblast branné výchovy obyvatelstva a civilní obrany. Základním úkolem branné výchovy z hlediska závěrů XVI. sjezdu KSČ zůstává formovat vysokou odpovědnost každého občana za obranu vlasti, osvojit si k tomu nezbytné znalosti a dovednosti, formovat branné postoje lidí, prohlubovat třídní a internacionální základ branné výchovy, posilovat jednotu ozbrojených sil a lidu. Sjezd zdůraznil, že význam branné výchovy v současné situaci roste.

Nové budou především podmínky zhoršené mezinárodní situace, ve kterých se budou tyto úkoly realizovat. Zvyšuje se riziko vzniku termojaderné války. Prostor Evropy a zejména Střední Evropy se stává mimořádně citlivým při realizaci vojenskopolitických cílů imperialismu. To vyžaduje posílit brannou výchovu a dělat ji s větší odpovědností a důkladností.

Jednotný systém branné výchovy obyvatelstva ČSSR má dnes svou institucionální základnu jako součást výchovy na školách, v přípravné brančce, v zájmové branné činnosti v rámci Svazarmu, dále v branné přípravě záloh a přípravě obyvatelstva k civilní obraně. Z hlediska cílů se branná výchova člení na politické, morální, odborně technické a další složky. Ve vojenskopolitické složce je nejdůležitější objasňovat z hlediska marxismu-leninismu otázky současné epochy a mezinárodní situace. Zejména mladé generaci je důležité vysvětlovat trvalé socialistické hodnoty a

na tradicích ukazovat bojovou revoluční cestu k naší současnosti. Vštěpovat mladým lidem pravdivé představy o bojích strany a lidu, ukazovat jednotu budování obrany socialistické vlasti a nutnost kdykoli být připraven k její obraně.

Závažné změny ve vedení soudobého ozbrojeného boje způsobují stírání rozdílu mezi frontou a zázemím. Objektem útoků nejsou jen ozbrojená uskupení, ale zrovna tak politická a hospodářská centra států. Civilní obrana zajišťuje zvládnutí krizových situací za válečného stavu ve státě, ale současně je významnou složkou při řešení nenadálých situací a živelných katastrof. Ze závěrů XVI. sjezdu KSČ vyplývá, že státní orgány, hospodářské a dobrovolné společenské organizace musí připravovat obyvatelstvo k tomu, aby bylo schopno bránit se proti prostředkům hromadného ničení a zabezpečovat rychlé odstranění následků napadení.

Závěry XVI. sjezdu KSČ byly do podmínek ČSLA konkretizovány na celostátní úrovni stranickém aktivu, kde bylo zdůrazněno, že prvořadou povinností všech příslušníků armády je péče o vysokou politickou bdělost, bojovou a mobilizační pohotovost a připravenost ČSLA ve svazku se Sovětskou armádou a dalšími armádami států Varšavské smlouvy.

Ministr národní obrany armádní generál M. Dzúr na tomto aktivu objasnil přístup k základnímu úkolu ČSLA takto: „Hlavním úkolem, který před námi stojí, je prosadit do vědomí každého vojáka komplexní přístup ke všemu, co tvoří bojovou pohotovost a co zabezpečuje připravenost a schopnost útvarů, svazků a svazů v maximálně krátkém čase a za jakékoliv situace splnit stanovený úkol.“ (Obrana lidu z 11. 6. 1981, s. 3.)

Využívání jaderné energie ve vojenském s další modernizací a raketovou technikou zdůrazňuje požadavek nepřetržitě bojové pohotovosti. Pro armádu to znamená zajistit vysokou úroveň morálně politické, odborné, psychologické a fyzické připravenosti, technické vybavenosti a organizovanosti vojsk.

Pro každého vojáka z toho vyplývá požadavek udržovat trvalou pohotovost k okamžitému splnění všech úkolů a vojenských povinností, pro jednotku a útvar, aby v maximálně krátkém čase byly schopny vést aktivní bojovou činnost a zničit nepřítele.

Předpoklady pro splnění těchto náročných cílů byly vytvořeny novými prvky a prostředky ve výstavbě a organizaci jednotek a útvarů. Přesto realizace cílů bude vyžadovat od řídicí práce velitelů a štábů, od stranickopolitické práce nové mimořádné úsilí, hledání nových postupů, vysokou iniciativu v činnosti každého vojáka. Do popředí vystupují takové morálně politické vlastnosti, jako je ukázněnost, iniciativa, houževnatost, psychologická odolnost, smysl pro kolektiv i vysoká osobní odpovědnost.

Na mimořádném významu nabývá uvědomění vojenské kázeň. Jak známo, její stupeň závisí především na cílevědomé politickovychovné práci, na pevnosti socialistického přesvědčení vojáka, na podmínkách a režimu života jednotky a náročné přípravě vojáků. To vše podstatně zvyšuje nároky na velitelský sbor, jeho schopnost velet, řídit, vychovávat své podřízené. Bude to vyžadovat osobní příklad, efektivnější styl práce, tvůrčí přístup řešení problémů vojenské teorie a praxe.

V závěrech XVI. sjezdu KSČ byla v několika souvislostech vyzvednuta nutnost zkvalitnit řídicí a kontrolní činnost. 4. zasedání ÚV KSČ označilo dokonce požadavek zásadního obratu v řízení za nejdůležitější podmínku pro úspěšné plnění sjezdové linie. Stejně jako ve výrobě v civilním sektoru i zkušenosti vojsk ukazují, že vysoká efektivnost plnění úkolů bojové a politické přípravy je výrazně podmíněna úrovní řídicí a organizační práce.

Podstatným rysem práce velitelů a štábů je jednotnost odbornosti a političnosti. Řízení a velení se vždy dotýká hodnocení a vztahů lidí. Proto v sobě zahrnuje silný politickovychovný moment. Političnost souvisí s nejpodstatnějšími stránkami řízení. Především ve znalostech toho, jak jsou lidé na plnění úkolů skutečně připraveni a zda podle toho byl udělán jejich výběr i reorganizace ve struktuře vojenské organizace. Řízení tedy úzce souvisí s kádrovou prací. Požadavky sjezdu pro tuto oblast zdůrazňují zvýšené nároky na odborné znalosti, zvládnutí základů vědeckého socialismu, důsledné prosazování linie strany a schopnost pracovat s lidmi. Ministr národní obrany na celostátním aktivu k XVI. sjezdu KSČ k tomu řekl: „Klademe si za cíl překonávat administrativní formy řízení, které odvádějí vedoucí funkcionáře od živé práce s lidmi, od řešení konkrétních výcvikových a výchovných úkolů. Svedeme rozhodný boj proti zbytečnému papírování a byrokratismu.“ (Obrana lidu z 11. 6. 1981, s. 3.)

Sjednocovat a mobilizovat vojenské kolektivy k uskutečňování politiky KSČ v ČSLA při každodenním plnění úkolů bojové a politické přípravy, to je důležitý požadavek sjezdu pro realizaci vojenské politiky v ČSLA i na dalších úsecích upevňování obranyschopnosti státu. Významnou úlohu v této souvislosti má živá stranickopolitická práce.

XVI. sjezd KSČ i celooarmádní stranický aktiv zdůrazňují význam nedílné velitelské pravomoci, ale současně povinnost velitelů být v pevném spojení s kolektivem, využívat jeho názorů, podnětů a iniciativy. Lidé, kteří to nedokáží, nemohou mít v řízení úspěch. Velitel je přes neustálé velení a spojení při plnění úkolů stále více odkázán na sebe a iniciativu svého kolektivu. Zdaleka se to netýká jen takových komplexních zaměstnání, jako jsou střelby nebo polní výcvik.

XVI. sjezd KSČ stanovil za jeden z rozhodujících směrů své strategické linie — urychlit vědeckotechnický rozvoj. Věda a technický rozvoj je dnes nejen nejmodernějším zdrojem růstu společenské produktivity práce, nejdůležitějším prostředkem pro rozvoj progresivních oborů, jako jsou elektronika, automatizace a robotizace a další, ale současně jí patří nejpřednější místo při upevňování obranyschopnosti země. Vědeckotechnický pokrok se velmi výrazně projevuje a ovlivňuje bojovou pohotovost, vojenskou techniku, zbraně a zbraňová systémy. Promítá se do organizačské činnosti štábů, významně poznámenává taktiku, operační umění i strategii ozbrojeného boje. To z hlediska obranyschopnosti země má mimořádný význam především v tom, že umožňuje rozvoj špičkových odvětví průmyslu, který zabezpečuje vývoj zbraní, vojenské techniky, automatizace velení a možnosti nových metod vedení bojové činnosti vojsk. Významným rysem nové výzbroje je rostoucí stupeň její automatizace. Základním úkolem při zajišťování vysokého stupně bojeschopnosti vojsk je docílit souladu mezi systémem velení a novými požadavky na vedení operací, které vyplývají ze zvýšených bojových možností jednotlivých druhů vojsk. Jediná cesta k tomu je postupná komplexní automatizace velení. To předpokládá rozvoj a využití sdělovací a automatizační techniky v daleko širším měřítku. Nové zbraně nelze ovládnout bez nového myšlení, netradičních postupů, aktivity, samostatnosti v orientaci nejen v technice, ale i politickém rozhledu.

Výzkumná a vývojová základna v Československu má mimo civilní zařízení i vojenská zařízení nebo zařízení určená pro branné účely. I tam je nutné dosahovat daleko většího sepětí s potřebami vojsk a vojenské praxe. Výrazným prostředkem

k upevňování obranyschopnosti je tedy všestranné a promyšlené uplatňování vědeckotechnického pokroku ve výstavbě ČSLA a na celém úseku branné politiky.

Linie XVI. sjezdu KSČ zahrnuje rovněž úkoly k dalšímu upevňování spojeneckých svazků se SSSR a ostatními státy Varšavské smlouvy, neboť ani jedna ze socialistických zemí nemůže připustit jednostranné oslabení svých obranných možností. V nynější komplikované situaci, kdy USA vyvíjejí a zavádějí do výroby kvalitativně nové druhy zbraní, je upevnění jednoty armád států VS zvláště důležité. Naši oporou je mohutný vojenskopolitický potenciál Sovětského svazu, jenž umožňuje komplexní rozvoj a výrobu všech nezbytně nutných druhů zbraní pro vlastní armádu i pro ostatní armády členských států Varšavské smlouvy. To dává velký pocit jistoty při zajišťování obranyschopnosti naší země, ale současně nás musí vést k ještě větší odpovědnosti za kvalitní splnění úkolů, stanovených Spojeným velením i ke zvýšení našeho přínosu k zajištění bezpečnosti socialistického společenství.

Úsilí antikomunismu, zejména v propagandě i politických krocích vlády USA neslabne, ale naopak je stále intenzivnější. Mohli jsme se o tom velmi výmluvně přesvědčit v souvislosti s polskou krizí. Antikomunistické síly útočí na socialismus ekonomickou diskriminací, ideologickou diverzí, vojensky. Roztáčí se nová kola zbrojení, která mají ujídat stále větší kousek z toho, co je určeno ke spotřebě hladovějícímu světu. (Podle statistik mezinárodních institucí OSN se předpokládá, že jen v roce 1982 na světě zemře hladem asi 40 miliónů lidí.) To všechno se děje pod pokryteckou firmou boje za lidská práva a svobody národů.

Na výstavbu nových ozbrojených sil imperialismu máme tedy jedinou odpověď: Soustavně upevňovat semknutost socialistických zemí a zabezpečit mimo politických opatření v širších mezinárodních souvislostech odpovídající růst naší bojové síly. Dále zlepšovat přípravu vojsk k boji, sladovat, vyměňovat si zkušenosti, zobecňovat nové poznatky z ozbrojeného zápasu, včas navrhovat a udělat opatření ke zlepšení připravenosti Československa a celého socialistického společenství.

Specifičnost poznávání války a ozbrojeného zápasu

Jedním ze základních činitelů, na němž spočívá úspěšná výstavba komunismu a spolehlivá obrana vymožeností světové proletářské revoluce, je rozvoj vědeckovýzkumné činnosti a využití výsledků vědeckého poznání ve společenské praxi.

Proto rozvoj přírodních, technických a společenských vědních oborů je trvale v centru pozornosti stranických i státních orgánů zemí světového socialistického společenství.

Dokumenty XXVI. sjezdu KSSS v této souvislosti opětovně zdůrazňují: „O velkém významu vědy není třeba nikoho přesvědčovat. Komunistická strana vychází z toho, že budovat novou společnost bez vědy je prostě nemyslitelné.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály, Praha 1981, s. 44.)

Vycházejíc z Leninova odkazu, že bez vědy se moderní armáda vybudovat nedá, věnuje naše strana nemalou pozornost i otázkám rozvoje vojenskovědního poznání.

Dokumenty XVI. sjezdu KSČ zdůrazňují, že je načase si uvědomit, že co nejužší integrace vědy a výroby je jedním z nejdůležitějších požadavků současnosti.

V důsledku toho nabývají na prvořadém teoretickém a metodologickém významu vědní disciplíny, které se zabývají zkoumáním zákonitostí a metod poznávacího procesu. Mezi nimi nacházíme i obecně filozofickou disciplínu, marxisticko-leninskou teorii poznání.

Marxisticko-leninská teorie poznání či gnozeologie představuje jednu z relativně samostatných filozofických disciplín, jež svým předmětem zkoumání jsou obecné zákonitosti procesu poznání, jeho sociální povaha, sociální determinovanost a společenské poslání.

Marxisticko-leninská teorie poznání je svou povahou filozofickou disciplínou s univerzálním dosahem a platností pro poznávání a přetváření různých oblastí přírodní a sociální reality.

Znalost obecně teoretických, metodologických a světónázorových východisek, principů a zákonitostí procesu vědeckého poznání objektivní reality, spolu s ovládnutím speciálních poznávacích metod a postupů, se stává součástí kvalifikace vedoucích a řídicích pracovníků jak v občanském, tak i ve vojenském organismu.

Vědeckotechnická revoluce a v jejím rámci i vědeckotechnická revoluce ve vojenství vyvolala mj. vznik kvalitativně nové situace ve vědeckém poznání, v úloze a sociálních funkcích vědy.

Současně vědeckotechnická revoluce vedla ke zrodu kvalitativně nové vědy. Ta se rozvíjí v organické jednotě a vzájemné podmíněnosti s výrobou, která se

- vyvíjí s určitým předstihem před rozvojem techniky,
- staví do čela vědeckotechnického pokroku,
- vyvolává v život vznik nových odvětví výroby.

V ní sílí vzájemné vztahy a vazby, vzájemné prolínání, ovlivňování, integrování a sjednocování přírodovědních, technických a společenskovědních disciplín. Věda využívá interdisciplinárních přístupů při zkoumání věcí, jevů a procesů objektivní reality, rozvíjené na kolektivní spolupráci vědeckovýzkumných pracovníků a nabývá internacionálního charakteru atp.

Vědecká teorie představuje duchovní, ideální kulturní hodnotu. V té míře, v jaké se výsledky vědeckého poznání stávají ná-

vodem praktické činnosti lidí, dochází k zveřejnění, zpředmětnění, materializaci vědecké teorie v podobě materiálních hodnot.

Předem je nutné zdůraznit, že vojensko-vědecké poznání je podřízeno obecným zákonitostem poznávacího procesu jako poznání v kterékoli jiné oblasti objektivní skutečnosti. Současně má i své specifické znaky podmíněné zvláštností předmětu poznání.

Poznání vojenských jevů a procesů je záležitostí prvořadě společenskovedního poznání, i když ani podíl přírodovědního poznání ve vojenství není zanedbatelný.

Společenskovední poznání, přesněji poznávání sociální reality určitými specifickými.

Poznávání sociálních jevů představuje „sebepoznání poznávajícího“ (Marx). Radí se mezi nejsložitější procesy poznání. V třídní společnosti má třídní a stranický charakter. Jeho výsledky se bezprostředně dotýkají zájmů protikladných společenských tříd.

Poznávací činnost vojenských kádřů je neodmyslitelnou složkou jejich řídicí a organizační činnosti. Kdo chce úspěšně řídit, velet, musí prvořadě znát skutečný stav věcí, znát situaci. Prostředkem k získání znalosti situace je vědecké poznávání.

Skutečné vědecké poznání původu, příčin, podstaty sociálně politického charakteru i sociálních funkcí války bylo možné až v souvislosti s objevem materialistického pojetí dějin.

Zakladatelům marxismu-leninismu vědíme nejen za řadu vědeckých poznatků a závěrů, které formulovali při zkoumání války v historii společnosti, ale i za metodologickou výzbroj, která nám umožňuje vědecky studovat i současné války a formulovat určité závěry, pokud jde o možnost budoucí války.

V čem je nutné spatřovat zvláštnosti války jako objektu poznání?

1. Marxismus-leninismus nechápe válku v úzkém slova smyslu jen jako násilné, ozbrojené řešení sociálních antagonismů, neredukuje válku na ozbrojený zápas, na ozbrojené střetnutí, které mají sociálně politický obsah a charakter. Skutečnost, že ozbrojené násilí vystupuje ve válce do popředí však neznamená, že válka se vztahuje pouze k vojenským činnostem, bitvám, sražením, bojům. Je nutné akceptovat myšlenku, že pojem války nelze omezit na ozbrojený zápas, na střetávání armád a námořních sil válečnických zemí. Válka zahrnuje veškerou činnost lidí v době války, zaměřenou k dosažení vítězství.

Klasikové marxismu-leninismu naopak zkoumali válku jako složitý, bohatě strukturovaný i mnohostranný společensko-politický jev, jako určitý konkrétní stav společnosti. Lenin nejednou připomínal, že válka není zdaleka pouze záležitostí bojujících armád, ale jevem celospolečenským. Leninovy myšlenky svědčí o tom, že jsou to státy, které vedou válku; válku vedou mocnosti a různé třídy v nich; války jsou vedeny národy, válka je válkou mezi národy.

Při hodnocení výsledků Velké vlastenecké války L. I. Brežněv v této souvislosti připomněl, že to nebylo pouze střetnutí armád, ale srážka dvou společenských systémů, že to byl zápas národů proti nejagresivnějším silám imperialistického světa.

V rámci společenských věd, které zkoumají válku, připadá největší úloha marxisticko-leninskému učení o válce a armádě a o vojenské vědě.

2. Další zvláštnost války jako objektu poznání je nutné spatřovat v dialektické jednotě sociálně politického a vojenského obsahu války. Z Leninových metodologických tezí vyplývá, že strukturu podstaty války tvoří dva základní prvky: za prvé určitá politika, za druhé její pokračování ve specifické podobě, ve formě ozbrojeného násilí.

Z tohoto zjištění vyplývá pro zkoumání války důležitý metodologický požadavek: přistupovat ke zkoumání války z hlediska dvou zorných úhlů či rovin, a to ze sociálně politického a z vojenského hlediska. Současně nesmíme navzájem tato hlediska zaměňovat a vycházet přitom z určující úlohy, priority sociálně politického obsahu války před jejím obsahem vojenským.

3. Pro válku jako objekt poznání je příznačný na jedné straně relativně vysoký stupeň stálosti a neměnnosti sociálně politické podstaty války jako „produktu politiky určitých tříd“, jako „pokračování politiky tříd násilnými prostředky“ i jako „prostředku politiky určitých tříd“, na druhé straně poměrně značný stupeň dynamičnosti, proměnlivosti a nepřetržitosti změn, které se odehrávají v materiálně technické základně války (zbraně a vojenská technika), v organizační struktuře vojsk, ve způsobech a formách vedení ozbrojeného zápasu, ve výchově a výcviku vojsk, v řízení a velení atp. Tato skutečnost staví zejména socialistickou vojenskou vědu před nové a nové problémy, které je nutné nepřetržitě vědecky zkoumat.

4. V případech, kdy záměrně soustředíme a zužujeme pozornost na zkoumání

války, pouze nebo v rozhodující míře, z vojenskoodborného hlediska, nesmíme ani na chvíli ztráčet ze zřetelů mnohostrannou podmíněnost vojenskostrategických, operačně taktických i dalších vojenských otázek sociálně politickými, sociálně ekonomickými, vědeckotechnickými a ideovými, morálními činiteli. Tyto činitele nebereme v úvahu jen v procesu poznávání války, ale i v procesech rozhodování a řízení ozbrojeného zápasu.

Pokud jde o **ozbrojený zápas**, potom objektem vojenskoodborné poznávací činnosti vojenských kádřů v bojové situaci se stává velmi široký okruh jevů a procesů, které provázejí ozbrojený zápas. Tyto jevy a procesy můžeme rozdělit do dvou hlavních skupin: jevy a procesy přírodní povahy, jevy a procesy sociální povahy.

Do **přírodních jevů a procesů**, které ovlivňují vedení bojové činnosti a je proto nutné je zkoumat, mj. zahrnujeme:

- geografické podmínky předpokládaného prostoru bojové činnosti, na kterém se budou odehrávat boje, operace, sražení, klimatické podmínky, meteorologickou situaci, roční období, denní a noční dobu, v níž probíhá nebo může probíhat bojová činnost,

- biosociální činitele, jako je např. fyzická zdatnost a fyzická a psychická odolnost vojsk, jejich zdravotní stav, stupeň fyzického a psychického vyčerpání atd.

Do **sociálních jevů a procesů**, které se zákonitě stávají objektem poznávací činnosti velitelů a štábů, zahrnujeme sociální jevy a procesy celospolečenského charakteru, sociální jevy a procesy specificky vojenského charakteru.

Pokud jde o sociální jevy celospolečenského charakteru, stávají se objektem poznání:

- sociálně ekonomické a sociálně politické jevy a procesy, jako např. charakter sociálně ekonomického zřízení státu, případně koalice států angažovaných ve válce, sociálně ekonomické a politické cíle sledované bojujícími stranami ve válce, sociálně politický charakter války,

- ekonomický potenciál, jímž disponují státy a koalice,

- vědeckotechnický potenciál bojujících států a koalic,

- morálně politický stav a odolnost obyvatelstva států a koalic angažovaných ve válce aj.

Kromě výše uvedených tzv. celospolečenských jevů a procesů, které podmiňují a ovlivňují průběh a výsledky války, je nutné zkoumat i jevy a procesy specificky

ky **vojenské povahy**, do nichž především zahrnujeme:

- množství a kvalitu ozbrojených sil,
- materiálně technickou základnu bojujících armád, množství a kvalitu zbraní, zbraňových komplexů a ostatní bojové techniky,

- vojenskoodbornou připravenost, vyškolenost, pohotovost, akceschopnost příslušníků armády,

- organizační schopnosti velitelského sboru,

- morálně politický stav vojsk aj.

Platí-li obecně zjištění, že poznávání sociálních jevů patří mezi nejnáročnější a nejsložitější poznávací procesy, potom to platí pro vojenskou oblast v míře nad jiné závažné. Zejména to platí pro zkoumání a analyzování sociálních jevů s výrazným interakčním, antagonickým, konfliktním charakterem, což je mj. případ války, ozbrojeného zápasu.

Poznávací proces vojenských kádřů, který se uskutečňuje v podmínkách bojové činnosti, je velmi ztížen a ovlivňován nepříznivě řadou činitelů a podmínek, které jsou průvodním jevem války.

Jde o takové jevy, jako je např.:

- obtížné získávání a sběr potřebných zpráv a informací,

- citelný nedostatek informací o situaci vlastních vojsk i situaci nepřítele,

- neúplnost a neprověřenost získaných zpráv,

- klamná, dezorientující činnost nepřítelů,

- rozšiřování klamných zpráv nepřítelům,

- vysoká manévrovost války a z toho vyplývající rychlé změny bojové situace,

- rychlé zastarávání věrohodnosti získaných zpráv a informací,

- časová tíseň, citelný nedostek času, který je k dispozici k vyhodnocení, zpracování získaných informací a přijetí teoretických závěrů k řešení vzniklé bojové situace,

- omezené možnosti využívání praktického experimentálního ověření pravdivosti teoretických závěrů,

- enormní fyzická a psychická zátěž velitelů a štábů,

- přítomnost permanentního ohrožení života a zdraví nositelů poznání bojovou činností nepřítelů apod.

Se všemi výše uvedenými skutečnostmi se musí velitelé a štáby při poznávání v bojových podmínkách neustále vyrovnávat, mají-li úspěšně splnit své úkoly.

Na druhé straně je pro vojenskoodborné poznání v bojových podmínkách příznač-

né, že probíhá současně na různých stupních vojenské organizace — na stupni taktickém, operačním i strategickém. Tato skutečnost umožňuje vzájemnou konfrontaci a porovnávání výsledků poznání mezi jednotlivými stupni velení a nutně korektury a upřesnění výsledků poznání.

Vojenskovědecké poznání se ubírá cestou, kterou Lenin charakterizoval slovy: „Od živého nazírání k abstraktnímu myšlení a od něho k praxi — taková je dialektická cesta poznání pravdy, poznání objektivní reality.“ (Lenin V. I.: Filozofické sešity. Spisy, sv. 38, Praha 1960, s. 173.)

V procesu vojenskovědeckého poznání můžeme oddělit **smyslové a rozumové formy poznání**.

Základními formami **smyslového poznání** objektivní reality jsou počítky, vjemy a představy. Uvedené formy smyslového odrazu nemůžeme chápat navzájem izolovaně.

Smyslové orgány je dostupné poznání pouze vnější, jevové stránky skutečnosti. Proniknutí za tuto jevovou stránku objektivní reality a poznání podstaty, vnitřní struktury a souvislosti není v silách a možnostech smyslových orgánů. V tom jim musí přijít na pomoc abstraktní, rozumové myšlení.

Rozumové myšlení představuje vyšší stupeň poznání než je smyslové vnímání. Rozumové myšlení zpracovává údaje smyslových orgánů pomocí různých myšlenkových operací — abstrahování a zobecňování, analýzy a syntézy, indukce a dedukce — a odráží skutečnost prostřednictvím logických forem odrazu: pojmů, soudů, úsudků, vědeckých teorií.

Myšlení odráží skutečnost na rozdíl od smyslových orgánů nepřímou, zprostředkovaně. Umožňuje přechod od povrchového, jevového, konkrétně smyslového odrazu skutečnosti k jejímu hlubšímu, myšlenkovému konkrétnímu pochopení.

Předpokladem teoretické analýzy a formulování vědeckých závěrů je nahromadění nezbytného množství faktů o vojenských jevech a procesech, o jejich vnějších jevových vlastnostech, vzájemných souvislostech a vztazích.

Zvláštností vojenskovědeckého výzkumu je, že v úloze empirického materiálu, který slouží k teoretické analýze, nám slouží jednak praktické poznatky a zkušenosti **mírové vojenské praxe** — cvičení, manévry, velitelsko-štabní cvičení, bojová a politická příprava, jednak praktické poznatky a zkušenosti **válečné vojenské praxe** minulých i současných lokálních válek.

I když můžeme tímto způsobem shromáždit značné množství empirického materiálu, nemožnou zkušeností, zejména z mírové vojenské praxe, nahradit skutečnou bojovou činnost a stejně tak zkušenosti minulých a soudobých lokálních válek nemůžeme beze zbytku uplatnit na možnou světovou termonukleární válku.

Přestože empirická fakta a zkušenosti o vojenských jevech a procesech jsou naprosto nepostradatelné pro rozvoj vojenské vědy, sebevětší jejich suma a popis nám neodhalí podstatu vojenských jevů a procesů a zákony jejich vývoje, což je záležitostí především rozumového, racionálního poznání. Na druhé straně nesmíme ani zveličovat úlohu rozumového myšlení, které odtržené od faktů, by mohlo vyústit ve spekulativní teorii nepoužitelnou ve vojenské praxi.

I na vojenskou vědu se bez zbytku vztahují slova L. I. Brežněva, pronesená na XXV. sjezdu KSSS: „Je zřejmé, že úkoly naší společenské vědy mohou být splněny jen za předpokladu, že budou v co největší součinnosti s životní praxí. Scholastické teoretizování může jen brzdit náš postup vpřed. Jediné spojení s praxí může pozvednout účinnost vědy, a to je dnes jeden z ústředních problémů.“ (XXV. sjezd KSSS. Praha 1976, s. 67.)

Vlastnímu vojenskovědeckému poznání předchází zpravidla vytyčení problému. **Problém** je často charakterizován jako člověkem si „uvědomovaná neznalost“ o té či oné věci, jevu, procesu. Pokud si člověk neuvědomuje svou neznalost o té či oné skutečnosti, popřípadě když má postačující hodnověrné informace, zpravidla před ním žádné problémy nevstoupí.

Problémy, v našem případě vojensko-teoretické problémy, např. o možné budoucí válce a zákonitostech jejího průběhu a vývoje, vznikají současně s uvědoměním si našich mezer ve vědomostech, nedostatečného, nepostačujícího a neúplného vědeckého poznání. Tím současně vzniká potřeba rozvíjet v tomto směru vědeckoteoretické poznání k „zaplnění“ mezer v našem poznání.

Samotné vytyčení vojenskovědeckého problému představuje myšlenkově velmi náročný tvůrčí proces, který vyžaduje:

- oddělit od sebe fakta známá od faktů neznámých, fakta vysvětlená od faktů vyžadujících objasnění, fakta společenskou praxí ověřená od faktů neověřených,

- na tomto základě potom zformulovat otázky pro vojenskovědecký výzkum, zdůvodnit jejich smysl a důležitost pro vědecké objasnění a vojenskou praxi,

— současně s formulací problému vytyčit konkrétní úkoly, které bude nutné řešit, v jakém pořadí a jaké metody mají být při řešení problému použity.

V souvislosti s vytyčením problému existuje další forma vědeckého poznání, jakou představují **vědecká fakta**. Ve vojenskovědecké činnosti přicházíme do styku s fakty dvojího druhu:

— fakty skutečnosti, objektivní reality, které představují např. reálné válečné události, jevy, procesy, jejich různé stránky, vlastnosti a vztahy,

— fakty vědeckými, které představují lidským vědomím odražená fakta skutečnosti, vyjádřená prostřednictvím vojenskovědeckých kategorií, principů, zákonů; vědecká fakta jako duchovní, myšlenkové odrazy skutečných jevů, jsou, pokud jde o jejich pravdivostní hodnotu, ověřena společnou praxí.

Fakta skutečnosti nám slouží jako empirický materiál, který zpracováváme prostřednictvím myšlenkových operací (abstrahování a zobecňování, analýza a syntézou, indukci a dedukci).

Další významnou formou vědeckého poznání je **hypotéza**. Vlastní řešení určitého problému zpravidla začíná vytyčením určitých předpokladů, nastíněním určitých myšlenek, vytvořením myšlenkového modelu, projektu, formulováním vědeckých domněnek. Vědecké domněnky, které se opírají o vědecká fakta a dávají předběžné řešení problému, vědecké objasnění studovaného jevu, nazýváme **hypotézou**.

V každé vědě, tedy i ve vojenské vědě, nacházíme velké množství hypotéz, často se navzájem popírajících a vylučujících. V soudobém vojenství se setkáváme s existencí různých hypotéz, zejména kolem možné raketové jaderné války, jejím možným rozpoutání, průběhu, společenských důsledků atp.

Společenská praxe nám potvrzuje pravdivost, popřípadě ukazuje nepravdivost vědeckých hypotéz. V té míře, v jaké vědecké hypotézy procházejí úspěšně praktickou prověrkou, stávají se vědeckými teoriemi.

Nejvyšší formou vojenskovědeckého poznání, formou, která ho relativně završuje, je vědecká teorie. **Vědeckou teorií** představuje systém logicky uspořádaných, společenskou praxí ověřených, objektivně pravdivých poznatků o přírodních a sociálních věcech, jevech a procesech.

Vědecké poznatky a objektivní skutečnosti jsou zachyceny a odrazeny prostřednictvím vědeckých kategorií, vědeckých principů a vědeckých zákonů. Vědecká teorie se vyznačuje objektivním

všestranným prozkoumáním a objasněním podstaty, příčin a zákonitostí vzniku, vývoje, popřípadě i společenských důsledků přírodních a sociálních věcí, jevů a procesů.

Vědecká teorie umožňuje vědecké předvídaní, prognózování, poskytuje teoretický návod pro praktickou činnost, kultivuje společenskou praxi, zvyšuje její účinnost a efektivitu při ovládání a řízení přírodních a společenských procesů.

Vytvořením vědecké teorie o konkrétním jevu či procesu ozbrojeného zápasu je relativně ukončena cesta vojenskovědeckého výzkumu: od empirie k vědecké teorii k praktickému prověření a využití získaných poznatků.

Zakončení jednoho cyklu poznání je současně začátkem cyklu dalšího, který opět probíhá od získávání a zhodnocení faktů, pokračuje vytyčením vědeckého problému, formulováním vědecké hypotézy, vytvořením vědecké teorie a vyúsťuje ve využití výsledků vojenskovědeckého poznání ve vojenské praxi.

Kdybychom měli vyjmenovat základní stadia vojenské vědeckovýzkumné činnosti, potom bychom mezi nimi našli především tato:

— shromáždění veškerého dostupného empirického materiálu, fakt o realitě,

— formulaci vědeckého problému,

— teoretické zobecnění empirického materiálu, zkoumání podstaty, příčinných a zákonitých vztahů zkoumaného jevu či procesu,

— formulování vědecké hypotézy,

— prověřování pravdivosti vědecké hypotézy prostřednictvím společenské praxe,

— vytvoření vědecké teorie o zkoumané skutečnosti.

Poznávací činnost velitelů štábů atp. je podrobena zákonům vědeckého poznání platným pro veškerou poznávací aktivitu člověka. V procesu poznávání je nutné vycházet a respektovat celou řadu marxisticko-leninských a gnozeologicko-metodologických principů a přístupů.

Mezi gnozeologicko-metodologické principy a přístupy mj. zahrnujeme:

— princip poznatelnosti objektivní reality,

— princip „prvotnosti“ poznávané skutečnosti a „druhotnosti“ jejího vědeckého odrazu,

— třídnota a stranickost poznání v třídni společnosti,

— princip objektivnosti zkoumání skutečnosti,

— princip všestrannosti zkoumání skutečnosti,

- princip dynamismu změny, pohybu a vývoje skutečnosti,
- princip jednoty teorie a praxe,
- přistupovat k poznání jako vzájemné interakci, působení mezi subjektem poznání a objektem poznání,
- vycházet z mnohostranné sociálně ekonomické, politické a kulturní podmíněnosti procesu poznání,
- přistupovat k poznání jako dialektické jednotě smyslového a rozumového stupně poznání,
- chápat společenskou praxi jako základ procesu poznání, kritérium pravdivosti výsledků poznání, cíl a smysl společenského poznání,
- vycházet z neukončenosti procesu poznání a z toho vyplývajícího převážně relativně pravdivého charakteru našich poznatků.

Rozvoj poznávací činnosti vojenských kádřů jednak předpokládá formování tvůrčího myšlení důstojníků a současně účast důstojníků na poznávání vojenských jevů a procesů rozvíjení tvůrčího myšlení přispívá. Tvůrčí myšlení důstojníka je jednou z významných, nezastupitelných vlastností vedoucího pracovníka. Není však zdaleka jedinou jeho výbavou, způsobílostí, vlastností.

Tvůrčí myšlení spočívá na dvou vzájemně se podmiňujících předpokladech: na uznání určující úlohy objektivních zákonů vývoje objektivní reality ve vztahu k činnosti lidí a současném uznání přetvářející úlohy vědomí v objektivním světě.

Marxisticko-leninská teorie vychází z principu, podle něhož lidské myšlení, má-li mít tvůrčí charakter, musí nezbytně držet krok s vývojem a proměnami přírodních a sociálních jevů, adekvátně, ob-

jektivně pravdivě tyto jevy poznávat a získané poznatky dovedně aplikovat na konkrétní historické podmínky.

Nezastupitelné místo při formování tvůrčího myšlení vojenských kádřů má hluboké osvojení a pochopení především dialektickomaterialistické metodologie. Praktické ovládnutí a využívání dialektickomaterialistické metodologie je preventivní před nepružností, strnulostí, zkrtnatostí, jednostranností, dogmatismem — jedním slovem před nedialektičností myšlení a uvažování, k níž má lidské myšlení určitý sklon.

Tvůrčí myšlení důstojníka nachází všestranné uplatnění nejen v oblasti vojenskovo-vědeckého poznání při formulaci vědeckého problému, hledání forem a metod jeho řešení, vlastní teoretické analýze a řešení, ale stejně tak i v oblasti realizačně praktické.

Marxisticko-leninská teorie vychází z požadavku, že nestačí svět jen různě vysvětlovat, ale, a to především, svět revoluční praxí trvale přetvářet. Tomuto požadavku odpovídá princip dialektické jednoty tvůrčího myšlení a revolučně přetvářející činnosti lidí. Tvůrčí myšlení vojenských kádřů se nemůže nikde jinde lépe formovat a kultivovat než při plnění konkrétních praktických úkolů spjatých s řešením úkolů výstavby ozbrojených sil a vojenské obrany socialistické vlasti.

Závěry XXVI. sjezdu KSSS v této souvislosti zdůrazňují požadavek stát v čele pokroku a zosobňovat integraci vědy a výroby, pevný svazek tvůrčího myšlení a tvůrčí práce.

Obecně platí požadavek: čím vyšší místo ve vojenském organismu ten či onen pracovník zaujímá, tím úměrně vzrůstají nároky na úroveň a kvalitu jeho tvůrčího myšlení.

K vojenskovědeckým konferencím

Významným úkolem dalšího rozvoje vojenskovědecké práce v ČSLA je zvyšování její kvality, efektivity a účinnosti. Jednou z cest, která vede ke splnění tohoto úkolu, je všestrannější využívání základních forem vojenskovědecké práce. Mezi velmi účinné formy patří mimo jiné i vojenskovědecké konference. Proto jim v posledních letech věnuje velení ČSLA zvýšenou pozornost.

Počet vojenskovědeckých konferencí, konaných v ČSLA podle kalendářního plánu

opatření na výcvikový rok, se zejména v posledních dvou letech značně zvýšil. Ve větším počtu byly iniciativně organizovány vojenskovědecké konference a semináře i u svazů, svazků a ve vojenských vysokých školách. Z přípravy a průběhu vojenskovědeckých konferencí byly získány četné metodické poznatky a zkušenosti, jejichž zevšeobecněním chceme ukázat některé možnosti zvyšování jejich kvality a účinnosti v dalších letech.

K základním poznatkům z organizace vojenskovědeckých konferencí

Z hodnocení výsledků konferencí, které organizovali velitelé a náčelníci, vyplývá, že vojenskovědecké konference se staly významným přínosem pro zvyšování teoretické připravenosti příslušníků ČSLA a pro zdokonalování praktické činnosti velitelů, štábů i vojsk. Umožnily posoudit mnohé teoretické i praktické otázky vojenství i způsoby jejich řešení, sjednotit názory účastníků a přijmout vhodná doporučení k uplatnění získaných poznatků v praktické činnosti štábů i vojsk, ve výchovně vzdělávacím procesu na vojenských školách i v další vědeckovýzkumné práci. Výsledky jednání konferencí i přes rezervy ve zvyšování jejich tvůrčího charakteru potvrdily, že jde o jednu z velice účinných forem vojenskovědecké práce.

Přípravě a konání vojenskovědeckých konferencí věnovali všichni jejich organizátoři značnou pozornost. O základních otázkách přípravy konferencí osobně rozhodovali hlavní funkcionáři pořádajících stupňů velení. Cílevědomě ovlivňovali obsahovou stránku přípravy konferencí a jejich organizační a materiální zabezpečení. Zpracováním referátů a koreferátů pověřili vybrané specialisty, nebo zpracovatelské kolektivy, kteří široce využívali pomoci kateder vojenských vysokých škol, částečně i vědeckovýzkumných pracovišť a podřízených štábů.

Tematické zaměření konferencí směřovalo k řešení aktuálních otázek operačního umění a taktik, přípravy velitelů, štábů a vojsk, které vyplývají z možného

charakteru ozbrojeného zápasu a zavádění nové bojové techniky a výzbroje do ČSLA.

Většinou šlo o konference monotematické a krátkodobé. Zvláštní význam měla vojenskovo vědecká konference za řízení ministra národní obrany ČSSR v roce 1981, která byla vícetematická a několikadenní. S využitím nejnovějších poznatků sovětské

vojenské vědy umožnila vybavit přední funkcionáře ČSLA novými poznatky o mezinárodní vojenskopolitické situaci a válečných přípravách NATO, o rozvoji vojenského umění, vlivu vědeckotechnické revoluce na operační umění a taktiku a o dalších závažných oblastech soudobého vojenství. Ostatní konference byly z 80 % jednodenní a z 20 % dvoudenní.

K tematickému zaměření konferencí

Témata vojenskovo vědeckých konferencí vycházela zpravidla z hlavních úkolů RMNO pro přípravu vojsk v příslušném vývojovém roce i z bezprostředních potřeb, které vyplynuly z bojové a politické přípravy vojsk, z operační přípravy velitelů a štábů a z potřeby řešení některých otázek taktiky a operačního umění.

V budoucnu bude účelné více vycházet i z dlouhodobějších úkolů vědecké práce v ČSLA a výrazněji projevovat vojenskovo vědecké konference s řešením perspektivních a klíčových problémů rozvoje ČSLA a výzkumných úkolů v rámci pětiletého plánu vědecké práce MNO nebo pětiletých plánů vědecké práce ostatních stupňů velení, vojenských vysokých škol a vědeckovýzkumných pracovišť ČSLA. Poměrně málo byly vojenskovo vědecké konference využity k projednání výsledků výzkumu, vyřešených v rámci plánů vědecké práce.

Současná praxe stanovení tematiky vojenskovo vědeckých konferencí je založena především na tom, že témata vybírají příslušní velitelé a náčelníci. Přitom dochází i k určitému tematickému a obsahovému rozptýlení a k tomu, že některé důležité aktuální problémy zůstávají stranou pozornosti konferencí. Z oblasti vojenského umění je to např. komplex problémů, které vyplývají ze zvláštností přípravy a vedení operací svazy spojeneckého složení na západním válčišti. Z dílčích problémů jsou to pak např.:

- organizace a vedení radioelektronického boje ve všech druzích bojové činnosti,
- využití vzdušných výsadků k obchvatu nepřítelů ze vzduchu a jejich součinnost s operačními manévrujícími skupinami,
- organizace průzkumu k zabezpečení potřeb jaderného a palebného ničení nepřítelů,

— využití moderních prostředků ke zkvalitnění rozhodovacího procesu a další.

K řešení této úlohy by přispělo, kdyby v jednotlivých případech, zejména v zájmu širších potřeb (celoarmádních, spojeneckých) bylo více využíváno i systémového přístupu ke stanovení témat vojenskovo vědeckých konferencí. To by mohlo vést k lepšímu pokrytí perspektivních a aktuálních problémů rozvoje teorie a potřeb praxe vojsk.

U vševojskových svazků byly konference často vhodně využity k projednání problematiky, která byla předmětem připravovaných cvičení nebo bezprostředně přispívala ke zkvalitňování úrovně bojové a mobilizační pohotovosti. Tím se staly i určitou formou jejich teoretické přípravy na klíčová cvičení.

Všeobecně je však nutné konstatovat, že pro konference byla často stanovena velmi široká a obsáhlá témata, což vytvářelo pro jednání konferencí velmi obtížné a náročné podmínky. K projednání rozsáhlého tématu je zapotřebí mnoho času a těžko se dosahuje jeho všestranné posouzení. Projednávání široké škály problémů již předem téměř vylučuje možnosti rozvinutí hlubší tvůrčí diskuse kolem sporných a dosud dostatečně nevyjasněných problémů. To také bylo jednou z příčin toho, že mnohé vojenskovo vědecké konference neměly v potřebné míře požadovaný tvůrčí a výzkumný charakter.

Prohloubení tvůrčí diskuse, tvořivého hledání optimálních řešení, vytváření podmínek pro to, aby se konference staly vhodnou půdou pro rozvinutí určité vědecké rozpravy, jeví se v současné době jako úkol číslo jedna při zvyšování vědecké úrovně konferencí. K tomu by měla přispět i vhodná volba aktuálních a rozsahem přiměřených témat.

K metodám a formám konání vojenskovo vědeckých konferencí

Z hlediska metody jednaly $\frac{2}{3}$ konferencí v plénu a $\frac{1}{3}$ konferencí v plénu a sekcích. V posledním období se zvýšil počet

konferencí, které jednaly s využitím práce v sekcích. Tento trend je nutné hodnotit kladně, protože paralelní práce v sekcích

dovoluje v kratším čase posoudit větší okruh otázek dané tematiky a dává příležitost vystoupit většímu počtu účastníků konference v diskusi. I když by nebylo správně doporučovat konání konference v sekcích jako jedinou správnou metodu jednání, je vhodné v ní spatřovat jednu z cest k prohlubování tvůrčího charakteru v jednání konferencí. Je účelné uplatňovat tuto metodu jednání zejména v těch případech, kdy je možné tematiku konference určitým způsobem rozdělit na několik dílčích problémů.

Podnětná a účinná metoda konání konference byla uplatněna např. na VA AZ při projednání dlouhodobě potřebného tématu „Příprava a vedení obranného boje při odražení protidruhu nepřítelů“. Pro jednání konference zpracoval široký autorský kolektiv VA AZ teoretickou studii. Její teze byly zaslány předem účastníkům konference. Aplikace zásad, uvedených v teoretické studii, byla rozpracována v praktickém řešení obrany motostřelecké divize ve formě taktického skupinového cvičení. To bylo rovněž zasláno předem části pozvaných účastníků konference. O přípravu stanoviska ke zpracovaným podkladovým materiálům bylo požádáno pět správ MNO a o zpracování opoňenského posudku vševojenské svazy.

K přípravě vojenskovedeckých konferencí

Příprava vojenskovedeckých konferencí probíhala organizovaně, promyšleně a včas podle plánů přípravy konferencí, které schválili velitelé, náčelníci pořádajících složek.

Všeobecně se při přípravě a konání vojenskovedeckých konferencí osvědčilo využívání metodiky, kterou vydalo vojenskovedecké oddělení GŠ.

Včas byly upřesněny zejména obsahy a zaměření hlavních referátů a koreferátů. K referátům dali připomínky příslušní velitelé, náčelníci. Pak je schválili. Účastníkům jednání konferencí však předem většinou nebyly zaslány. Kromě několika případů nebyly účastníkům jednání zaslány ani teze hlavních referátů. Tato skutečnost nepřispěla k efektivitě průběhu jednání konferencí. Čtené úvodní referáty byly v těchto případech zpravidla dlouhé, protože bylo nutné účastníky jednání v chronologickém sledu seznámit komplexně s názory na projednávanou problematiku. Přitom docházelo často k opakování poznatků, které byly účastníkům konference známy.

Při zaslání referátů nebo výstižných tezí účastníkům předem je možné v úvodním

Po přednesení referátu a koreferátů na plénu konference byla organizována společná příprava účastníků konference k projednání praktického příkladu v sekcích.

Předností i nedostatky při uplatňování teoretických zásad na praktickém příkladu řešení hlavních otázek obrany motostřelecké divize při odražení protidruhu nepřítelů byly posuzovány v sekcích (vševojskové, RVD, PVO, ženijního vojska a v sekci ostatních účastníků konference různého odborného zaměření).

Poznatky, získané při jednání v sekcích, byly zobrazeny ve vědecké rozpravě na závěrečném jednání konference v plénu.

Zvolená metoda konání konference na VA AZ — tj. rozpracování teorie, její ověření, ukázka její možné aplikace na praktickém příkladu se zdůvodněním, opoňtura a projednání v plénu i v sekcích — obohatila metody konání vojenskovedeckých konferencí. Předností této metody je, že zabezpečuje vhodné propojení teorie s praxí a umožňuje širokou, aktivní a všestrannou tvůrčí diskusi k problémům, u kterých je nutné hledat nové účinnější způsoby řešení.

U značné části konferencí byla uplatněna převážně informační forma jednání, u části pak posuzovací nebo kombinace informační a posuzovací formy.

slově v krátkých a přesvědčivých formulacích zdůraznit, co je vysvětleno v písemném materiálu, pouze hlavní problémy s důrazem na to, jaké nové poznatky byly získány, ověřeny v praxi, které ze získaných závěrů vyžadují doplňující prověření a co je žádoucí zvláště hluboko a šířeji rozebrat v diskusi. Obecně platnou zkušeností, která se plně potvrdila, je, že vůbec není třeba přetěžovat konference dlouhými čtenými referáty a četnými koreferáty, ale ponechat dost času na diskusi.

Při nerozeslání hlavních referátů nebo jejich tezí je ztížena i příprava účastníků k diskusi. Zejména jsou tím omezeny předpoklady pro navození tvůrčí atmosféry, pro kritické posouzení projednávaných otázek a hledání nejnovějších způsobů jejich řešení.

Jedním z předpokladů k zabezpečení požadované informovanosti účastníků konferencí je včasné zahájení prací na přípravě konference a na zpracování hlavního referátu.

Ke zvýšení názornosti projednávané problematiky byly zpracovány — jako součást

přípravy referátů, koreferátů i některých diskusních vystoupení — četná schémata, tabulky, přehledy, situační mapy a další. Příprava názorných pomůcek, jejich vysoká kvalita a vhodné použití byly přínosem pro jednání konferencí i pro využití těchto pomůcek v další odborné přípravě velitelů a štábů.

Účastníci jednání konferencí byli vybráni vesměs velmi odpovědně. Na jednání konferencí byli pozváni důstojníci a generálové ze zainteresovaných složek ministerstva národní obrany, z vojenských orgánů státní správy, vojenských okruhů, svazů, z ostatních štábů, z vojenských vysokých škol, z vědeckovýzkumné základny ČSLA a dalších složek ČSLA. Pouze v ojedinelých případech bylo opomenuto přizvání, zejména zástupců z vojenských vysokých škol a z vědeckovýzkumných pracovišť. V zájmu zabezpečení možné publicity projednávání otázek jeví se potřebné přizvat na jednání konference i zástupce redakcí příslušných vojenskoodborných časopisů.

K průběhu jednání vojenskovědeckých konferencí

Na úrovni jednání konferencí měla kladný vliv skutečnost, že většinu konferencí řídili osobně velitelé, náčelníci pořadajících složek, kteří také zpravidla přednesli i hlavní referáty. To mimo jiné přispělo ke zvýraznění významu projednávání otázek a přijímání závěrů i opatření k jejich realizaci. K posílení těchto momentů přispěla i přítomnost funkcionářů nadřízených orgánů a jejich aktivní vystoupení na jednání.

Průběh a úroveň diskuse na konferencích, přestože se oproti dřívějšímu období zlepšila, neplní však dosud vždy tu roli, kterou by měla při jednáních sehrát. Je málo takových vystoupení, ve kterých jsou ukazována a zdůvodňována nová kvalitnější a efektivnější řešení. Tyto požadavky nejvíce splňovaly ty diskusní příspěvky, které seznamovaly účastníky jednání s novými poznatky získanými při cvičeních s vojsky, na velitelsko-štábních cvičeních, na odborných shromážděních a při plnění dalších úkolů vojskové praxe.

Zvyšování tvůrčí atmosféry jednání konferencí je proto nutné hledat jak v úvodních referátech, kde je nutné stručně a výstižně objasnit otázky, které jsou předmětem jednání, rozbrat jejich obsah, zdůraznit sporné problémy a formulovat konkrétní návrhy, tak i v prohlubování aktivního a tvůrčího charakteru diskuse.

Shrnutí výsledků jednání konferencí, jejich zhodnocení a formulaci příslušných

Při přípravě vojenskovědeckých konferencí bylo široce využíváno zkušeností Sovětské armády, zejména za aktivního podílu představitelů hlavního velitele Spojených ozbrojených sil u MNO, svazů a VA AZ a příslušníků Střední skupiny vojsk Sovětské armády, kteří se aktivně zúčastnili i jednání konferencí.

V rámci opatření k zabezpečení dobré úrovně konferencí připravily některé složky MNO ukázky nových materiálů, technických prostředků a bojové techniky. Na těchto ukázkách byly předvedeny i možné způsoby realizace námětů, projednávaných na konferencích. Předvedené ukázky byly přínosem pro jednání konferencí.

Etapa příprav vojenskovědeckých konferencí byla charakteristická činností tvůrčíou prací a spoluprací pracovníků složek MNO, vojenských okruhů a svazů, vojenských vysokých škol, vědeckovýzkumné základny a dalších štábů a stala se významným impulsem při rozvíjení vojenskoteoretického myšlení důstojníků a generálů.

závěrů udělali ve všech případech řídící velitelé a náčelníci s využitím poznatků a názorů členů předsednictva konferencí, popřípadě vyhodnocovacích skupin. Jednomyslně se dospívalo k závěrům, že cíle stanovené pro konferenci byly splněny a že výsledky jednání značně přispěly k řešení mnoha aktuálních problémů bojové a operační přípravy, bojové pohotovosti vojsk i některých otázek teorie operačního umění a taktiky. Zároveň byla přijímána konkrétní opatření k realizaci některých závěrů, formulovaná doporučení pro jednotlivé oblasti činnosti ČSLA.

Četné poznatky z minulých let ukazují, že právě ve využívání výsledků jednání vojenskovědeckých konferencí přetrvávají největší nedostatky. V prohlubování cílevědomosti a systematickosti práce s výsledky vojenskovědeckých konferencí je nutné spatřovat jeden z hlavních zdrojů dalšího zvyšování jejich přínosů pro rozvoj teorie a praxe ČSLA.

Organizátoři konferencí začínají věnovat tomuto problému větší pozornost. Tak například soudruzi ze štábu hlavního týlu MNO rozpracovali v součinnosti se zainteresovanými složkami ČSLA závěry vojenskovědecké konference do celého komplexu opatření, kterými zabezpečují plánovitou realizaci všech podstatných námětů.

Cenná zkušenost byla získána i na vojenskovědecké konferenci SBP/MNO, kde na závěr jednání bylo přijato konkrétní

usnesení k využití a dopracování výsledků jednání konference.

U většiny vojenskovědeckých konferencí bylo v jejich závěru uloženo vydat mate-

riály konference ve formě sborníků. Často bylo doporučeno publikovat projednávané otázky v příslušném vojenskoodborném tisku, což rovněž přispívá k dalšímu zvyšování tvůrčího úsilí v ČSLA.

Zkušenosti z vojenskovědeckých konferencí především ukazují, že jejich přípravě a konání věnovali všichni organizátoři velkou pozornost. Přínos vojenskovědeckých konferencí je vesměs hodnocen velmi kladně. Potvrdilo se, že vojenskovědecké konference v ČSLA se stávají stále významnější a rozšířenější formou vojenskovědecké práce.

I při dosažení těchto vcelku dobrých výsledků je nutné kvalitu vojenskovědeckých konferencí s využitím získaných poznatků a zkušeností dále zvyšovat. Způsobu a formy jejich zkvalitňování je možné podle získaných poznatků stručně shrnout takto:

1. Při stanovení témat vojenskovědeckých konferencí zvýšit systémovost a perspektivnost jejich výběru se zaměřením na hlavní úkoly a důsledněji vycházet z dlouhodobějších potřeb přípravy a výstavby ČSLA i záměrů rozvoje vědecké práce v ČSLA. Tam, kde jsou pro to předpoklady, zejména u správ a samostatných oddělení MNO, vojenských vysokých škol a pracovišť vědeckovýzkumné základny, více propojovat tematiku vojenskovědeckých konferencí s řešením výzkumných úkolů podle plánů vojenskovědecké práce. Postupně přecházet k projednání užších problémů a jejich hlubokému posouzení. Obsahové zaměření konferencí ještě účinněji centrálně usměrňovat.

2. Při volbě metody a formy konání konferencí postupně přistoupit k využití ná-

ročnějších způsobů jednání, které přispějí k prohloubení tvůrčího charakteru práce konferencí. Přecházet od informační formy jednání k formě posuzovací. Více využívat specializovaného posuzování dílčích otázek v sekcích.

3. V období přípravy vojenskovědeckých konferencí usilovat o včasné a věcné seznámení účastníků jednání s obsahem hlavního referátu, popřípadě i důležitých koreferátů s důrazem na nové poznatky získané výzkumem, ověřené praxí a na ty otázky, které je nutné hlouběji a šířeji rozebrat a posoudit v diskusi.

4. Důsledně uvažovat o volbě účastníků jednání konference tak, aby bylo zabezpečeno komplexní posouzení projednávané tematiky, a to jak z hlediska dosažené úrovně teoretického poznání, tak i poznatků soudobé praxe vojsk. Pro lepší šíření nových poznatků zvat i zástupce vojenskoodborných časopisů.

5. V průběhu jednání konferencí cílevědomě usilovat o prohloubení tvůrčího charakteru jednání, vytvářet podmínky pro to, aby se konference staly vhodnou půdou pro rozvinutí tvůrčí vědecké rozpravy. Zabezpečit, aby v průběhu jednání docházelo k potřebnému propojení teorie s praxí s cílem hledat nové účinné způsoby řešení projednávaných otázek.

6. Závěry konferencí formulovat konkrétněji. Cílevědoměji a plánovitěji zabezpečovat a sledovat jejich využití v teorii a praxi ČSLA.

Jedním z úkolů RMNO na nový vycvikový rok je „urychlit uplatňování nejnovějších výsledků vědy a technického rozvoje v praxi výstavby a přípravy ČSLA“. Na splnění tohoto úkolu se mohou účinně podílet i vojenskovědecké konference, k jejichž přípravě a konání mohou přispět výše zobecněné zkušenosti, které směřují i ke splnění dalšího požadavku RMNO — „Prohloubit tvůrčí charakter vojenskovědeckých konferencí a zaměřit je na řešení složitých a aktuálních problémů“.

K PŘEVZETÍ VELENÍ VOJSKŮM ZÁLOŽNÍM VELITELSTVÍM ARMÁDY

V minulém roce proběhla u velitelství Východního vojenského okruhu konference k otázkám převzetí velení vojskům záložním velitelstvím armády. Z této konference uvádíme některé hlavní obsahové otázky a problémy.

Přebírání velení vojskům v operaci bude charakterizovat složitá situace na frontě v důsledku použití zbraní hromadného ničení, narušení velení a krátkost času k jeho obnově.

Pro převzetí velení za vyřazená místa bude rozhodující faktor času. Krátký čas pro splnění množství úkolů při přebírání velení vyžaduje přesnou a sladěnou organizaci práce všech příslušníků záložního velitelství armády (dále jen ZVA).

Velký vliv na operativnost práce ZVA bude mít schopnost velitele a štábu rychle reagovat na všechny změny situace. Proto je důležitá vysoká připravenost příslušníků ZVA k převzetí velení. Musí být též připraveni a v krátké době řešit všechny možné situace při vedení soudobé operace.

Je vhodné předem rozdělit síly a prostředky ZVA k jejich racionálnímu využití a stanovit funkční náplň jednotlivým příslušnickým skupin (oddělení) pro plnění úkolů v různých situacích.

Základem pro rychlé a organizované převzetí velení bude ujasněná metodika práce velitele a štábu ZVA. Její struktura musí umožňovat převzetí velení v různých variantách a situacích jak při vyřazení VS, tak i celého systému velení prvosledové armády.

Metodiku práce bude ovlivňovat řada faktorů: především situace a čas; charakter obdrženého úkolu; stupeň sladění a připravenosti velitele a štábu ZVA; stupeň informovanosti ZVA o situaci a úkolech bojujících vojsk. Po zhodnocení těchto faktorů má velitel přijmout optimální metodu pro svou práci a práci štábu.

Pro rychlé převzetí velení je důležitá **informovanost** o situaci na frontě, protože ovlivní celý rozhodovací proces velitele.

K plné informovanosti o situaci vojsk je nutné, aby ZVA pracovalo v informačním systému frontu. Jeho činnost od obdržení úkolu musí být zaměřena na soustavné studium a vyhodnocování zpráv o situaci, získaných od styčné skupiny ZVA na VS frontu a odpovídkem sítí velení.

Při převzetí velení vojskům armády se výrazně odrážejí zvláštnosti, které vyplývají z konkrétní situace možných variant narušení velení. Jako první požadavek vystupuje do popředí vysoká organizovanost činnosti a respektování faktoru času.

Pro řízení rozhodující etapy převzetí velení je účelné vyčlenit z velení frontu operační skupinu v čele se zástupcem velitele frontu. V případě vyřazení i TVS armády bude nutné vyčlenit i skupinu z příslušníků TVS frontu. Tyto skupiny by měly sehrát rozhodující úlohu v organizaci a průběhu převzetí velení ZVA. Tomu by mělo odpovídat složení operačních skupin, jejich úplná znalost situace v pásmu přebírané armády, situace druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb přebírané armády.

Bude-li velení přebírat ZVS armády, bude účelné, aby zástupce velitele frontu organizoval společně shromáždění velitele, jeho zástupců a náčelníků ZVA s příslušníky ZVS přebírané armády, na kterém by stručně informovali o situaci vojsk armády před narušením velení a předali základní dokumenty potřebné k velení.

Po příjezdu sledu velitele ZVA informuje příslušníky o situaci vojsk přebírané armády. Velitel ZVA na základě získaných informací upřesní rozhodnutí nebo přijme nové rozhodnutí k vedení další bojové činnosti a vydá pokyny svým zástupcům a odborným náčelníkům pro činnost při přebírání velení. Do ukončení této činnosti by sled náčelníka štábu ZVS a TVS měl zaujmout stanovené prostory.

Po příjezdu náčelníka štábu tento organizuje společně s náčelníkem kádrového oddělení zařazení příslušníků „původního velení“ do sestavy ZVA, které se stává místem velení armády s původním indexem. Při zařazení je nejvhodnější určit příslušnost k oddělení a stanovit funkci a její náplň práce. Příslušníci původního místa velení budou sehrávat při přebírání velení důležitou úlohu, protože znají situaci vojsk armády a míst velení a mohou se rychle orientovat v dané situaci.

Současně bude vhodné převzít nepoškozenou spojovací techniku a uvědomit podřízené velitele svazků o převzetí velení.

Budou-li u armády vyřazena všechna místa velení a ZVA bude vytvářet celý systém velení armády, stoupá úloha operační skupiny frontu při převzetí velení. Jedině ona může orientovat velitele armády o nejnovější situaci vojsk armády, o rozhodnutí velitele armády a o úkolech, které byly vydány vojskům před vyřazením míst velení, základních údajích o spojení v rámci armády a předat bojovou dokumentaci, která o armádě byla u frontu (jako nejnutnější podklad pro rychlou obnovu velení vojskům armády).

Tato situace již v době přijímání rozhodnutí k převzetí velení a přesunu ZVA bude vyžadovat:

- upřesnit organizaci míst velení: kdo bude pracovat na VS, ZVS, způsob přesunu jednotlivých míst velení a stanovení prostorů jejich rozmístění, způsob spojení mezi nově vytvářenými místy velení;
- přijmout opatření k rychlému navázání spojení s vojsky.

Zde bude nejvýhodnější vyslat styčné důstojníky ze ZVA k podřízeným. Ti by se měli přesunout do prostorů míst velení svazků a informovat velitele svazků o přebírání velení, kdo přebírá velení armády, kde jsou rozvinutá nová místa velení (jejich prostory rozmístění), upřesnit způsob spojení s nimi a převzít od nich informace o situaci na frontě. Tyto předají veliteli armády do doby upřesnění rozhodnutí pro další vedení operace.

Z toho vyplývá požadavek vyčlenit vozidla a spojovací prostředky pro styčné důstojníky a mít připraveny od štábu frontu plné moci pro ně.

Dále bude nutné upřesnit metodiku práce při přebírání velení podle vzniklé situace (upřesnit činnost ZVS a činnost při přebírání velení na TVS).

Situace, kdy se bude obnovovat celý systém velení, bude značně náročnější z hlediska získání informací o přebírané armádě a organizace vlastního přebírání i předávání bojových úkolů podřízeným. Organizace musí proběhnout ještě před zahájením přesunu ZVA z prostoru soustředění (vyčkávacího prostoru).

Důležitým momentem k zabezpečení úspěšného vedení bojové činnosti je přijetí (nebo upřesnění) rozhodnutí velitele armády a včasné vydání úkolů podřízeným.

Způsob předání úkolů podřízeným bude záviset na vzniklé situaci a možnosti využití technických prostředků velení. V závislosti na těchto podmínkách může úkoly vydat: osobně velitel armády podřízeným velitelům při vyhlášení rozhodnutí na VS armády; při výjezdu velitele (náčelníka štábu) k podřízeným; písemně nebo graficky styčným důstojníkem (na magnetofonové pásce, fotografií mapy apod.).

Nevýhoda dvou prvních způsobů spočívá v tom, že velitelé divízi jsou oddalováni od svých útvarů a na VS armády se soustřeďuje velký počet hlavních funkcionářů armády (což je z hlediska zásad OPZHN nevhodné). V druhém případě výjezd hlavních funkcionářů může vážně narušit organizovanou činnost štábu armády v tak složité situaci, jakou je přebírání velení.

K předávání úkolů technickými prostředky může být v podstatě využito pouze ZAS a šifrového spojení, pokud tyto druhy spojení nebudou k podřízeným štábům narušeny.

Nejvýhodnějším způsobem doručení úkolů budou styční důstojníci od podřízeného svazku, kteří v této době by měli být již na novém VS armády. Ti znají situaci a mohou veliteli tuto upřesnit. Po vyřešení rozhodujících otázek převzetí velení bude nutné počítat s výjezdem hlavních funkcionářů štábu armády k upřesnění úkolů podřízeným a k seznámení se s hlavními funkcionáři svazků.

Ve všech případech, kdy podřízeným nebyly bojové úkoly doručeny písemně, musí být tyto doručeny dodatečně.

Zvláštnosti převzetí velení v obraně

Zde budou v podstatě platit stejné zásady a metodika práce štábu jako při přebírání velení v útočné operaci.

Vzhledem k větší hloubce rozmístění velitelských stanovišť a širší obranné pásma armády (i frontu), se může prodlužovat čas přesunu ZVA o dvě až tři hodiny a tím i celková doba pro převzetí velení z 8 až 10 hodin na 10 až 13 hodin.

V obranné operaci se mohou vytvářet i výhodnější podmínky pro práci štábu ZVA, a to proto, že došlo na určitou dobu k relativnímu ustálení fronty.

Tato situace umožňuje veliteli a štábu získávat od štábu frontu i armád do vyřazení míst velení dostatek zpráv o situaci a úkolech vojsk v obraně. Naopak tyto podmínky se ztrácejí při přechodu vševojskové armády do obrany v průběhu útočné operace k odražení silného protiúderu nepřítele.

Nepřítel při protiúderu může dosáhnout tempa útoku 2—3 km/h. Na směru hlavního úderu (při hloubce hlavního pásma 20—25 km) může nepřítel tuto vzdálenost překonat za 8—12 hodin. V této době bude nutné se rozhodnout o armádním protiúderu.

Když dojde k vyřazení míst velení armády v době palebné přípravy nepřítele, může ZVA do zahájení protiúderu nepřítele obdržet od velitele frontu úkol převzít velení za vyřazené VS armády. V období protiúderu nepřítele bude ZVA zpravidla přebírat velení vojskům. Pro převzetí velení při vyřazení velitelského stanoviště má ZVA 8—10 hodin. Toto období bude z hlediska velení nejkritičtější a bude vyžadovat operativně přizpůsobit velení vojskům v obraně.

Velitel a štáb ZVA musí plnit všechny úkoly v omezených časových lhůtách, aby se maximálně zkrátil čas na převzetí velení. Tím si v této nejkritičtější době vytvářet podmínky pro řízení obranného boje. Na základě vývoje obranného boje je žádoucí, aby velitel ZVA včas ovlivňoval vedení aktivního boje vojsk v obraně s cílem zmařit zámysl nepřítele.

Do doby převzetí velení ZVA vojskům armády musí dočasně velet záložní velitelské stanoviště frontu.

V popředí činnosti velitele a štábu ZVA při přebírání velení musí být neustále hledání optimálních metod přebírání velení v krátkých časových lhůtách, počítaných v mnoha případech ne na hodiny, ale i na minuty. Jedna z cest pro zkrácení času je maximálně snížit objem práce a činnosti v jednotlivých etapách přebírání velení.

K převzetí spojovací soustavy

Při obnově velení je důležitým prvkem obnova spojovací soustavy. Převzetí rozvinuté spojovací soustavy musí předcházet příprava spojovacích funkcí, řádné začlenění spojovacích prostředků na místa velení a rozpracování možných způsobů převzetí spojovací soustavy v závislosti na činnosti velitele a štábu ZVA.

Příprava spojovacích funkcí ZVA musí být zaměřena na řešení otázek zabezpečování a organizace spojení na operačním stupni v různých fázích bojové činnosti s důrazem na spojení při přebírání velení.

Správné začlenění spojovacích prostředků na místa velení ZVA a do vytvářených skupin musí vycházet z požadavků a doporučení spojených ozbrojených sil, ze zkušeností frontových cvičení a z prostředků, které jsou k dispozici.

Praxe ukazuje, že spojovací útvar ZVA by měl být složen ze dvou armádních spojovacích uzlů SUA-R, kde kromě linkových provozoven každý spojovací uzel by měl obsahovat rádiové stanice KV středního výkonu, velitelské rádiové stanice, přijímací rádiové provozovny, prostředky pro dálkové ovládání rádiových stanic a speciální spojovací uzel pro zabezpečení utajeného velení; z jednoho spojovacího uzlu pro TVS armády na bázi spojovacího uzlu divize a potřebné rádiové a radioreléové prostředky pro zabezpečení spojení do spojovací sou-

stavy armády a řízení podřízených; z prostředků dálkových spojů, tzn. z radio-reléových stanic, kabelové soupravy a souborů k vícenásobnému využití vedení, které by zabezpečovaly spojení mezi místy velení a připojení na spojovací soustavu armády.

Spojovací útvar s těmito spojovacími prostředky je schopen zabezpečit VS, TVS a ZVS zřízením spojovacích uzlů, styčné operační skupiny na VS a TVS frontu přidělením rádiových prostředků a v součinnosti se správou spojovacího vojska frontu vyčlenit přímé spoje z místa velení frontu až na místa ZVA, rekognoskační skupinu jedním položením spojovacího uzlu, když jsou dva k dispozici, jinak mobilní části rozvinutého spojovacího uzlu, kterou by tvořily rádiové stanice R-140 a R-4AT, radioreléová stanice RDM-12 a ZAS provozovna P-233 TM.

V případě, že není vyřazen spojovací uzel místa velení, které nahrazuje, včleňuje se jedna rádiová stanice R-118, nebo R-140 ve sledu velitele ZVA s mobilním VS v OT a rádiovými stanicemi R-140 a R-4AT; do sledu NŠ ZVA (hlavní část ZVA) rádiové prostředky k zabezpečení spojení a velení za přesunu; sled zabezpečení — druhým položením spojovacího uzlu, nebo hlavní části rozvinutého spojovacího uzlu a prostředky týlového a technického zabezpečení spojovacího útvaru; styční důstojníci ke svazkům s velitelskými rádiovými stanicemi R-3AT a malými radioreléovými stanicemi RDM-61 M s možností připojení na nejbližší PSU armády.

Základními podklady pro organizaci spojení za přesunu do prostoru nového místa velení a převzetí velení je rozhodnutí velitele ZVA, pokyny NŠ pro zabezpečení spojení k těmto fázím činnosti ZVA, nařízení pro spojení štábu frontu, kde je uvedeno, jak bude organizováno spojení mezi frontem a ZVA a hlavně jakým způsobem se připojit na rozvinutou spojovací soustavu přebírané armády, stav spojovacích sil a prostředků spojovacího útvaru ZVA.

Po zhodnocení situace v návaznosti na činnost velitele a štábu je práce náčelníka spojovacího vojska a spojovacího oddělení zaměřena na:

1. Shromažďování informací o způsobu organizace spojovacích soustav armád frontu, které se získávají z nařízení pro spojení štábu frontu a z činnosti styčné skupiny ZVA u frontu.

2. Činnost při vyhodnocování úkolu, stanoveného velitelem frontu k převzetí velení, kde je třeba sledovat jak se vyvíjí konkrétní spojovací situace na frontě, jak jsou rozvinuty spojovací soustavy a jaký je stav spojovacích útvarů a jednotek. Tyto úkoly se zpravidla plní ve vyčkávacím prostoru, kde ZVA je rozmístěno nedaleko od VS frontu. V tomto prostoru, kde se rozvíjejí jen nejdůležitější prostředky velení ZVA, je třeba rozmístit a využít i spojovací prostředky: k podchycení dálkových radioreléových a linkových kanálů od frontu; k zabezpečení utajeného velení a spojení mezi záložním velitelstvím armády a VS frontu; k odposlechu hlavních rádiových stanic frontu; k zabezpečení svolání funkcionářů a k rychlé organizaci přesunu je vhodné využít rádiových stanic malého výkonu WX.

3. Zabezpečení spojení pro přesun ZVA do prostoru nového místa velení, které ovlivňuje délka přesunu, způsob organizace pořádkové služby a počet spojovacích prostředků. Pro velení skupinám ZVA za přesunu se používá rádiových, radioreléových, linkových a pohyblivých spojovacích prostředků, zvláště letounů a vrtulníků. Při používání rádia mimořádně sledujeme otázky utajení,

velení zabezpečíme většinou VKV rádiovými stanicemi a provoz vedeme krátkými signály. Ostatní druhy spojení se využívají podle bojové situace, pokynů štábu frontu a vlastních požadavků pro zabezpečení spojení a velení.

4. Přebírání spojovací soustavy a zapojení do systému spojení. V operační skupině frontu, která řídí převzetí velení záložním štábem, musí být i funkcionář správy spojovacího vojska, který by měl náčelníka spojovacího vojska ZVA seznámit s těmito otázkami: jak organizovat spojení s velitelem a štábem frontu; jak je rozvinuta spojovací soustava armády, kde jsou spojovací uzly míst velení armády, pomocné spojovací uzly, opěrné spojovací uzly a spojovací uzly podřízených svazků a útvarů; způsob organizace jednotlivých druhů spojení a jak jsou jednotlivé kanály využívány pro utajené velení, dále používání provozních údajů a o umístění jednotlivých spojovacích prostředků; složení a bojeschopnost spojovacích útvarů a jednotek armády a začlenění spojovacích funkcionářů přebírané armády do spojovacího oddělení ZVA; způsob a organizace materiálního a technického zabezpečení spojovací technikou i materiálem.

Převzetí spojovací soustavy představuje komplex opatření všech spojovacích funkcionářů. Spočívá v:

1. Seznámení se se způsoby organizace spojení v pásmu činnosti armády. K tomu je třeba doplnit si podklady, které předal funkcionář správy spojovacího vojska frontu. Dále jde o studium dostupných materiálů spojovacího oddělení armády. Jde v podstatě o shromáždění a ujasnění si vydané spojovací dokumentace a získání přehledu jak jsou organizovány jednotlivé druhy spojení. Tyto úkoly plní všichni příslušníci spojovacího oddělení ZVA podle odbornosti.

2. Zjištění, jak jsou rozmístěny jednotlivé prvky spojovací soustavy.

Ze získané spojovací dokumentace a praktickým prověřováním spojení musíme zjistit rozmístění jednotlivých prvků spojovací soustavy a jejich vybavení spojovacími prostředky. Zde sledujeme: umístění spojovacích uzlů míst velení a opěrných pomocných spojovacích uzlů, kde je třeba znát ukončení a propojení spojovacích kanálů a jejich využití pro speciální spojovací zařízení, jako je přenos dat a utajovací prostředky; zabezpečení přímých spojů pro velitele a další funkcionáře štábu armády k funkcionářům frontu a k podřízeným svazkům a útvarům; počet spojovacích sil a prostředků ve spojovacích zálohách a možnosti jejich využití; stav a možnost zásobování spojovacím materiálem a oprav spojovací techniky, rozmístění spojovacích skladů, opraven a dílen.

3. Získání přehledu o stavu spojení u podřízených svazků a útvarů.

V součinnosti s ostatními odděleními štábu získávat přehled o rozmístění podřízených vševojskových svazků a útvarů druhů vojsk se zaměřením na místa velení a způsob spojení s nimi. Zjistit jak je zabezpečeno spojení s podřízenými, je jednou z prvořadých povinností spojovacího oddělení při přebírání spojovací soustavy. Zabezpečení tohoto úkolu řídí dozor nad spojením cestou dalších výkonných spojovacích funkcionářů, jako jsou náčelníci spojovacích uzlů, náčelníci i obsluhy jednotlivých spojovacích prostředků.

4. Zabezpečení spojení pro velitele a příslušníky štábu ZVA. Toto můžeme organizovat v podstatě dvěma způsoby připojením se do rozvinuté spojovací

soustavy, a to využitím spojovacích prostředků uzlu místa velení přebírané armády, nebo rozvinutím spojovacího uzlu místy velení v novém prostoru.

V prvním případě se přebírají prvky spojovacího uzlu, tzn. provozovny, zabezpečující vedení telefonních a dálkopisných hovorů, rádiové přijímací středisko, rádiové vysílací středisko, stanice polního poštovního spojení a speciální spojovací uzel ZAS. Jednotlivé provozovny se mohou doplňovat obsluhami. Jednotlivá oddělení ZVA zaujímají pracoviště přebíraného místa velení a kontrolují vnitřní spojení s důrazem na středisko velení a připojení přímých dálkových spojů určeným funkcionářům. Když ZVA rozvine vlastní štábní pracoviště, buduje k nim vnitřní a dálkové spojení využitím kabelového materiálu rozvinutého spojovacího uzlu, doplněného vlastními prostředky.

Když ZVA zaujímá v novém prostoru místo velení a rozvíjí vlastní spojovací uzel, může postupovat podle zpracovaných metodik práce. Pozornost musí věnovat podchycení spojovacích kanálů, které zabezpečují připojení do spojovací soustavy.

Při připojení do spojovací soustavy hraje důležitou úlohu stav a provozuschopnost prvků spojovacího uzlu.

Pro činnost ZVA v různých fázích bojové činnosti je třeba v soustavě velitelského stanoviště vytvořit středisko řízení spojení. Toto bývá umístěno ve štábním automobilu. Zajišťuje centralizované řízení všech částí spojovací soustavy, kontroluje stav spojení, způsob předávání zpráv při využití všech druhů spojení a má přehled o budování, rušení a přemísťování jednotlivých částí spojovací soustavy.

Středisko řízení spojení zahrnuje pracoviště náčelníka spojovacího vojska i pracoviště dozoru nad spojením. Aby mohlo plnit své poslání, musí mít zabezpečeno spojení na všechny armádní pomocné spojovací uzly a ke všem provozovnám a spojovacím prostředkům na spojovacím uzlu.

Požadavky na znalost situace nepřítele

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že zpravodajské oddělení ZVA si musí zabezpečovat nepřetržitý tok informací o situaci a zámyslu nepřítele v pásmu frontu pro potřebu velitele a štábu ZVA.

Ke splnění tohoto úkolu je žádoucí vyslat v sestavě operační skupiny jednoho až dva důstojníky na zpravodajskou správu frontu. Tito budou mít za povinnost zjistit situaci nad nepřítelem a jeho pravděpodobný zámysl v pásmu frontu a přebírané armády s důrazem na pásmo přebírané armády, prostředky jaderného napadení, druhé sledy nebo bližší operační zálohy a jejich pravděpodobný zámysl, časové i prostorové možnosti; zjistit a zakreslit do mapy situaci průzkumných orgánů armády, svazků a druhů vojsk; převzít jeden výtisk „Bojového nařízení pro průzkum zpravodajské správy“ pro přebíranou armádu; situaci nepřítele v pásmu přebírané armády se závěry NZS F k probíhající situaci před převzetím velení; převzít přehled o počtech sil a prostředků nepřítele na jednotlivých směrech pro výpočet taktických a operačních hustot; převzít přesný výkaz počtů sil a prostředků průzkumu armády, divizí a složení zálohy průzkumu, pokud tyto údaje budou k dispozici na ZS F; převzít plán spojení orgánů průzkumu přebírané armády (pokud bude k dispozici na ZS F).

Tyto závěry o situaci nepřítele předávají pomocí prostředků pro utajené vedení (ZAS) na místo řízení průzkumu ZVA, kde se všechny zprávy vyhodnocují a zakreslují do pracovní mapy NZO.

Po vyhodnocení situace na frontě v pásmu přebírané armády NZO průběžně informuje velitele o možnostech působení prostředků jaderného napadení do pásma armády, o předpokládaném zámyslu činnosti nepřítele a jeho časové a prostorové možnosti, předkládá návrh na obnovení vedení silám a prostředkům průzkumu a návrh na požadavky zpráv k ZS frontu.

Po přesunu na přebírané místo vedení (ZVS, TVS) si NZO musí zjistit situaci nepřítele a jeho pravděpodobný zámysl od příslušníka ZS frontu, příslušníka operační skupiny frontu a od zástupce NZO přebírané armády, kteří by se měli zúčastnit předávání velení.

Jeden až dva příslušníci zpravodajského oddělení ZVA se seznamují s konkrétní situací nepřítele a jeho zámyslem v pásmu armády a se situací zasazených průzkumných orgánů a vytvořenou zálohou průzkumu.

V případě potřeby se vysílají styční důstojníci k armádním průzkumným útvarům k ujasnění situace.

Na základě zobrazení údajů a zpráv o nepříteli definuje zpravodajský náčelník možný celkový zámysl jeho činnosti. Vyhodnocené zprávy předkládá veliteli zpravidla ústně podle výkazové mapy se stručným vysvětlením závěrů ze zhodnocení nepřítele, potvrzených příslušnými údaji a odpovídajícími propočty.

K převzetí velení raketového vojska a dělostřelectva

Komplexní palebné ničení je jednou z důležitých otázek, které musí náčelník a štáb RVD věnovat pozornost při převzetí velení. Nejdříve se seznámí se situací RVD armády (složení, počty prostředků a munice, přesuny raket a munice, rozmístění v operační sestavě, stav spojovací soustavy raketových vojsk a dělostřelectva). Pak převezme dokumentaci, a to plán použití RVD armády v útočné operaci, plán účasti v prvním jaderném úderu (pokud nebyl realizován), plán průzkumu, topografické a povětrnostní přípravy, pracovní mapu náčelníka RVD, výkazové mapy a mapu řízení raketových úderů. Naváže součinnost s náčelníky a veliteli, kteří předávají velení, a s veliteli jednotek v do-tyku.

V otázkách komplexního palebného ničení půjde o pořadí a způsoby komplexního palebného ničení nepřítele pro jednotlivé druhy vojsk, jejich úlohu a místo; plánování palebného ničení při plnění nejdůležitějších úkolů operace a boje; kalkulaci sil a prostředků, použitých ke komplexnímu ničení a rozdělení palebných úkolů mezi druhy vojsk; způsoby činnosti vševojskových útvarů a jednotek k využití výsledků komplexního ničení; úkoly průzkumu všeho druhu, prostor činnosti, způsoby sběru, zpracování a doručení průzkumných údajů příslušným vykonavatelům; vedení radioelektronického boje v průběhu komplexního ničení nepřítele; organizaci velení a součinnosti mezi palebnými prostředky a vojsky za útoku.

K rychlému převzetí velení RVD je nutná průběžná informovanost přebírajícího náčelníka RVD a jeho štábu jak při plánování, tak při vedení operace o zpracování plánů operace frontu, armád a o situaci frontu (armády) při vedení operace s důrazem na situaci RVD. Toho může dosáhnout stálou sou-

činností s náčelníkem RVD frontu (jak osobním stykem, tak po pojitkách). Zná-li situaci u armád, může se pak rychle orientovat a v krátkém čase převzít velení RVD.

K tomu je nutné správně rozdělit síly a prostředky štábu RVD ZVA do jednotlivých sledů. Je výhodné jednoho příslušníka štábu RVD začlenit do rekognoskační skupiny s úkolem po příjezdu jednotlivých sledů ZVA v co nejkratší době zříditi pracoviště štábu RVD. Do skupiny velitele na PMV začlenit náčelníka RVD, náčelníka skupiny řízení jaderných úderů, náčelníka skupiny řízení dělostřelectva, náčelníka dělostřeleckého průzkumu a zástupce náčelníka RVD s úkolem orientovat se v situaci a převzít velení RVD. Zbytek štábu pak přesunout ze sledu náčelníka štábu na nové místo velení.

Uvádím možnou metodiku práce při řešení úkolů s převzetím velení:

Náčelník RVD převezme počty a situaci RVD, seznámí se plánovanými úkoly v komplexním palebném ničení v dané situaci a se součinností s ostatními druhy vojsk.

Náčelník skupiny řízení jaderných úderů přebírá situaci a úkoly RV armády, plán (popř. informaci o průběhu) prvního jaderného úderu, stav spojovací soustavy RV a dokumentaci.

Náčelník skupiny dělostřelectva se seznámí se situací, rozdělením a úkoly dělostřelectva, přísuny munice a stavem spojovací soustavy dělostřelectva.

Náčelník dělostřeleckého průzkumu má na starosti síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu, jejich úkoly, situaci nepřítel, zjištěné cíle, síly a prostředky fotografického a povětrnostního zabezpečení a jeho úkoly, součinnost se vševojskovým průzkumem.

Zástupce náčelníka RVD získává všechny podklady pro činnost na rozvíjeném místě velení a údaje o zpracovaném plánu, hlavní činnosti a dezinformaci nepřítel.

Po získání všech podkladů předkládá náčelník RVD analýzy situace a na základě toho návrh na použití RVD v dané situaci. Plán si dá schválit velitelem ZVA a pak jej realizuje.

Úkoly stranickopolitické práce

Při přípravě na převzetí velení bude podle našich zkušeností výhodné úkoly stranickopolitické práce zaměřit především na posilování iniciativy a zodpovědnosti příslušníků štábu za objektivní a soustavné vyhodnocování situace, za udržení úzké součinnosti mezi odděleními štábu; seznamování příslušníků ZVA s vojenskopolitickými usneseními ÚV KSČ a vlády ČSSR, úkoly, stanovenými velitelem a náčelníkem politické správy frontu, se Směrnicí pro stranickopolitickou práci k zabezpečení úkolů frontové operace (žít celkovou situací); vyčlenění příslušníka politického oddělení do styčné operační skupiny na VS frontu, který získává a vyhodnocuje základní informace o vojenskopolitické situaci v prostoru bojové činnosti armád; upevňování u zabezpečovacích jednotek vysokého morálně politického stavu, kázně a organizovanosti s důrazem na spojovací jednotky; po obdržení úkolu na zabezpečení správného pochopení úkolů, stanovených velitelem frontu. Cestou stranických organizací a politických pracovníků vést velitele k iniciativní a včasné přípravě na převzetí velení za vysokého fyzického a psychického napětí a k přípravě objektivních pod-

kladů pro rozhodnutí velitele armády; při získávání informací všemi příslušníky vedle hodnocení plnění úkolů u přebírané armády, hodnotit úroveň morálně politického stavu, poznávat silná a slabá místa i konkrétní usměrňování stranickopolitické práce; důležitým úkolem politického oddělení je získávat od politické správy frontu informace o úkolech stranickopolitické práce, stanovených pro přebíranou armádu, o stavu stranické a svazácké struktury, naplněnosti politického aparátu a jeho akceschopnosti, o působení nepřátelské propagandy v pásmu činnosti armády a plánovaných i uskutečněných opatřeních prostředků speciální propagandy armády i frontu.

Při cvičení se ukázala nutnost, aby náčelník politického oddělení ZVA v případě na převzetí velení byl široce obeznámen se situací na frontě, se situací a úkoly prvosledových a druhosledových armád i plánovanými stranickopolitickými opatřeními náčelníka politické správy frontu; příprava členění politického oddělení na jednotlivá stanoviště velení VS, ZVS, TVS a zvládnutí obsahu, metod činnosti a vybavení.

V etapě převzetí velení je prvořadým úkolem stranickopolitické práce na základě reálného stavu zabezpečit organizovanou, sladěnou činnost štábu a vysokou disciplinovanost při obnovení velení za vyřazená místa velení. Osobním stykem získávat objektivní informace, včas je vyhodnocovat a udržovat vzájemnou součinnost mezi odděleními štábu. Ovlivňovat činnost příslušníků štábu pro kvalitní a včasnou přípravu rozhodnutí velitele armády.

U zabezpečovacích jednotek (zvláště spojovacích) položit důraz na včasnou obnovu a aktivizaci spojovacích prostředků.

K zabezpečení nepřetržitosti stranickopolitické práce je třeba, aby politické oddělení získalo co nejširší informace o hlavních úkolech stranickopolitické práce, akceschopnosti stranických, svazáckých organizací a politické činnosti.

Musí získat co nejobjektivnější poznatky o dosaženém stupni morálně politického stavu u jednotlivých svazků, zvláště prvosledových, vyhodnocovat morální kvalitu a politickou situaci u nepřítelů a získat přehled o bojeschopnosti prostředků speciální propagandy.

Na základě toho připravit protokol o předání politického oddělení a zpracovat základní charakteristiku vojsk armády do protokolu o předání velení armády.

Důležitou otázkou je funkčně zařadit vlastní příslušníky politického oddělení ZVA na jednotlivá místa velení, jakož i příslušníky politického oddělení přebíraného svazu.

Na základě zhodnocení plnění stanovených úkolů stranickopolitické práce a dosažené účinnosti v jednotě s rozhodnutím velitele armády je možné upřesnit úkoly stranickopolitické práce na další období nařízením náčelníka politického oddělení. Úspěšnost splnění úkolů závisí na správném zhodnocení úrovně stranickopolitické práce v konkrétních podmínkách dané situace.

Závěrem chci uvést, že přebírání velení za vyřazené místo velení armády je velmi náročné a složité. Vyžaduje od všech příslušníků ZVA důkladnou znalost své činnosti, vysokou organizovanost práce, rozhodnost a iniciativu při předávání úkolů vojskům.

Metody práce ZVA kromě jiného v mnohém závisí na využití technické báze, na úrovni sladěnosti orgánů velení, úrovni osobní připravenosti generálů a dů-

stojníků, především velitele, náčelníka štábu, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb (na faktorech subjektivního charakteru).

V metodách práce velitele a štábu ZVA zůstanou v popředí stěžejní momenty:

- vysoká optimálnost přijímaných rozhodnutí;
- kvalitní zpracování dokumentů pro plánování operace a bojové činnosti;
- reálnost a přesnost stanovených úkolů;
- zabezpečení neustálé kontroly jejich plnění.

Toho mohou dosáhnout jen společnou prací velitele se štábem a nejbližšími pomocníky ve všech etapách činnosti. Ke splnění těchto požadavků napomáhá důvěra ve spolupracovníky a vytváření podmínek pro tvůrčí práci každého jednotlivce.

Systém míst velení se u nás tvoří na principech plné autonomie, vysoké pohyblivosti, spolehlivosti a maximálního využití soudobých technických prostředků.

Metoda práce záložního velitelství armády, kterou jsem v článku uvedl, odpovídá současným možnostem velení.

NA POMOC ZPRACOVATELŮM VŠEVOJSKOVÝCH TAKTICKÝCH CVIČENÍ

V článku řeším některé otázky přípravy především divizních vševojskových taktických cvičení. Konkrétně jde o **obsah a metodiku zpracování** dvou důležitých dokumentů přípravy cvičení, a to **kalendářního plánu a plánu provedení cvičení**. Některé poznatky můžeme využít i v přípravě taktických cvičení vševojskových pluků.

Článek rozšiřuje a více konkretizuje patřičná ustanovení předpisu Všeob-P-33. Může sloužit jako metodická pomůcka především pro málo zkušené nebo začínající zpracovatele vševojskových taktických cvičení. Jsou v něm zobrazeny zkušenosti z oblasti zpracovatelské činnosti.

Podle ustanovení již zmíněného předpisu se každé cvičení připravuje podle **kalendářního plánu**. Tento dokument je natolik důležitý, že zasluhuje, aby každý zpracovatel věnoval jeho zpracování zvýšenou pozornost.

Forma tohoto dokumentu není podstatná a může být proto různá. Důležitý je jeho obsah, který má vliv na kvalitu přípravy i samotný průběh cvičení.

Zpracování kalendářního plánu řídí vedoucí zpracovatel vševojskového taktického cvičení (zpravidla je to příslušník operačního oddělení štábu svazu, při přípravě plukovního taktického cvičení příslušník operační skupiny štábu divize) za spolupráce určených zpracovatelů druhů vojsk a služeb.

Kalendářní plán, vzhledem k jeho důležitosti, by měl podepisovat nadřízený náčelník vedoucího zpracovatele cvičení a náčelník štábu, schválit by jej měl velitel, který bude cvičení řídit a který také vydává základní pokyny pro přípravu cvičení.

Kalendářní plán by měl obsahovat:

1. Úkoly nebo opatření, které je nutné splnit do zahájení cvičení.
2. Časové termíny plnění plánovaných úkolů nebo opatření (uvádí se měsíc, den, od — do).
3. Kdo bude plánované úkoly nebo opatření plnit (hlavní zpracovatel stanoveného úkolu).
4. Kdo bude na splnění úkolu spolupracovat.

5. Kdo bude splněné úkoly nebo opatření posuzovat před jejich schválením (týká se směrnic, plánu, dalších grafických a písemných dokumentů).

6. Kdo bude splněné úkoly nebo opatření schvalovat.

7. Záznam o splnění plánovaného úkolu nebo opatření.

8. Jiné potřebné a důležité údaje (uvádí se v poznámce dokumentu).

Možné uspořádání obsahu v kalendářním plánu viz **tab. 1**.

Z tabulky 1 je zřejmé, že v prvním pořadí musí zpracovatelé kalendářního plánu stanovit úkoly a opatření, které je nutné splnit v rámci přípravy cvičení.

Podle náplně a zaměření těchto úkolů (opatření) můžeme je rozdělit na:

— úkoly zahrnující zpracování veškerých písemných a grafických dokumentů pro přípravu a řízení cvičení,

— přípravu prostorů, v kterých bude cvičení probíhat,

— opatření, která zahrnují přípravu velitelů, štábů a vojsk cvičící divize na vlastní cvičení,

— opatření zaměřená na přípravu řídicích orgánů cvičení,

— další nezbytné úkoly a opatření organizačního charakteru.

Při podrobném a konkrétním rozpracování uvedených úkolů a opatření je nutné plně respektovat ustanovení předpisu Všeob-P-33 a splnit požadavky vydané velitelem, který bude cvičení řídit.

O jaká opatření zpravidla jde?

Písemné a grafické dokumenty pro přípravu a řízení cvičení:

— písemné pojetí cvičení s hrubým (předběžným) časovým plánem průběhu cvičení, popř. s grafickým zámyslem cvičení,

— organizační pokyny pro přípravu cvičení,

— plán provedení cvičení,

— písemný doklad plánu provedení cvičení,

— organizační pokyny pro cvičení,

— organizace skupiny řízení cvičení,

— dílčí plány zástupců velitele, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb,

— náměty s přílohami,

— bojové rozkazy a nařízení,

— plán rozehry jaderných a chemických úderů nepřítele,

— rozehra ztrát živé síly a bojové techniky vlastních vojsk,

— plán rozehry situace stran v průběhu cvičení,

— plán řízení cvičení,

— plán přesunu cvičících vojsk do výchozích prostorů ke cvičení, v průběhu cvičení a do mírových posádek po ukončení cvičení (po železnici a osách) včetně rozpracování organizace a zabezpečení pořádkové služby a regulace,

— plán přemístování a rozmístování reálných míst velení cvičících v průběhu cvičení,

— plán reálného spojení,

— plán reálné činnosti vojsk a letectva ve VVP,

— plán imitace paleb, minových polí, zátarasů a manévru terčů a maket,

— plán přípravy řídicí skupiny cvičení,

Velitelství
 Čj.:
 Datum
 Schvaluji:
 Funkce
 Hodnost, titul, jméno, příjmení

Tabulka 1
 Stupeň utajení
 Výtisk číslo:
 Počet listů:

KALENDAŘNÍ PLÁN
přípravy dvoustranného vševojskového taktického cvičení tankové divize ve dnech 21. 2.-31. 4. 1981

Poř. číslo	Plněný úkol – opatření	Záznam splnění úkolů	Plnění plánovaného úkolu – opatření (den, měsíc)	Úkol plní zpracovatel	Na plnění úkolů spolupracuje zpracovatel	Posuzuje	Schvaluje	Poznámka
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Zpracování a schválení pojetí cvičení		21.–23. 2. 26. 2. +	operačního oddělení (skup.)	zpravo- dajského oddělení	NŠ, NOO, ZN	velitel	+ schválení dokumentu
2	Zpracování a posouzení grafického zámyslu cvičení		24.–26. 2.			NŠ, NOO	velitel	Zpracovat na mapu měřítka 1:100 000 uhlem, přiložit k posouzení
3	Zpracování organizačních pokynů pro přípravu cvičení		27. 2.	operačního oddělení (skup.)	—	NOO	NŠ	

Podpis: NŠ
 NOO

- výkaz počtů cvičících a řídicí skupiny cvičení,
- plán mítinku cvičících vojsk na závěr cvičení,
- další písemné nebo grafické dokumenty podle nařízení hlavního řídicího cvičení.

Příprava prostorů, ve kterých bude cvičení probíhat, zahrnuje:

- rekognoskaci prostorů pro rozmístování míst velení cvičících,
- rekognoskaci prostorů předpokládané reálné činnosti cvičících vojsk v průběhu cvičení (výchozí prostory ke cvičení, prostory pro rozmístění pásové techniky, nakládací a vykládací stanice, vojenské výcvikové prostory a civilní prostory, kde je plánována cvičná bojová činnost),
- rekognoskaci os pro přesuny vojsk do výchozích prostorů ke cvičení, v průběhu cvičení a pro návrat do mírových posádek,
- rekognoskace míst, kde se předpokládá velitelská činnost v terénu při cvičení,
- přípravu prostorů reálné činnosti vojsk (praktická příprava imitace palebné a jiné činnosti, terčového manévru, poučení obsluhy a nácvik činnosti s ní).

K přípravě cvičících velitelů, štábů a vojsk na cvičení by měl kalendářní plán obsahovat jen ta opatření, která probíhají v období přípravy cvičení a je plánováno postihnout je kontrolou a pomocí štábem, který bude cvičení řídit. Více opatření bude plánováno při přípravě ukázkových cvičení nebo cvičení spojených s bojovou ostrou střelbou. V ostatních případech může plán obsahovat:

- štábní nácviky štábu cvičící divize,
- velitelsko-štábní cvičení na mapách cvičící divize,
- pořadovou prohlídku vojsk vyváděných na cvičení.

Z přípravy řídicích orgánů cvičení je nutné zpracovat do plánu teoretickou a praktickou přípravu v terénu.

Za nezbytné úkoly a opatření organizačního charakteru je nutné počítat a do plánu zapracovat:

- posouzení zámyslu cvičení zpracovaného uhlem,
- poučení všech zpracovatelů cvičení,
- zpracování a předložení požadavků na železniční převozy (vozovou potřebu, termíny přepravy, nakládací a vykládací stanice atd.),
- dohovy s orgány správ vojenských výcvikových prostorů, s civilními orgány územní správy a orgány Veřejné bezpečnosti o využití prostorů a komunikací,
- posouzení plánu provedení cvičení, návrh nadřízenému a schválení,
- tisk a rozmnožení písemných a grafických dokumentů k přípravě a řízení cvičení,
- kompletace dokumentů k řízení cvičení a jejich vydání příslušníkům řídicí skupiny, popř. další organizační opatření.

Jsou-li stanoveny všechny úkoly a opatření pro přípravu a řízení cvičení, je nutné reálně zplánovat jejich plnění určením časových termínů. Z nich je nutné nejprve zakotvit do plánu ty, které jsou již dříve pevně stanovené nařízením nebo směrnici. Jde zejména o termíny cvičení, schválení plánu provedení cvičení, předkládání požadavků na železniční převozy, využívání vodních toků, popř. další. S těmito je nutné skloubit dobu, stanovenou zpracovateli, na

plnění ostatních úkolů kalendářního plánu. V plánu počítáme i s určitou časovou rezervou na plnění neplánovaných úkolů, nebo opatření dodatečně nařízených velitelem, popř. na řešení vzniklého časového skluзу při plnění některých složitých úkolů nebo opatření. Jak je zřejmé z tabulky 1, určíme termíny na měsíc a den. Pro určení doby (počtu dní) na splnění jednotlivých úkolů není stanovena žádná norma. Vycházíme ze zkušeností nebo z vlastního uvážení. Bereme v úvahu i skutečnost, že se některé úkoly plní souběžně. Nejvíce času plánujeme na přípravu a zpracování plánu provedení cvičení.

Stanovením úkolů (opatření) a termínů jejich plnění je ve své podstatě zpracována hlavní část obsahu kalendářního plánu. V dalším je nutné doplnit zpracovatele úkolů a opatření a funkcionáře, kteří budou zpracovávat úkoly (opatření) posuzovat a schvalovat. U zpracovatelů zpravidla uvádíme oddělení, ke kterému patří, u ostatních funkce.

Kvalitu přípravy každého cvičení ovlivňuje **pravidelné a přesné** vyhodnocování plnění všech úkolů a opatření, uvedených v kalendářním plánu. Pravidelnost vyhodnocování znamená hodnotit splnění úkolu okamžitě po jeho realizaci a ne až později, dodatečně. Přesnost vyhodnocení spočívá v tom, že po splnění každého úkolu nebo opatření je nutné uvést v kalendářním plánu případnou změnu původně stanoveného termínu plnění a příčinu této změny. Takovýmto vyhodnocováním řešíme nejenom případné skluzy v přípravě cvičení, ale získáme i cenné závěry a podklady pro další zpracovatelskou činnost, zejména pro stanovení reálných termínů přípravy dalších cvičení.

Abý byl obsah kalendářního plánu úplný, je třeba uvést v tomto dokumentu ještě další nezbytné údaje, jako jsou měřítka použitých map na zpracování některých dokumentů a další údaje a organizační opatření, pro která není v plánu vymezeno zvlášť místo. Tyto další údaje uvádíme v poznámce.

Zpracování kalendářního plánu je velmi náročný úkol, který vyžaduje od zpracovatelů maximální pozornost, vysoké odbornosti a organizační schopnosti. Tyto mohou získat praxí a svědomitou prací.

Dalším důležitým dokumentem k přípravě a řízení cvičení je **Plán provedení cvičení**. Co tento dokument obsahuje je stanoveno předpisem Všeob-P-33. Zpracovává se v grafické formě na mapě. Vzhledem k požadovanému obsahu a přehlednosti dokumentu je účelné jej zpracovávat pro cvičení divize na mapu měřítka 1 : 100 000 a pluku 1 : 50 000.

Podle uvedeného předpisu Plán schvaluje nadřízený u divizního cvičení měsíc, u plukovního 3 týdny před jejich zahájením. Na základě praktických zkušeností a s ohledem na množství úkolů, které zahrnuje příprava cvičení (viz obsah Kalendářního plánu), je výhodnější po dohovoru s nadřízeným ukončit zpracování a schválení Plánu 6 týdnů u divizního cvičení a 4 týdny u plukovního cvičení před zahájením cvičení.

Abý nedocházelo ke změnám v jeho obsahu do zahájení cvičení a v jeho průběhu, musí jeho konečné dohotovení (zpracování čístopisu) a schválení předcházet splnění řady důležitých úkolů a opatření.

Jsou to zejména tyto:

- zpracování písemného pojetí a grafického zámyslu cvičení, jejich posouzení nadřízeným náčelníkem zpracovatele a velitelem a schválení. Grafický zámysl se zpracovává uhlem na mapě nebo ve formě schématu,

- vydání pokynů velitelem (řídícím cvičení) pro přípravu cvičení společně s uskutečněním předběžné rekognoskace a upřesněním úkolu v prostoru předpokládané reálné činnosti vojsk při cvičení,

— zpracování, schválení a doručení nařízení pro přípravu cvičení všem zpracovatelům cvičení,

— poučení zpracovatelů o přípravě cvičení a zpracování dokumentace a jejich seznámení se zámyslem cvičení,

— rekognoskace vedoucím zpracovatele cvičení k upřesnění činnosti velitelů, štábů a vojsk při cvičeních v předpokládaných prostorech s důrazem na prostory rozmístění velitelských stanovišť, prostory soustředění pluků a útvarů a vedení boje, osy přesunu vojsk, nakládací a vykládací stanice,

— dohovy zpracovatelů se správami VVP a civilními orgány, pořízení zápisů (smluv) o využití prostorů předpokládané činnosti vojsk při cvičení, včetně komunikací, po kterých se budou vojska přesunovat,

— kalkulace a propočty časového průběhu cvičení, počtů osob a bojové techniky vyváděných na cvičení, spotřeby motohodin, kilometrů, munice a imitačních prostředků, operační a taktické propočty, potřebné ke stanovení zámyslu stran s důrazem na poměry sil, vypočítání potřeby železničních přepravních prostředků pro přepravu techniky, zejména pásové,

— posouzení Plánu provedení cvičení nadřízeným štábem (pomoc před zpracováním čístopisu a jeho schválením).

Vlastní zpracování Plánu navazuje na splnění těchto úkolů a opatření. Závěry z nich jsou hlavní součástí obsahu plánu. Zpracovávají se ve formě tabulek nebo se vyjadřují graficky. Slouží rovněž jako podklady pro zpracování dalších dokumentů k přípravě a řízení cvičení.

Při formální úpravě Plánu je nutné respektovat trvale platná nařízení, vydaná v rámci svazů (svazků), která jsou zaměřena k zabezpečení jednotné úpravy dokumentů pro přípravu a řízení cvičení.

Obsahu Plánu a jeho grafické a formální úpravě je nutné věnovat maximální pozornost jak ze strany velitelů (řídících cvičení), tak i zpracovatelů, neboť je to **hlavní dokument** pro přípravu a řízení cvičení a obsahuje základní podklady pro ostatní dokumenty přípravy a řízení cvičení. Nemůžeme však podcenit ani skutečnost, že je to jediný dokument schvalovaný nadřízeným velitelem, který cvičení řídí. Obsah plánu, ale i jeho grafická a formální úprava jsou hlavním předmětem schvalovacího procesu.

Současná zpracovatelská praxe na všech stupních ukazuje, že zpracování kvalitního a reálného Plánu provedení cvičení je pro některé zpracovatele (i velitele) složitým úkolem. Příčiny složitosti mohou být různé. Někdy je to malá praxe a slabé teoretické znalosti některých zpracovatelů, v některých případech je to nesprávné pochopení a nepřesná aplikace ustanovení předpisu Všeob-P-33. Častou příčinou je velmi krátká doba, kterou mají zpracovatelé na přípravu cvičení a zejména na zpracování Plánu provedení cvičení.

Z těchto důvodů uvádím možné řešení formálního uspořádání a grafického vyjádření obsahu Plánu v souladu s ustanovením již zmíněného předpisu.

1. Nadpis umístíme 10—15 cm od horního okraje uprostřed dokumentu (soulepu map). Obsahuje:

- název dokumentu, který se píše větším a výraznějším hůlkovým písmem,
- druh cvičení, zda je to vševojskové taktické cvičení nebo odborné, zda bude probíhat společně s bojovou ostrou střelbou,
- zda jde o jednostranné nebo dvoustranné cvičení,
- označení svazku (útvaru), který cvičí,
- dobu cvičení.

Vzor nadpisu

PLÁN PROVEDENÍ

dvoustranného, vševojskového taktického cvičení 3. tankové divize
ve dnech 25.—29. 3. 1982

PLÁN PROVEDENÍ

jednostranného, vševojskového taktického cvičení 31. tankového pluku
s bojovou ostrou střelbou
ve dnech 23.—25. 7. 1982

2. Téma cvičení a učební cíle

Téma cvičení se zpravidla píše pod hlavním nadpisem dokumentu. V případě dvoustranného taktického cvičení je možné uvést v plánu i téma soupeře.

Důležitým požadavkem je, aby se obsah tématu, napsaného v Plánu, nelišil od obsahu tématu stanoveného RMNO na výcvikový rok (u plukovních cvičení rozkazem velitele svazku), zejména aby nedocházelo k záměně výrazů i pořadí slov, někdy i k vypuštění některého slova.

Učební cíle cvičení umístíme u levého okraje plánu. Stanovují se odděleně pro velitele a štáby a cvičící vojska. V tomto pořadí se také uvedou do plánu.

Při stanovení učebních cílů je nutné vycházet z:

- požadavků RMNO na výcvikový rok pro přípravu velitelů, štábů a vojsk v poli,
- nařízených opatření nadřízeného i velitele řídicího cvičení pro odstranění dříve zjištěných nedostatků v polním výcviku vojsk cvičící divize,
- operačního předurčení cvičícího svazku,
- obsahu tématu cvičení,
- plnění nepředvídaných úkolů při cvičení (např. zkušebních úkolů).

Učební cíle musí být formulovány konkrétně a srozumitelně, abychom mohli kontrolovat jejich plnění v průběhu cvičení.

3. Složení vojsk účastnících se cvičení

V Plánu provedení cvičení je nutné uvést všechny účastníky cvičení, kterými zpravidla jsou:

- cvičící divize s vojsky,
- útvary a jednotky s vojsky od nadřízeného stupně, vyváděné na cvičení jako posilové prostředky cvičící divize,
- letecké útvary plánované jako podpora cvičící divize nebo k imitaci protivníka,
- svazek (útvary) s vojsky cvičící jako soupeř,
- štáb, který cvičení řídí a útvary (jednotky) zabezpečující jeho činnost v průběhu cvičení.

K větší přehlednosti (zejména při návrhu Plánu řízení nadřízenému) je výhodné uvést v Plánu provedení cvičení ve formě tabulky přesný počet hlavních druhů bojové techniky vyvedené na cvičení (tanků, BVP, OT, děl a raketometů, protitankových zbraní, nákladních a speciálních automobilů, zatarasovacích a odtarasovacích prostředků, vrtulníků).

4. Normy spotřeby motohodin, kilometrů, munice a imitačních prostředků při cvičení se uvádějí v Plánu provedení cvičení formou tabulek.

Při stanovení těchto norem vycházíme z těchto zásad:

- normy spotřeby motohodin a kilometrů stanovíme předběžně v souladu s plánovanou činností cvičících při cvičení,
- spotřebu motohodin stanovíme zvlášť pro každý agregát (i jiný prostředek, jehož spotřeba se neuvádí v motohodinách) vyvezený na cvičení,
- spotřebu kilometrů počítáme zvlášť pro tanky, BVP, OT pásové a kolové a pro automobily,
- spotřebu kilometrů počítáme od výjezdu techniky z parku až po zaparkování techniky po návratu ze cvičení,
- spotřebu munice a imitačních prostředků plánujeme **přesně** podle stanovených norem.

Tyto údaje (propočty) zpracovávají příslušníci zpracovatelské skupiny ve spolupráci s dalšími odbornými příslušníky štábu, v jejichž kompetenci je řešení těchto odborných otázek.

Tabulky je výhodné umístit při pravém okraji Plánu.

5. Období cvičení, délka jejich trvání, učební úkoly a opatření velitele

A. Období cvičení

V závislosti na obsahu a rozsahu tématu cvičení dělí se každé cvičení na období. Název každého období tvoří část obsahu tématu. Pořadí jednotlivých období je dáno logickou návazností jednotlivých částí obsahu tématu. Vševojskové taktické cvičení se dělí zpravidla na 4 až 5 období, z nichž první, je-li to v tématu cvičení nebo samostatným úkolem cvičení, řeší otázky bojové pohotovosti a zaujetí výchozích prostorů ke cvičení a poslední obsahuje ukončení cvičení a návrat do mírových posádek.

B. Délka trvání období cvičení

Určuje se pro každé cvičení zvlášť tak, že se v Plánu uvede den a hodina jeho zahájení a ukončení. Čas zahájení každého následujícího období musí navazovat na dobu ukončení období předcházejícího.

Délka období se uvádí v astronomickém čase. V případě, že to záměr cvičení vyžaduje, uvádí se v závorce i čas operační. Celková doba každého období se stanoví přesným výpočtem, který je **součtem** jednotlivých časů potřebných ke splnění

- jednotlivých služebních úkolů daného období,
- opatření velitele v daném období,
- nepředvídaných úkolů (časová rezerva).

Při stanovení času ke splnění jednotlivých učebních úkolů vycházíme z platné metodiky práce v poli, velitelů a štábů cvičící divize a ze stanovených norem pro činnost vojsk v poli. Dobu na opatření velitele a časovou rezervu určí zpracovatel podle vlastního uvážení.

C. Učební úkoly a opatření velitele

Každé období cvičení obsahuje počet učebních úkolů, které budou plnit cvičící a řadu opatření realizovaných velitelem, který cvičení řídí.

Obsah jednotlivých učebních úkolů daného období musí ve svém souhrnu zabezpečovat splnění obsahu období stanoveného v názvu období. Obsah učebních úkolů všech období cvičení v souhrnu (a jejich splnění) musí zabezpečovat splnění tématu a učebních cílů cvičení.

Učební úkoly musí být konkrétní a obsah jednotlivých úkolů musí na sebe logicky navazovat.

Opatření velitele, plánovaná v rámci každého období, jsou součástí řízení cvičení a zahrnují především:

- kontrolní činnost,
- vyslechnutí návrhů cvičících,
- rozehru,
- doručování námětů, bojových nařízení a rozkazů cvičícím atd.

6. Operačně taktický zámysl cvičení

Vyjadřuje se graficky a tvoří hlavní část obsahu Plánu provedení cvičení.

Uvedu některé důležité zásady pro zpracování. Vše, co se týká cvičícího svazku (útvaru), je nutné graficky zvýraznit tak, aby bylo při pohledu na Plán zřejmé na první pohled (ostatní situaci je vhodné potlačit). Mimo obsahu, uvedeného v předpise, je nutné v plánu graficky vyjádřit hranice vojenských výcvikových prostorů, kde bude probíhat reálná činnost vojsk a zakreslit přesné prostory rozmístění míst velení cvičící divize. Ve výchozí situaci (výchozím prostoru) ke cvičení uvedeme i místa velení útvarů, prostor rozmístění řídicí skupiny v průběhu cvičení, vykládací a nakládací stanice v případě, že se zejména pásová technika přesunuje do prostoru reálné činnosti (VVP) a zpět do mírových posádek po železnici, prostory soustředění pásové techniky, osy přesunů cvičících vojsk v době, kdy bude cvičení probíhat mimo VVP, údaje o výškovém a přízemním větru, zejména předpokládá-li zámysl cvičení rozehru používání bojových otravných látek a vedení pozemních jaderných úderů.

Možné prostory rozehry činnosti stran ke stanoveným operačním (astronomickým) časům je nutné barevně nebo jinak graficky označit. V souvislosti s tím je nutné uvést v Plánu legendu.

Má-li být grafický zámysl přehledný, je nutné ve všech zakreslených situacích uvádět cvičné číslování cvičící divize (pluku), prvků operační sestavy nadřízeného svazu (svazku), sousedů cvičící divize (pluku) a rozehrávaného protivníka. Číslování pluků a útvarů (praporů a jednotek) cvičící divize (pluku) se uvádí jenom ve výchozí situaci nebo v případě, že se rozehraná situace ve zámyslu týká speciálního útvaru (jednotky), např. oddílu vojskových raket nebo taktického vzdušného výsadku.

7. Základní údaje o cvičení

Převážnou část těchto údajů můžeme rovněž uvést v tabulkách. Týká se to zejména šířky a hloubky bojového úkolu, rychlosti přesunu, tempa útoku i možných hustot sil a prostředků.

Plán provedení cvičení by neměl postrádat tabulky s přesnými poměry sil k základním situacím, které zámysl cvičení řeší. Stanovené poměry sil musí vždy odpovídat druhu bojové činnosti nebo řešené situaci, pro kterou byly zpracovány. Např. pro útočnou činnost poměr sil 1:2 až 1:3 ve prospěch útočící strany, pro střetný boj 1:1 atd.

Při stanovení doby veliteliům (štábům) cvičících vojsk na organizování bojové činnosti vycházíme z platné metodiky práce v poli cvičících.

K VYHODNOCOVÁNÍ KONTROL POMOCÍ VÝPOČETNÍ TECHNIKY

Plnění stále složitějších úkolů bojové a politické přípravy si vyžaduje zvýšit úroveň řídicí a organizátorské práce velitelů. Jednou z cest ke zvýšení této úrovně je zavádění výpočetní techniky, která poskytuje nové možnosti při organizaci práce a umožňuje získávat objektivnější podklady pro rozhodování a řízení.

Praxe ukazuje, že této techniky nevyužíváme dostatečně v každodenní praxi řízení vojsk. Jistě to není úkol snadný, ale můžeme se s ním úspěšně vypořádat.

V našich stábech je značný rozsah kontrolní činnosti. Je do ní zapojena řada příslušníků štábů a vyžaduje značného množství času. Je na místě otázka do jaké míry je tato kontrolní činnost efektivní, jaké přináší výsledky a jak ji organizovat, aby přinášela ještě větší prospěch.

Spolehlivý systém kontroly umožňuje nejen stanovit stupeň dokončení cyklu řízení, ale i zhodnotit hloubku a podloženost přijatých rozhodnutí, efektivnost opatření uskutečňovaných k tomu, aby byl splněn stanovený úkol a zvoleny nejúčinnější metody k překonání příčin nedostatků.

Kontrola je jakousi zpětnou vazbou, která poskytuje informaci o stavu plnění úkolu a o dosažených výsledcích. V procesu řízení má svou nezastupitelnou funkci, stručně vyjádřenou též „kdo řídí ten i kontroluje“. Kontrola je tudíž nedílnou součástí práce každého řídicího pracovníka. Vedení přehledu o výsledcích kontrol je časově velmi náročné.

Na základě zkušeností z kontrolní činnosti a vzniklých požadavků jsme zpra-

covali projekt k automatizovanému vyhodnocení kontrolní činnosti pomocí samostatného počítače. Výhody projektu jsou hlavně v odstranění rutinní práce při zpracování výsledků kontrolní činnosti. Úloha řídicích pracovníků spočívá v analýze výstupních sestav a přijetí opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

Při zpracování projektu jsme vycházeli z těchto požadavků:

- získat přehled o rozsahu kontrolní činnosti (množství osob, potřebě času, podílu jednotlivých oddělení, délce kontrol, atd.),
- respektovat ustanovení předpisu Všeob-P-35 — Kontrolní činnost v ČSLA a plán kontrolní činnosti štábu,
- nezvyšovat rozsah administrativní činnosti,
- na výstupním formuláři získat údaje, kterých můžeme okamžitě použít k analýze,
- mít možnost volby a změny periodicity získávání výstupních sestav,
- získat přehled o skutečném stavu v jednotlivých oblastech bojové a politické přípravy u podřízených vojsk a zjistit příčiny nedostatků.

Na základě těchto požadavků jsme zpracovali projekt, stanovili podmínky získávání a zadávání vstupních údajů a předkládání výstupních sestav. Pak proběhl zkušební provoz.

Získané poznatky z kontrolní činnosti zaznamenané příslušník štábu na výstupním formuláři HLÁŠENÍ O VÝSLEDKU KONTROLY [viz formulář].

HLÁŠENÍ O VÝSLEDKU KONTROLY			
1	Kontrolu vykonal	Hodnost	
		Jméno	
		Příjmení	
		Číslo oddělení a funkčního zařazení	
2	Termín kontroly	Den, měsíc, rok (poslední dvojčíslí)	od do
3	Kontrolovaný útvar	Krycí číslo útvaru	
		Druh vykonávané kontroly	
4	Kontrolovaná oblast č. 1	Číselníkové číslo kontrolované oblasti	
		Zjištěný stav vyjádřený známkou	
		Byly zjištěny nedostatky	ano ne
		Který stupeň velení zavinil nedostatky	
		Do kdy odstranit nedostatky – návrh	
		Konkrétní údaje o zjištěných nedostacích	
5	Kontrolovaná oblast č. 2	Číselníkové číslo kontrolované oblasti	
		Zjištěný stav vyjádřený známkou	
		Byly zjištěny nedostatky	ano ne
		Který stupeň velení zavinil nedostatky	
		Do kdy odstranit nedostatky – návrh	
		Konkrétní údaje o zjištěných nedostacích	
5	Kontrolovaná oblast č. 3	Číselníkové číslo kontrolované oblasti	
		Zjištěný stav vyjádřený známkou	
		Byly zjištěny nedostatky	ano ne
		Který stupeň velení zavinil nedostatky	
		Do kdy odstranit nedostatky – návrh	
		Konkrétní údaje o zjištěných nedostacích	
7	Podpis kontrolního orgánu		

POUŽITÉ ČÍSELNÍKY

1. ČÍSELNÍK ODDĚL.

POČET MÍST	3	Příprava vel. a štábů	04
PO štábu	01	MLP důst. a prap.	05
Operační	02	PŠM	06
Zpravodajské	03	Takt. a odb. takt. příp.	07
OMO	04	OPŽHN	08
Spojovací	05	Pz. příp. a cizí arm.	09
Topo služba	06	R BV	10
Skup. sl. vojsk	07	Střel. příp. z tanků	11
8. oddělení	08	Střel. příp. RZ a BVP	12
AHO	09	Děl. SP a řiz. palby	13
Politická správa	10	Pl. střel. a řiz. pal.	14
Kádrové	11	Tělesná příprava	15
OBP	12	Pořadová příprava	16
ORVD	13	Zdravotnická	17
OV PVO	14	Odb. příp. druhů vojsk	18
OŽV	15	Výzb. tech. a mat.	19
OCHV	16	Tech. a park. služba	20
Výzbrojní	17	Technická příprava	21
TAS	18	Týlová příprava	22
Operační odd. týlu	19	Základní řády	23
Zdravotnické	20	Socialistická soutěž	24
Vojenské dopravy	21	OUS	25
PHM	22	Práce s kádry	26
Proviantsní	23	Reorg. a redistribuce	27
Výstrojní	24	ÚVZ	28
USO	25	Fin. ek. služba	29
Veterinární skupina	26	Branná příprava	30
Finanční	27	Vrcholový sport	31
Civilní obrany	28	Výcvik záloh	32
TAI	29	Výcvik a výuka VG	33

TŘETÍ MÍSTO	funkce
Náčelník odd.	..1
Zástup. náč. odd.	..2
Náčelník skupiny	..3
Starší důstojník	..4
Ostatní příslušníci	..5

2. ČÍSELNÍK KONTROLOVANÝCH OBLASTÍ

POČET MÍST	2
Boj. a mob. pohotovost	01
Org. a řídicí práce	02
Mor. a pol. stav, kázn.	03

3. ČÍSELNÍK FUNKCÍ A STUPŇŮ VELENÍ

POČET MÍST	2
Velitel družstva	01
Velitel čety	02
Výkonný praporek	03

Velitel roty	04
Štáb praporu	05
Velitel praporu	06
NŠ pluku	07
Velitel pluku	08
NŠ svazku	09
Velitel svazku	10
Štáb KVS	11
Náčelník KVS	12
1. ročník	13
2. ročník	14
Mužstvo	15
Poddůstojníci	16
Praporečci	17
Důstojníci	18
Náčelník	19
Velitel	20

4. ČÍSELNÍK HODNOCENÍ

POČET MÍST	1
Výtečný	1
Dobry	2
Vyhovující	3
Nevyhovující	4

5. ČÍSELNÍK DRUHŮ KONTROL

POČET MÍST	2
Inspekční prohlídka	01
Závěrečná kontrola	02
Komplexní prověrka	03
Tematická prověrka	04
Kontrolní cvičení	05
Prověrka sladění	06
Revize	07
Inventura	08
Šetření	09
Kontrolní den	10
Následná kontrola	11
Kontrola stanovená základními řády	12

Údaje na vstupním formuláři se ode-
vzdávají centrálně za celý štáb a zpraco-
vávají se na počítači jednou za uplynulý
měsíc a po skončení výcvikového roku za
výcvikový rok. To umožňuje využít vý-
sledků kontrolní činnosti při plánování
na další měsíc a na nový výcvikový rok.

Jaké jsou možnosti projektu? Umožňuje
v pěti výstupních sestavách stanovit a
hodnotit:

- počet kontrol jednotlivých oddělení,
- druh kontrol (podle Všeob-P-35),
- v jakých oblastech bojové přípravy
byly kontroly uskutečněny,
- u kterých útvarů se kontroly konaly,
- účast jednotlivců na kontrolách.

Možnost jednotlivých výstupních sestav
je však vyšší. V rámci jednotlivých se-
stav můžeme dále třídit údaje a tím zís-
kávat poznatky

- o účasti jednotlivých funkcionářů na
kontrolách,
- kolik bylo kontrol jednodenních, dvou-
denních atd., zda se vyskytují nedostatky,
jakou známku kontrolní orgán stanovil,
- kdo zavinil nedostatky, do kdy je
odstranit apod.

V zásadě můžeme projektu využít ve
dvou směrech. K vlastní racionalizaci
kontrolní činnosti štábu, který kontroly
plánuje, organizuje a uskutečňuje. Dále
ve směru k útvarům — zde umožňuje
stanovit u kterého útvaru, v jakých oblas-

tech a kdo se podílí na nedostacích atd.
a z toho vyvodit závěry pro nápravu.

Při zkušebním provozu jsme zapracova-
li do projektu některé další požadavky
uživatelé projektu a tím jsme dosáhli jeho
vyšší použitelnosti. To je právě výhoda
projektu, že nepředstavuje uzavřený sta-
bilní systém, ale můžeme jej podle po-
třeby modifikovat.

Dosud jsou některé problémy ve způsobu
zadávaní podkladů při některých druzích
kontrol. Zpracovatelé jsou však toho ná-
zoru, že hlavní požadavky projekt za-
bezpečuje.

Chceme se však zastavit u jednoho pro-
blému. Zpracovaný projekt dává přehled
o stavu a příčinách nedostatků v jednotli-
vých kontrolovaných oblastech. Má-li však
být kontrolní činnost skutečným nástro-
jem řízení, musí napomáhat realizaci ná-
vrhů k odstranění nedostatků v praxi.

Sebedokonalejší projekt nemůže sám
stanovit, jaká opatření a kde vykonat.
V této fázi vystupuje do popředí úloha
velitele, který jediný má právo i povín-
nost rozhodnout, jaká opatření na základě
získaných údajů uskutečnit.

Nezbytnou a také jednou z hlavních
činností při využívání projektu je ana-
lýza výstupních sestav, zjištění určitých
závislostí, hledaných vztahů, vyvození zá-
věrů a navržení opatření jak dále po-
stupovat, jaké zásahy a kde učinit apod.
Jen tak můžeme totiž plně využít nových
možností, které projekt poskytuje.

BOJOVÉ POUŽITÍ PRŮZKUMNÉHO DĚLOSTŘELECKÉHO ODDÍLU

Průzkumný dělostřelecký oddíl (pzdo) je organizačně začleněn jako samostatný útvar raketového vojska a dělostřelectva vševojskové armády. Je podřízen veliteli armády a po odborné stránce NRVD armády. Je určen k zabezpečení dělostřeleckého průzkumu (radiolokačního, fotografického, fotogrammetrického a průzkumu pozorováním), topograficko-geodetické a povětrnostní přípravy ve prospěch RVD armády.

Jeho hlavními úkoly jsou:

- získávat podklady pro palbu dělostřelectva a údery raketového vojska průzkumem cílů v určeném pásmu průzkumu,
- účastnit se řízení palby dělostřelectva a řízení raketových (jaderných) úderů,
- vytvářet velitelsko-pozorovací stanoviště NRVD armády,
- podílet se na topograficko-geodetické přípravě hlavního uskupení dělostřelectva armády a RVD divizí, zejména vytvářením topograficko-geodetických podkladů a kontrolou topograficko-geodetických

kých podkladů a kontrolou topograficko-geodetického připojení,

— podílet se na povětrnostní přípravě RVD armády a divizí, zabezpečit povětrnostní přípravu hlavního uskupení dělostřelectva armády, nebo povětrnostní přípravu centralizovaným způsobem ve prospěch RVD armády,

— zhotovovat a rozmnožovat fotografické podklady pro palbu a údery RVD na základě vzdušného a pozemního fotografování.

Současná organizace je známá. Dílčí změny jsou možné při průběžném zavádění nové techniky, z níž největší význam pro efektivnost dělostřeleckého průzkumu by mělo vytvoření baterie bezpilotních průzkumných prostředků. Efektivnější využití pzdo, jmenovitě baterie radiolokačního průzkumu, bude dosaženo po nezbytném zavedení moderního typu radiolokátoru pro průzkum nepřátelského dělostřelectva u průzkumné čety a topograficko-geodetické baterie po doplnění moderními typy kvantových (laserových) dálkoměrů.

Zásady bojového použití pzdo

Bojové jednotky pzdo pracují nezávisle na sobě v celém pásmu činnosti armády. Jsou řízeny štábem pzdo nebo štáby RVD svazků (skupin), jimž jsou přiděleny. Použití pzdo jako celku bude zcela výjimečné.

Bojové použití pzdo v operaci bude zá-

viset na úkolu vševojskové armády, jejím posílení palébními a průzkumnými prostředky RVD frontu. Rozdíly v použití oddílu spočívají právě v tom, kolik jednotek a komu bude přiděleno, které jednotky bude přímo řídit štáb oddílu a které štáby dělostřeleckých útvarů a svazků,

jmž jsou jednotky přiděleny (nebo určeny k součinnosti).

Optimální výsledky činnosti pzdo se dosahují zasazením jednotek pzdo na rozhodujících směrech bojové činnosti RVD armády v rozhodujících fázích operace.

K použití pzdo:

- průzkumná četa baterie velení a dělostřeleckého průzkumu se zpravidla nepřiděluje, ale vyčleňuje se k přípravě a zaujetí VPS NRVD armády,

- průzkumná ústředna se stává součástí štábu RVD armády,

- baterie radiolokačního průzkumu se zpravidla rozděluje na radiolokační čety (nebo jednotlivé radiolokátory) a ty se přidělují dělostřeleckým skupinám armády, popř. divizím na směr hlavního úsilí armády,

- fotogrammetrická baterie zůstává v podřízenosti velitele pzdo,

- topograficko-geodetická baterie může být použita jako celek; zpravidla však bude rozdělena, jednotlivé čety budou přiděleny vševojskovým svazkům a část baterie bude zabezpečovat armádní dělostřelecko,

- povětrnostní baterie může být použita jako celek; zpravidla však budou nejméně dvě čety působit na směr hlavního úsilí armády a až jedna četa na druhém (samostatném) směru. Povětrnostní čety budou buď přiděleny vševojskovým svazkům, nebo mohou být při zabezpečování armádního dělostřelectva řízeny štábem oddílu.

Efektivní použití pzdo předpokládá včasnou a účinnou součinnost s ostatními druhy a prostředky průzkumu (vojskového, vzdušného, radiotechnického), které působí v daném prostoru (pásmu), a součinnost s jednotkami topografické služby.

Štáb pzdo plánuje a organizuje bojové použití jednotek. V průběhu bojové činnosti operativně řídí jednotky, které jsou v jeho podřízenosti, zabezpečuje sběr a předání výsledků jejich činnosti a všestranně je zabezpečuje.

Přiděleným jednotkám se vydávají úkoly zpravidla pouze v obecné formě. Štáby zabezpečovaných útvarů je konkretizují. Přidělené čety topograficko-geodetické, radiolokační a povětrnostní baterie přecházejí do podřízenosti štábů zabezpečovaných útvarů. Pracují podle jejich plánů a předávají jim výsledky prací. Tyto je zásobují proviantem, PHM, běžným spotřebním materiálem a municí.

Řízení přidělených jednotek štábem pzdo bude spočívat hlavně v kontrole, poskytování nezbytné pomoci, jakož i v orga-

nizaci jejich zabezpečení speciálními technickými prostředky a materiálem do dcb jejich přidělení, ale i v průběhu bojové činnosti.

Jakmile je přidělení jednotky rozhodnutím NRVD armády ukončeno, organizuje štáb pzdo jejich převzetí, doplnění, popř. předání jinému svazku.

Úkoly pzdo v různých druzích boje jsou obdobné. Mění se pouze význam jednotlivých (díličích) úkolů, způsob jejich plnění a částečně i způsob použití baterií oddílu.

Při stanovení úkolů oddílu náčelník a štáb RVD armády přihlíží k úkolům vševojskových divizí, množství a kvalitě jejich organických prostředků pro dělostřelecký průzkum, topograficko-geodetickou a povětrnostní přípravu, a k úkolům a potřebám dělostřeleckých skupin armády.

Na základě bojového nařízení NRVD armády velitel a štáb oddílu stanoví úkoly jednotkám v bojovém rozkaze nebo bojových nařízeních.

Při rozdělování baterií a přidělování čet dělostřeleckým skupinám (útvarům) pro operaci velitel a štáb oddílu přihlíží k potřebám dělostřeleckých skupin armády, ke stupni odborné a taktické připravenosti jednotek a jejich velitelů a k možnosti centralizace dělostřeleckého průzkumu, topograficko-geodetické a povětrnostní přípravy v rámci RVD armády.

V útočné operaci bude na směr hlavního úderu armády zpravidla působit průzkumná četa baterie velení a dělostřeleckého průzkumu, nejméně jedna radiolokační četa (po vybavení ARSOMEM celá baterie), nejméně dvě topograficko-geodetické čety a nejméně dvě povětrnostní čety.

Radiolokátory se přidělují dělostřeleckým skupinám armády v závislosti na jejich počtu a úkolech. Topograficko-geodetické čety se přidělují zejména těm svazkům (dělostřeleckým skupinám), které jsou na směr hlavního úderu armády. Až jednou četou může být posílen vševojskový svazek na druhém (samostatném) směru. Povětrnostní čety jsou řízeny štábem pzdo při zabezpečování armádního dělostřelectva, nebo štáby vševojskových svazků, kterým jsou přiděleny.

Působí-li dělostřelecké skupiny armády na větší šířce, je možné posílit topografickými četami a povětrnostními četami vševojskové svazky, v jejichž pásmu útku tyto skupiny palebně působí.

Řízení topograficko-geodetických a povětrnostních čet štábem pzdo a jejich působení ve prospěch dělostřeleckých skupin armády je naopak výhodné při koncentraci

skupin do jednoho prostoru, což je charakteristické při průlomu nepřátelské obrany, při zasazení druhého sledu armády, vyslání operačních manévrujících skupin, odrážení protiúderu apod. Tehdy je usku- tečňované centralizované řízení topogra- fisko-geodetické a povětrnostní přípravy v rámci RVD armády.

Předvídá-li se **střetný boj**, budou se pře- místovat s dělostřeleckými jednotkami zejména radiolokátory (radiolokační čety) a někdy i topografisko-geodetické čety s rekognoskačními skupinami dělostřeleč- kých skupin. Po zavázání předvoje (před- sunutého odřadu) do boje se radioloka- tory a topografisko-geodetické čety roz- vinují a plní okamžité své odborné úkoly ve prospěch dělostřeleckých skupin (útvá- řů), jimž jsou přiděleny.

V průběhu vedení **útočného boje** může být vyčleněna část z prostředků (čet) oddílu do zálohy sil a prostředků a být použita k posílení (zabezpečení) nově za- sazaných vševojskových svazků, posíle- ných dělostřelectvem.

V závislosti na úkolech a změnách v po- sílení vševojskové armády (jednotlivých svazků) při přechodu armády (nebo části sil) do obrany, dojde u RVD vševojsko- vých svazků i armády ke změnám úkolů, změnám přidělení a uskupení, které se promítnou do činnosti zejména baterie ra-

diolokačního průzkumu, topografisko-geo- detické a povětrnostní baterie pzdo.

V **obraně operaci** může být část povětr- nostní a část topografisko-geodetické ba- terie rozdělena mezi vševojskové svazky a část plní úkoly ve prospěch armádního dělostřelectva. Po přidělení jedné radio- lokační čety armádní dělostřelecké sku- pině (ADS, SDS) může být druhá četa po- užita na druhém směru úderu nepřítele a přidělena vševojskovému svazku, který na tomto směru působí.

Přejde-li do obrany pouze část sil armády, je třeba, v závislosti na úkolech těchto sil a na jejich posílení dělostřelectvem, za- bezpečit je i prostředky průzkumu. Zpra- vidla to bude radiolokátor až radiolokační četa, dále topografisko-geodetická četa, popř. i jedna povětrnostní četa.

Vždy je však třeba ponechat větší množ- ství sil a prostředků na směru hlavního úderu nepřítele nebo v prostoru proti- přípravy a protiúderu. Pro případ centra- lizace dělostřeleckého průzkumu, topogra- fisko-geodetické a povětrnostní přípravy při přechodu armády do útoku, se na tomto směru vytváří včas uskupení po- třebných sil a prostředků. Jednotky pzdo se v tomto druhu bojové činnosti zpravid- la v záloze sil a prostředků neponechá- vají.

Charakteristika jednotek pzdo

Baterie velení a dělostřeleckého prů- zkumu pzdo je určena k zabezpečení štábu pzdo a podílí se na zabezpečení štábu RVD armády. Je složena z velitelství baterie, průzkumné čety, průzkumné ústředny a spojovací čety.

Průzkumná četa je důležitým prostřed- kem dělostřeleckého průzkumu ve pros- pěch štábu RVD armády. Svými prostřed- ky vytváří velitelsko-pozorovací stanoviš- tě NRVD armády. Průzkumné úkoly plní pozorováním z pozemních vybudovaných i dělostřeleckých pohyblivých pozorova- telen (DPP). Vytváří spolu s DPP armá- dních dělostřeleckých skupin systém boč- ních a předsunutých pozorovatelů, spolu- pracuje s nimi, a výsledky průzkumu, které slouží jako jeden z podkladů pro palbu dělostřelectva armády, hlásí ná- čelníkovi průzkumu štábu RVD armády.

Může být i v záloze průzkumných pro- středků poblíž velitelského stanoviště pzdo, nebo výjimečně armádní dělostřele- cké skupiny.

Průzkumná ústředna je orgánem náčel- níka průzkumu štábu RVD armády, roz-

pracovatelem a realizátorem úkolů plá- nování, organizování a operativního říze- ní dělostřeleckého průzkumu, topografis- ko-geodetické a povětrnostní přípravy a výkonným orgánem sběru, evidence a vy- hodnocení průzkumných zpráv na štábu RVD armády.

Je orgánickou součástí sestavy štábu RVD armády a vytváří pracoviště náčelní- ka průzkumu štábu RVD armády.

Průzkumná ústředna může být v přípa- dě potřeby předsunuta do prostoru bo- jové činnosti průzkumných jednotek po- blíž velitelsko-pozorovacího stanoviště NRVD armády (ADS). A to zejména v přípa- dě, kdy objem průzkumných zpráv od dělo- střeleckého průzkumu bude naprosto pře- važovat nad jinými průzkumnými zdroji.

Spojovací jednotky oddílu jsou tvořeny spojovací četou a podací stanicí baterie velení a dělostřeleckého průzkumu a spo- jovacím družstvem topografisko-geodetické baterie. *

Spojovací četa je určena ke spojení s nadřízeným stupněm velení (NRVD

armády, NT-ZV armády aj.), uvnitř velitelského stanoviště oddílu, s veliteli jednotek a popř. s veliteli (štáby) jednotek (útvárů), jimž jsou jednotky oddílu přiděleny.

Spojovací družstvo topograficko-geodetické baterie je určeno ke spojení uvnitř baterie, se štábem pzdo i se štáby dělostřeleckých jednotek (útvárů, svazků), jimž jsou jednotlivé čety přiděleny.

Baterie radiolokačního průzkumu je vybavena radiolokátory pro průzkum pohyblivých cílů typu SNAR, s perspektivou jejich doplnění i modernějšími radiolokátory typu ARSOM. Svoji technikou je předurčena k průzkumu a zjišťování polohy pohyblivých i nepohyblivých pozemních i plujících cílů, k opravování palby dělostřelectva a k topografickému připojení orientačních bodů a velitelsko-pozorovacích stanovišť v souřadnicovém systému geodetických sítí nebo ve vlastním souřadnicovém systému. Perspektivně bude moci zjišťovat i taktické prostředky jaderného napadení a dělostřelectvo nepřítel. Tyto úkoly může plnit i při snížené viditelnosti (v noci, za mlhy, při zádymování), je-li činnost optického průzkumu ztížena či znemožněna.

Baterie tvoří velitelská a dvě radiolokační čety, v každé po dvou radiolokátorech. Stanoviště radiolokátorů se rozvíjí zpravidla po čáře dělostřeleckých pozorovatelů, 1,5–3 km od předního okraje vlastních jednotek, poblíž velitelsko-pozorovacího stanoviště spolupracující (nadržené) dělostřelecké jednotky, na důležitých tankových směrech.

Fotogrammetrická baterie je určena k laboratornímu zpracování a vyhodnocení materiálů vzdušného fotografování a k pozemnímu fotografickému průzkumu.

Hlavními úkoly baterie jsou:

- laboratorně zpracovávat letecké negativy a filmy pozemního fotografování,
- fotografovat nepřítel a terén z pozemních pozorovatelů,
- vyhodnocovat cíle z dodaných materiálů vzdušného a pozemního fotografování,
- pořizovat průzkumové fotografické dokumenty,
- kopírovat letecké filmy a zhotovovat letecké snímky.

Tyto úkoly plní ve složení: velitelská baterie, fotolaboratorní četa a četa fotografického průzkumu.

Fotogrammetrická baterie zaujímá prostor bojového rozmístění zpravidla 1–2 km od velitelského stanoviště pzdo, výjimečně

ně poblíž letiště pzlp, zde bezprostředně získává filmové materiály vzdušného průzkumu.

Topograficko-geodetická baterie je určena k rychlému a včasnému zabezpečení RVD armády (hlavního uskupení dělostřelectva armády a RVD vševojskových svazků) přesnými geodetickými podklady v potřebné hustotě.

Hlavními úkoly topograficko-geodetické baterie jsou:

- účastnit se zhušťování, ev. vytváření geodetických podkladů v prostorech bojového rozmístění raketových a dělostřeleckých útvárů,
- kontrolovat připojení jejich bojových sestav,
- uskutečnit geodetickou přípravu os přesunu RVD divizí a armádního dělostřelectva,
- připojovat body a stanoviště jednotek dělostřeleckého průzkumu a palebných postavení palebných jednotek RVD, je-li dostatek času.

Dále může baterie vytvářet komparační základny, popř. obnovovat geodetické body.

Tyto úkoly plní baterie ve složení: velitelská baterie a tři topograficko-geodetické čety, které sestávají ze dvou topograficko-geodetických družstev, dálkoměrného družstva a měřické ústředny.

Povětrnostní baterie je určena k zabezpečení hlavního uskupení RVD armády povětrnostními údaji, nutnými k přípravě přesné palby. Konkrétním výsledkem činnosti povětrnostních stanic (čet) jsou povětrnostní zprávy Meteo-11. Po jejich přepočtu může tyto zprávy využívat i raketové vojsko.

Hlavními úkoly povětrnostní baterie jsou:

- komplexní sondování atmosféry,
- měření přízemních povětrnostních prvků,
- vyhodnocení středních (balistických) změn povětrnostních prvků,
- sestavení povětrnostních zpráv a jejich vysílání,
- příp. i určování oblačnosti barometrické tendence, stavu půdy a počasí a sledování nebezpečných povětrnostních jevů.

Tyto úkoly plní baterie ve složení: velitelská baterie a tři povětrnostní čety (stanice), které jsou vybaveny soupravou RS-65D.

Prostory bojového rozmístění povětrnostních čet se volí tak, aby svoji aktivní

činností neprozrazovaly polohu (rozmístění) štábů a palebných postavení RVD. Při tom musí zabezpečit co nejdříve prostorovou a časovou platnost povětrnostních zpráv pro hlavní uskupení dělostřelectva armády. Tyto prostory se volí přibližně 10–15 km od předního okraje vlastních vojsk.

Týlové jednotky oddílu se zpravidla rozmísťují poblíž velitelského stanoviště oddílu.

Četa týlového zabezpečení, kterou tvoří hospodářské družstvo, automobilní družstvo a sklady, je určena k vedení pohyblivých zásob materiálu, k přísunu materiálu včetně PHM a munice jednotkám, k odsunu poškozené výzbroje, techniky, prázdných obalů a jiného přebytečného materiálu od jednotek. Zabezpečuje teplou stravou a dalším proviantem velitelství, štáb a jednotky oddílu. Současně zabezpečuje tyto jednotky i pitnou vodou.

Technická opravna, kterou tvoří dílny pro opravu výzbroje a pro opravu techniky, je určena k běžným opravám speciální techniky, dopravních vozidel, zbraní a veškeré další techniky a materiálu. Zabezpečuje odsun té techniky, kterou nelze opravit silami technické opravny do shromaždišť poškozené techniky, k dílenským nebo odsunovým útvarům armády, nebo jim ji předává přímo na místě poškození. Tankovým, automobilním a speciálním materiálem je zásobena z technického skladu.

Obvaziště je určeno ke zdravotnickému zabezpečení oddílu. Poskytuje první lékařskou pomoc, odsunuje raněné a nemocné ve spolupráci se zástupcem pro týl na další etapu odborné lékařské pomoci k samostatnému zdravotnickému oddílu nebo dočasněmu lékařského ošetrovacího střediska. Organizuje hygienický dohled a zabezpečuje všechny příslušníky oddílu zdravotnickým materiálem.

METODIKA PŘÍPRAVY ROZHODNUTÍ VELITELE LETECKÉHO SVAZKU

Na základě zkušeností ze cvičení uvádím základní otázky metodiky přípravy rozhodnutí velitele leteckého svazku frontového letectva se zaměřením na stíhací letectvo.

V platných předpisech a metodikách pro plánování, organizaci a řízení bojové činnosti letectva se uvádí, že rozhodnutí leteckého velitele je základem velení. Včasné a zdůvodněné rozhodnutí velitele má pro velení podřízeným vojskům prvotní význam. Rozhodování je složitý, náročný, poznávací a tvůrčí proces, který je současně projevem vůle velitele ke splnění bojového úkolu. Vědeckotechnická revoluce pomáhá řešit problém optimalizace velení a řízení vojsk letectva. Leteckým velitelům a štábům přišla na pomoc matematika, úspěchy kybernetiky a výpočetní technika. S rozhodováním velitelů je úzce spojeno využívání matematických a heuristických metod ve velení a řízení vojsk letectva. Od každého velitele se požaduje, aby se uměl včas (zpravidla ve velmi krátkých časových lhůtách) rozhodnout pro bojovou činnost v souladu se stanoveným bojovým úkolem, vzniklou situací a bojovými možnostmi podřízených útvarů. Efektivní využití prostředků mechanizace a automatizace velení zabezpečuje leteckým velitelům a štábům informovanost, reálné propočty a časové úspory při přípravě každého rozhodnutí.

Plánování a organizace bojové činnosti stíhacího leteckého svazku frontového letectva zahrnuje činnost velitele a štábu svazku od obdržení bojového úkolu od velitele leteckého svazu až po vydání rozhodnutí (bojového rozkazu nebo nařízení) velitelům stíhacích leteckých bojových a

zabezpečovacích útvarů. Obsah a metodika práce velitele a štábu stíhacího leteckého svazku při plánování a organizaci bojové činnosti závisí hlavně na obsahu bojového úkolu a na čase, který zbývá do vzletu stíhacích letounů k plnění bojových úkolů nebo do dosažení stanoveného stupně pohotovosti osádek stíhacích letounů k plnění bojových úkolů. Velitel a štáb se musí vždy snažit, aby podřízeným leteckým bojovým a zabezpečujícím útvarům poskytl dostatek času pro přípravu k plnění bojových úkolů. Základní opatření k přípravě pilotů a letounů leteckých bojových útvarů, sil a prostředků zabezpečujících útvarů na bojovou činnost musí probíhat nepřetržitě ještě před obdržением bojového úkolu. Hlavní pozornost musí věnovat udržování stálé bojové připravenosti pilotů, letounů, letišť, velitelských a naváděcích stanovišť leteckých bojových útvarů k plnění předpokládaných bojových úkolů. Tato příprava spočívá ve zdokonalování jednotlivců a jednotek v leteckém mistrovství, ve studiu pravděpodobného nepřítelů, taktiky vzdušného boje, otázek součinnosti, předpokládaného prostoru bojové činnosti, pozemní, vzdušné a povětrnostní situace, zabezpečení bojové činnosti s důrazem na znalosti PVO a REB, ve studiu charakteristik pravděpodobných cílů, v předběžných výpočtech bojových možností a předpokládaných výsledků bojové činnosti na prostředcích mechanizace a automatizace velení.

Velitel se rozhoduje osobně a za svoje rozhodnutí nese plnou právní odpovědnost. Včasné a zdůvodněné rozhodnutí podložené výpočty vyžaduje, aby měl hluboké zna-

losti soudobého boje a operace, využití matematických metod rozhodování, využití prostředků mechanizace a automatizace velení k výpočtům, zásad součinnosti, zabezpečení bojové činnosti, bojových kvalit, bojových možností a taktiky nepříteli i vlastních podřízených útvarů a jednotek. Musí vždy znát pozemní, vzdušnou, radiální a povětrnostní situaci. Musí též ovládat metodiku rozhodování, přičemž vyvarovat se šablony.

Způsob rozhodování si velitel volí sám v souladu se stanoveným bojovým úkolem, s časem [který má k dispozici], podle svých osobních schopností, zkušeností, stylu vlastní práce, schopnosti náčelníka štábu řídit práci štábu, a v souladu se stupněm připravenosti štábu.

K metodice rozhodování

Rozhodování je složitý návažný myšlenkový proces. K tomu, aby letecký velitel co nejlépe zjistil přímé a následné vztahy a vazby v předpokládané bojové činnosti leteckého svazku, aby si ve své představě vytvořil nepravděpodobnější modely budoucí bojové činnosti a aby na tomto základě dospěl k odůvodněnému rozhodnutí podloženému výpočty na prostředcích mechanizace velení, musí používat vhodně kombinovaných metod rozhodování.

Podle stupně objektivnosti a míry exaktnosti dělíme metody rozhodování na empiricko-intuitivní, matematické a heuristické. Vzájemný vztah mezi základními metodami rozhodování je dialektický a žádnou z těchto metod nemůžeme použít odděleně od ostatních metod.

Empiricko-intuitivní metodu rozhodování nazýváme tradiční. Letecký velitel se rozhoduje na základě vlastní intuice kombinované se zkušeností a úsudkem. Kvalita a správnost rozhodnutí závisí na zkušenostech velitele a jeho okamžité dispozici. Opodstatněnost intuice v rozhodovacím procesu velitele určují tři hlavní okolnosti:

- značné množství informací, na jejichž podkladě se rozhoduje,
- trvalý nedostatek úplných informací,
- omezená doba, kterou má často velitel a štáb pro přípravu rozhodnutí.

Používání jenom tradičních empiricko-intuitivních metod při rozhodování leteckých velitelů přináší obvykle značné riziko v rozhodování a znehodnocuje práci štábu.

Důležité místo v metodice přípravy rozhodnutí velitele má náčelník štábu, který neustále úzce spolupracuje osobně s velitelem a řídí práci štábu tak, aby velitel náročné požadavky kladené na přípravu rozhodnutí k bojové činnosti splnil v komplexu s potřebnou kvalitou a ve stanoveném čase. Náčelník štábu musí být připraven neustále podle potřeby řídit přípravu rozhodnutí a rozhodnout se pro vedení bojové činnosti v zastoupení velitele. Štáb je orgánem velení, který veliteli připravuje podklady (podle jeho pokynů) pro rozhodnutí. Prostřednictvím štábu (v čele s náčelníkem štábu) velitel velí útvarům. Z tohoto pohledu je třeba posuzovat i popsané zásady metodiky přípravy rozhodnutí velitele v tomto článku.

Matematické metody nazýváme též exaktními, objektivními, algoritmickými, programovými a vědeckými. Tyto metody rozhodování se dále rozvíjí pod vlivem takových vědních disciplín jakými jsou matematika, statistika, logika a operační výzkum. Využití matematických metod při rozhodování velitele a v práci štábu podmiňují tyto faktory:

- opakovatelnost činností, které souvisejí s kvantifikací jednotlivých údajů, a možnost algoritmizace činností,
- znalost jednotlivých metod a možností jejich využití při řešení konkrétních úkolů,
- používání elektronických výpočetních prostředků, zejména mobilních počítačů.

Jen současné splnění všech těchto faktorů umožňuje využívat matematické metody rozhodování. V souvislosti se stálými požadavky na objektivnost, optimálnost a včasnost rozhodnutí leteckých velitelů význam použití matematických metod neustále roste.

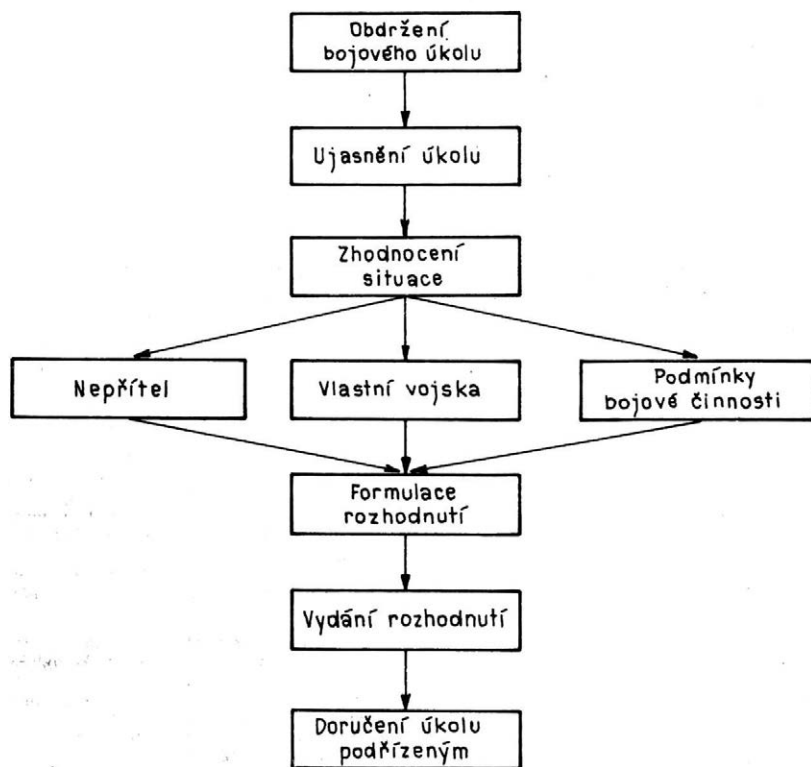
Heuristické metody rozhodování využíváme k efektivnímu řešení úkolů ve složitých situacích v případě neúplných informací. Tyto metody použijeme tehdy, když algoritmus není znám. Pomocí heuristických metod letecký velitel vytváří nové řešení v nové situaci. Sovětská vědci V. N. Puškin, E. A. Alexandrov a D. A. Dospělov vypracovali základní přístupy k heuristice jako metodě tvůrčího myšlení člověka. Je-li algoritmus znám, může velitel pomocí heuristických postupů podstatně urychlit uvažování úkolu. Nové využití poskytují velitelům heuristické metody

programování nazývané heuristické. Tyto se dělí podle účelového hlediska na metody, které hledají řešení a metody, které zpřesňují řešení úkolu.

Nezbytnost systémového přístupu k tvorbě rozhodnutí vyžaduje od velitele kom-

plexní využití uvedených metod a dalších v procesu jeho poznávací činnosti.

Na základě zkušeností a teoretických závěrů byla formulována a stanovena metodika rozhodování velitele leteckého svazku. Algoritmus rozhodování velitele viz **obr. 1**

Obr. 1

Obdržení bojového úkolu

Bojový úkol vydá veliteli leteckého svazku velitel leteckého svazu ústně na velitelském stanovišti, nebo po utajených pojičkách, písemně bojovým rozkazem (nebo nařízením) doručeným kurýrem. Současně s bojovým úkolem obdrží směrnici pro součinnost frontového stíhacího letectva s PVOS, PVOV a s jinými druhy

letectva v nastávající bojové činnosti. S písemným bojovým rozkazem (bojovým nařízením) jsou veliteli doručena i odborná nařízení zástupce velitele leteckého svazu a náčelníků služeb. Obdržení bojového úkolu a jeho pochopení hlásí osobně veliteli leteckého svazu. Na základě zkušeností ze cvičení s vojsky při využití

metody souběžného plánování obdrží úkol ke konci dne. Z toho vyplývá, že rozhodovací proces na stupni leteckého svazku i útvaru bude probíhat v nočních hodinách a upřesnění bojových úkolů pilotům

bezprostředně před zahájením bojové činnosti. Doba pro přípravu pilotů k plnění bojových úkolů se prodlužuje vydáváním včasných a hodnověrných předběžných bojových nařízení.

Ujasnění úkolu

Je myšlenkovým procesem, v jehož průběhu velitel leteckého svazku podrobně rozebírá a poznává zámysl velitele leteckého svazu, obsah úkolu a zejména způsob použití jaderných zbraní, jakých výsledků musí při bojové činnosti svazku dosáhnout, s kým bude udržovat součinnost při plnění bojových úkolů a v jakých podmínkách bude bojové úkoly plnit. Ujasnění bojového úkolu není samoučelné, ale je nedílnou součástí procesu rozhodování. Musí být zakončeno formulací zámyslu rozhodnutí pro splnění bojového úkolu a vyjádřením hlavních opatření pro plánování a organizaci bojové činnosti. Je přímou vazbou mezi ujasněním bojového úkolu a následujícím hodnocením situace a zabezpečuje jednotu procesu rozhodování.

Po ujasnění bojového úkolu a stanovení zámyslu rozhodnutí vydává velitel prostřednictvím štábu předběžné bojové nařízení, aby poskytl podřízeným co nejdelší dobu na přípravu k plnění bojových úkolů. Zámysl rozhodnutí mu schválí velitel leteckého svazu. Zámysl rozhodnutí vydá velitel na shromáždění určených funkcionářů štábu svazku, upřesní obsah informačních zpráv a návrhů svých zástupců a odborných náčelníků. Náčelník štábu vydá plán práce štábu s časovým rozpočtem přípravy rozhodnutí velitele. Možnou variantu plánu práce velitele a štábu s časovým rozpočtem přípravy rozhodnutí před zahájením bojové činnosti — viz **tabulku 1** a v průběhu bojové činnosti — viz **tabulku 2**.

Tabulka 1

Činnost	Doba	Čas od – do	Řídí	Plní
Ujasnění úkolu	30'		velitel	velitel, NŠ
Zámysl rozhodnutí, pokyny štábu	30'		velitel	štáb
Přeběžné bojové nařízení	30'		velitel	NŠ
Hodnocení situace, návrhy	90'		velitel	ZN
				St. letovod
				ZV ILS
				ZV NT
			NŠ	NŠ
				NS RTZ
				NVS
				NREB
				NOSk
Dopracování rozhodnutí	60'		NŠ	štáb
Schválení zámyslu rozhodnutí	10'		velitel svazu	velitel svazku
Vydání rozhodnutí	20'		velitel	štáb, vel. a ZVP boj. útvarů
Doručení bojového úkolu podřízeným	30'		NŠ	štáb
Příprava k bojové činnosti podřízených	8—16 hodin		velitel štáb	bojové a zabezpečovací útvary

Tabulka 2

Činnost	Doba	Čas od – do	Řídí	Plní
Ujasnění úkolu	20'		velitel NŠ	velitel, NŠ
Zámysl rozhodnutí, pokyny štábu	20'		velitel NŠ	štáb
Předběžné bojové nařízení	20'		NŠ	NOSk
Hodnocení situace, návrhy	60'		velitel NŠ	ZN
				ZV NT
				ZV ILS
				St. letovod
				NŠ, NOSk
Dopracování rozhodnutí	30'		NŠ	štáb
Schválení zámyslu, rozhodnutí	10'		velitel svazu	velitel svazku
Vydání rozhodnutí	20'		velitel	štáb, vel. a ZVP boj. útvaru
Doručení bojového úkolu podřízeným	30'		NŠ	štáb
Příprava k bojové činnosti podřízených	4–6 hodin		velitel štáb	bojové a zabezpečovací útvary

Velitel v pokynech štábu určí, které návrhy vyslechné osobně a které vyslechné náčelník štábu. Na základě ujasnění bojového úkolu a zpracování plánu práce s časovým rozpočtem velitel může vydat štábu pokyny odpovídající zámyslu splnění stanoveného úkolu a ke zpracování

propočetů, které potřebuje k přípravě zdůvodněného rozhodnutí. V pokynech štábu určí, které operačně taktické úlohy mají využít jeho zástupci a náčelníci služeb při přípravě návrhů výpočty podle projektů zpracovaných pro výpočetní automaty na výpočetním místě svazku.

Hodnocení situace

Zhodnotit situaci znamená zjistit příčiny a následky, souvislosti všech jejích prvků a jejich vliv na plnění bojových úkolů. Situaci hodnotí velitel se zřetelem na závěry, které vyplynuly z ujasnění bojového úkolu. V soudobém vševojskovém boji bude docházet k častým změnám situace a její vývoj na bojišti bude velmi dynamický. Proto při hodnocení situace je třeba předvídat možné změny v situaci a hodnotit je v takovém pravděpodobném stavu, v jakém bude v době plnění bojových úkolů. Velitel leteckého svazku hodnotí situaci podle algoritmu rozhodování — viz obr. 1. v pořadí nepřítel, vlastní vojska a podmínky bojové činnosti. K vytvoření modelu bojové činnosti leteckého

svazku, určení nejvýhodnější varianty k plnění úkolu a opatření k zabezpečení bojové činnosti využívá velitel vlastních znalostí a návrhů přednesených jeho zástupci a odbornými náčelníky v souladu s vydanými pokyny štábu podle plánu práce velitele a štábu — viz tabulku 1 a 2. K přípravě návrhů využívají výpočetního místa svazku, které zabezpečuje potřebné výpočty a výběr optimálních variant plnění úkolů zpracovaných projektů na řešení operačně taktických úloh pro výpočetní automat. Využití prostředků mechanizace a automatizace velení je základem přípravy podkladů pro zdůvodněné rozhodnutí velitele, zabezpečuje vysokou informovanost, reálné výpočty a časové

vé úspory při přípravě rozhodnutí. Plán práce výpočetního místa a štábu při plánování a organizace bojové činnosti —

viz **obr. 2**. Hodnocení situace je významnou součástí procesu rozhodování a je základem zámyslu návrhu rozhodnutí.

Formulace rozhodnutí

Konečnou etapou v činnosti velitele při přípravě rozhodnutí je formulace rozhodnutí. Důležitost této činnosti je v tom, že velitel po určení nejvýhodnější varianty činnosti, stanoví cíle činnosti a způsobů jeho dosažení vyjadřuje svoje rozhodnutí v jasných a stručných formulacích. Obsah rozhodnutí je dán bojovým úkolem leteckého svazku a konkrétními podmínkami, ve kterých bude bojová činnost vedena. Na základě praktické činnosti leteckých velitelů a štábů se dospělo k obecně platnému obsahu rozhodnutí velitele, které musí vždy obsahovat zámysl činnosti, bojové úkoly podřízených útvarů, způsob plnění bojových úkolů, způsob součinnosti, opatření k zabezpečení bojové činnosti a způsoby velení. Velitel musí formulovat své rozhodnutí tak, aby podřízení velitelé leteckých útvarů pochopili správně jeho

obsah. Formulace, které tvoří obsah rozhodnutí, musí být jednoduché, stručné a jasné. Konkrétnost a srozumitelnost rozhodnutí rozvíjí u podřízených potřebnou iniciativu a aktivitu při přípravě k bojové činnosti a při plnění bojových úkolů. Nejasnost a nekonkrétnost ve formulacích rozhodnutí ohrožuje splnění bojového úkolu. O zámyslu svého rozhodnutí informuje velitele leteckého svazu. Ten jeho zámysl rozhodnutí schválí (popř. dá připomínky) před jeho vydáním velitelům a ZVP leteckých bojových útvarů. Velitel v zámyslu veliteli leteckého svazu uvádí způsob plnění úkolu, úkoly leteckých útvarů, způsob součinnosti a velení. Po schválení zámyslu rozhodnutí velitelem leteckého svazu štáb dopracovává mapu rozhodnutí velitele, bojové rozkazy nebo bojová nařízení a odborná nařízení pro podřízené útvary.

Vydání rozhodnutí

Velitel vydává své rozhodnutí na velitelském stanovišti svazku za přítomnosti velitelů a ZVP leteckých bojových útvarů, svých zástupců a odborných náčelníků štábu svazku. Po vydání bojových úkolů dotazem zjišťuje pochopení bojových úkolů a upřesňuje způsob plnění bojových úkolů na základě dotazů velitelů útvarů.

Po vydání rozhodnutí, které se zaznamenává na prostředky objektivní kontroly, vydává náčelník štábu svazku pokyny pro přípravu k bojové činnosti a zabezpečuje doručení bojových rozkazů nebo bojových nařízení a odborných nařízení svazku velitelům leteckých bojových útvarů.

Doručení úkolu podřízeným

Doručením úkolu podřízeným velitelům leteckých útvarů formou vydaného rozhodnutí, bojových rozkazů nebo bojových nařízení a odborných nařízení je ukončen rozhodovací proces k nastávající bojové činnosti. V další etapě přípravy k bojové činnosti organizuje náčelník štábu podle pokynů velitele kontrolu a pomoc svých zástupců a odborných náčelníků štábu při přípravě rozhodnutí velitelů leteckých bojových a zabezpečujících útvarů. Metodika práce velitele a štábu stíhacího leteckého útvaru při plánování a organizaci bojové činnosti je dána obecně platným algoritmem rozhodování le-

teckého velitele uvedeným na **obr. 1**. Obsah práce velitele a štábu leteckého útvaru při přípravě rozhodnutí je dána situací a úkolem, který stanovil stíhacímu leteckému útvaru svým rozhodnutím a bojovým rozkazem nebo bojovým nařízením velitel leteckého svazu.

Na závěr chci uvést, že v článku jsme řešili otázky metodiky přípravy rozhodnutí velitele leteckého svazku, ověřené při cvičeních leteckého svazku frontového stíhacího letectva. Tím jsem chtěl předat zkušenosti mladým velitelům a náčelníkům.

ORGANIZACE JEDNOTNÉHO PALEBNÉHO SYSTÉMU PROSTŘEDKŮ PVO

Zavádění kvalitativně nových a účinnějších druhů vojenské techniky do vojsk vyvolává nejen změny v bojovém složení vojsk, ale i v novém vymezení jejich místa, úlohy a způsobů boje, forem manévru, jejich materiálně technickém a bojovém zabezpečení, v systému velení.

Jestliže před nedávnem měly tyto změny zpravidla evoluční charakter a na-venek nebyly zvláště pozorovatelné, pak v současnosti mají charakter prudkého kvalitativního skoku. Je to zvlášť patrné ve vojsku PVO. Kvalitativně nová technika vojska PVO se především vyznačuje podstatně větší palebnou mohutností, účinností střel, mobilností, větším akčním rádiem a také větší odolností. Z jejího hodnocení můžeme vyvodit tyto závěry:

- několikanásobný růst prostorových palebných možností prostředků PVO si vynutil i nový přístup k jejich použití. Dřívější objektová PVO se mění na pásmovou nebo prostorovou (víceobjektovou) anebo dokonce prostorově objektovou a tato tendence se bude dále prosazovat a rozšiřovat;
- možnosti soudobého letectva překonávat PVO v celém rozsahu výšek si objektivně vynucují za základ palebného systému považovat smíšená uskupení různých typů pozemních prostředků PVO s převahou malovýškových kompletů;
- smíšená uskupení jako důsledek objektivního vývoje a tvořící se organizační struktury kladou zvýšené nároky na organizaci velení a jeho automatizaci;
- hromadné použití řízených střel s plochou dráhou letu, konstrukce řízených jaderných pum a nebezpečí použití neutronových zbraní si vynutí zavedení dalších nových prostředků obrany proti nim.

Z těchto závěrů vyplývají i požadavky na organizaci jednotného palebného systému PVO. Je nutné ovšem ujasnit, co pod tímto pojmem rozumíme.

Jednotný palebný systém je účelně uspořádaná množina různorodých palebných, průzkumných, velicích a zabezpečovacích prvků ke koordinovanému plnění různorodých palebných úkolů při odražení náletů vzdušného nepřítele.

Zorganizovat jednotný palebný systém PVO na operačním stupni velení znamená:

- účelně rozdělit prostředky PVO na důležité směry činnosti pozemních vojsk (vzdušného nepřítele) a s ohledem na ně účelně uspořádat uskupení útvarů a svazků PVO;

- vytvořit takový systém průzkumu vzdušného nepřítele, který zabezpečí jednotné pochopení vzdušné situace všemi útvary (jednotkami) vytvořeného uskupení;

- zkoordinovat palebnou činnost uspořádaného uskupení útvarů a jednotek PVO, to je vymezit pravidla palebné činnosti jednotlivých stupňů velení, jejich pravomoci a odpovědnost;

- zkoordinovat činnost uskupení útvarů (jednotek) vojska PVO se stíhacím letectvem, vojsky PVOS a sousedy tak, aby každý druh vojska znal své místo a úlohu v jednotném palebném systému;

- zřídít takový systém velení a spojení, který zabezpečuje včasné uložení a jednoznačné pochopení určených úkolů;

- přijmout účelná opatření k zabezpečení bojové činnosti smíšených uskupení a tím dosáhnout jeho odolnosti v podmínkách různé odvetné činnosti nepřítele;

- uskutečnit opatření raketového, technického a materiálního zabezpečení.

Řešení těchto otázek souvisí tak či onak s problémy centralizace a decentralizace. Jde o polární kategorie, které tvoří dialektickou jednotu. Centralizovat řízení jakékoli činnosti je rozumné jen do takového stupně či takových podrobností, pro které má rozhodovací stupeň k dispozici včas potřebné informace. Pokud tomu tak není, stává se centralizace samoučelnou, ba dokonce brzdicí silou při plnění stanovených funkcí systému. Naopak decentralizace není v rozporu s centralizací, byl-li systém centrálně zorganizován, třeba by v průběhu činnosti jeho jednotlivé články plnily ve stanoveném rozsahu úkoly samostatně.

Analyzovat uvedené požadavky na jednotný palebný systém PVO znamená najít především meze centralizace a decentralizace a také možné postupy jejich realizace za existujících podmínek a možností zaváděné techniky.

Účelně uspořádat smíšené uskupení prostředků PVO znamená stanovit především protiletadlovým raketovým útvarům konkrétní bojovou sestavu s přihlédnutím k potřebám obrany vojsk a objektů na různě důležitých směrech činnosti při respektování požadavků radioelektronické koexistence. Jde o centralizovanou koordinaci bojových sestav do divizních protiletadlových raketových útvarů včetně z operačních stupňů velení (A, F). Koordinaci rozmístění ostatních divizních prostředků PVO je účelné ponechat v pravomoci náčelníků PVO divizí, neboť tyto prostředky PVO nemohou být palebně z operačních stupňů řízeny. Všechny stupně přitom musí respektovat zásady a normy rozmísťování prostředků PVO, jak jsou stanoveny v předpisech a pomůckách vojska PVO. Protože jsou všeobecně známy, nebudu je opakovat.

Při tvorbě systému průzkumu vzdušného nepřítele bereme v úvahu, že centralizace radiolokační i jiné informace má smysl, jestliže výsledků průzkumu můžeme také centralizovaně využít. Známe, že to je za současných možností radiolokační techniky, způsobu sběru, přenosu, zpracování a zobrazení radiolokační informace sotva možné. Proto také snahy předávat v rádiových sítích uvědomování operačních stupňů výsledky průzkumu pozorováním nemají praktický význam, protože náročnost jejich centralizovaného zpracování není ade-

kvátní možnostem a rozsahu jejich využití. Mají však svou cenu pro ty cílové kanály (palebné jednotky), které výsledků průzkumu pozorováním mohou využít pro palebné působení a pro bezprostřední varování jednotek, míst velení a jiných objektů. Snaha vědět o všem, rozhodnout o všem, nejsou-li odpovídající technické prostředky, má za následek vznik nepřehledné situace, v důsledku čehož se ztrácí přehled i o těch cílech, které příslušný stupeň sledovat má a musí a o jejichž ničení má a také musí rozhodovat. Při respektování tohoto racionálního přístupu jde o účelnou dělbu práce i funkcí mezi taktické a operační stupně velení. Aplikováno na možnosti současného systému průzkumu to znamená:

- taktické stupně velení, protože ve svém souhrnu musí samostatně zjišťovat a ničit cíle minimálně do výšky 3000 m, je nutné vyzbrojit radiolokátory pro spolehlivé zjišťování těchto cílů s minimálním výškovým stropem přesahujícím odpovídající výškový dosah kompletů těchto stupňů. Tento požadavek je v současné době realizován radiolokátory P-15 (P-19), P-40 a baterijními řídicími radiolokátory PLRK. Typické radiolokátory pro zjišťování nízké letčích cílů s malou efektivní odrazovou plochou však dosud nemáme;

- průzkum vzdušného nepřítelů na operačních stupních velení PVO by měl navazovat na divizní průzkumný systém tak, aby bylo zabezpečeno spolehlivé zjišťování a plynulé vedení cílů od středních výšek (minimálně 3000 m) do stratosférických výšek (30 000 m), tj. cílů, o jejichž přidělení mohou v současných podmínkách tyto stupně rozhodnout. Tento požadavek je v současné době realizován prostředky radiotechnických útvarů armád a frontu, vybavených radiolokátory typů P-12, P-18, P-15, P-40 a výškoměry PRV-9, PRV-16.

Můžeme tedy závěry pro organizaci systému průzkumu z hlediska potřeb palebného systému shrnout takto:

- průzkum pozorováním s využitím předsunutých pozorovatelů organizujeme pro bezprostřední využití výsledků jednotlivými cílovými kanály a na VS pro realizaci opatření vzdušného poplachu; střediska radiolokačního průzkumu operačních stupňů jeho výsledky nebudeme zatěžovat;

- na stupni jednotky, útvaru, svazku a vojska PVO i vševojskového svazku organizujeme radiolokační průzkum s důrazem na samostatné zjišťování a palebné využití radiolokačních informací o cílech ve výškách především do 3000 m;

- na operačních stupních velení organizujeme radiolokační průzkum s důrazem na zjišťování a palebné využití radiolokačních informací o cílech ve výškách nad 3000 m. To předpokládá vytvářet linie RTH s ohledem na potřeby palebného řízení armádních a frontových útvarů a svazků vojska PVO. Všeobecně to znamená, že první linii RTH je nutné volit v prostoru prvosledových svazků (prvního pásma PVO), ve vzdálenosti 10–15 km od čáry dotyku a zabezpečovat ji silami radiotechnických praporů armád jako dosud; druhou linii volit v prostoru druhosledových svazků (druhého pásma PVO) nebo před nimi a třetí linii v prostoru druhého sledu frontu či frontových záloh nebo před nimi. Druhou a třetí linii zabezpečují síly radiotechnického pluku frontu.

Při sledování palebného systému (palebné činnosti) vycházíme z reálných možností jednotlivých stupňů velení. V řadě prací i odborných článků bylo teoreticky zdůvodněno a na cvičení Taran-81 potvrzeno, že centralizované přidělování cílů z operačních stupňů do výšky pod 3000 m není prakticky možné. Obdobně byly zdůvodněny meze centralizace i na taktických stupních. Kromě výškové hranice je nutné palebný systém zorganizovat i prostorově, tzn. stano-

vit svazkům a útvarům vojska PVO pásma (sektory) odpovědnosti, aby prostor jejich samostatné činnosti byl jednoznačně vymezen. Dále je potřebné stanovit pravidla a konkrétní odpovědnost za ničení cílů v úsecích palebného překrytí.

U prvosledových svazků může být pásmo odpovědnosti totožné s pásmem činnosti svazků nebo sektorem. U druhsledových svazků bude výhodnější stanovit sektor. Přitom sektor můžeme vymezit azimutem středu sektoru a hodnotou sektoru nebo azimutem hranic sektoru. Pásmo vymezíme body v terénu nebo hodnotou maximálního parametru vzhledem k azimutu středu sektoru. U armádních a frontových útvarů a svazků bude zpravidla výhodnější stanovit sektor.

V prostorech palebného styku (pokud přidělování cílů několika útvarům z jednoho VS není možné) odpovědnost za ničení cílů stanovíme tak, že u PLRK stejného typu určíme souseda odpovědného za ničení cílů v prostoru palebného překrytí, u PLRK různého výškového dosahu určíme podle činnosti ve výšce.

Můžeme tedy shrnout. Sladit palebnou činnost znamená centrálně z operačního stupně stanovit praxí ověřené výškové možnosti jednotlivých stupňů velení, vymezit hranice pásem (sektorů) odpovědnosti a stanovit odpovědnost v prostorech palebného styku. Současně předpokládat, že:

- velitelé jednotek povedou samostatně bojovou činnost ve stanoveném sektoru až do výšky 600 m;

- velitelé útvarů a náčelníci PVO pluků budou moci ovlivňovat palebnou činnost ve stanoveném pásmu (sektoru) od výšky 600 m, náčelníci PVO svazků od výšky asi 1000 m;

- velitel svazku PVO může centralizovaně řídit palebnou činnost oddílů v pásmu (sektoru) odpovědnosti od výšky asi 1500 m;

- náčelníci vojska PVO operačních stupňů velení mohou ovlivňovat palebnou činnost svých podřízených od výšky 3000—5000 m.

Bude-li každá jednotka, útvar, svazek uvedené (popř. v praxi ověřené) meze odpovědnosti přesně znát, pak palebný systém smíšeného uskupení pozemních prostředků PVO bude způsobilý plnit svou funkci s konkrétně stanovenou odpovědností. V průběhu operace pak půjde o jeho upřesňování k důležitým etapám operace anebo jeho obnovování, pokud byl úder nepřítel narušen.

Uvedené výškové hranice jsou teoretické, zpravidla minimální. Každý stupeň velení by měl mít zájem na jejich praktickém ověření při cvičeních, což by mělo být předmětem zkušebních úkolů při cvičeních jednotlivých stupňů velení. Nemůžeme je chápat dogmaticky, neboť se zaváděním dokonalejší radiolokační techniky a automatizovaných prvků či systémů se budou měnit časové možnosti a tedy i výškové hranice.

Sladování součinnosti se stíhacím letectvem by mělo vycházet stále více z faktu, potvrzeného četnou vojenskou literaturou, že základ soudobé PVO tvoří protiletadlové raketové prostředky. Proto by řešení součinnostních otázek mělo vycházet a respektovat uskupení pozemních prostředků PVO. Nejdříve je tedy potřebné vyřešit uskupení pozemních prostředků PVO a teprve pak na základě dosaženého prostorového a výškového překrytí pozemními prostředky PVO stanovit prostory:

- v nichž budou pozemní prostředky PVO a stíhací letectvo působit samostatně v plném rozsahu;

— v nichž budou pozemní prostředky PVO a stíhací letectvo působit společně.

Při vytvoření silného smíšeného protiletadlového raketového uskupení, překrývajícího palbou celý rozsah výšek, je nutné vlet stíhacího letectva do tohoto prostoru v zásadě zakázat. Pouze v jednotlivých případech by vlet mohlo povolit stanoveným signálem společné místo velení PVO na stupni frontu (armády). Tento prostor by byl omezen prostorem účinné působnosti protiletadlových raketových prostředků středního dosahu. Stíhací letectvo by působilo před a za tímto prostorem, kde protiletadlové prostředky nepůsobí.

Společný prostor činnosti by byl vymezován tam, kde sice protiletadlové raketové prostředky působí, ale nepokrývají palbou celý rozsah výšek, nebo kde v důsledku ztrát vznikly mezery v souvislém překrytí všech výšek, popř. se výrazně snížily bojové možnosti.

V průběhu operace, kdy dojde ke změně uskupení protiletadlových raketových prostředků a také jejich možností, bude třeba situaci od situace prostory samostatně a společně činnosti upřesňovat.

Pro společné působení v jednom prostoru je nutné stanovit pravidla součinnosti pro případ přechodu od jednoho způsobu k druhému (rozdělení úsilí podle výšek, směrů, sektorů, čar, času, cílů) a také signály zabezpečující rychlou realizaci změny součinnostního způsobu. Tato pravidla mohou být předem zpracována ve formě tabulky a vydána všem útvarům vojska PVO i stíhacího letectva.

Sladění bojové činnosti se sousedy by mělo zahrnovat stanovení odpovědnosti za ničení cílů v prostoru palebného styku, přičemž by mohlo platit pravidlo, že za styk vždy odpovídá pravý nebo zadní soused, pokud nebude výslovně nařízeno jinak. Pokud jde o palebné překrytí kompletní různého výškového dosahu, je možné stanovit výškové hranice, ve kterých odpovídá za ničení cílů vždy určitý druh prostředků PVO, např. do výšky 5000 m útvar PVO malého dosahu, nad 5000 m útvar PVO středního dosahu. Přímé rozdělování cílů v prostorech palebného překrytí některým ze součinnostních útvarů je možné mezi útvary vybavenými stejnými typy automatizovaných systémů velení a tomu odpovídajícímu jednotnému topografickému připojení. Není však v současné době možné mezi útvary vybavenými různými automatizovanými systémy velení na jiném, než planšetovém základě. Tyto možnosti je třeba v praxi ověřit, neboť jde v podstatě o možnosti řízení protiletadlové raketové skupiny z VS některého z útvarů skupiny, které by plnilo funkci VS skupiny. Tento úkol by mohla plnit i nadřazená místa velení PVO armády (frontu), avšak za podmínky, že bude organizována samostatní síť řízení palby celého smíšeného uskupení, což je za současných podmínek, vzhledem k nejednotnosti informace o vzdušné situaci, obtížně realizovatelné. Proto řešení této otázky pomocí stanovených pravidel bude zatím nejjednodušší a v současných podmínkách nejrealnější.

Sladění palebné činnosti s PVOS by mělo zahrnovat stanovení odpovědnosti za ničení cílů mezi útvary a svazky PVOS a PVO pozemního vojska, popřípadě odpovědnosti za přidělení cílů některým z míst velení. Přitom by mělo platit, že pokud budou útvary PVOS rozmístěny v prostoru prvních dvou pásem PVO (v prostoru prvosledových armád) a systém velení PVO pozemního vojska je rozvinut, je jejich palebná činnost koordinována ze společného místa velení PVO frontu (armád) a naopak, pokud budou prostředky PVO frontu rozmístěny

ve větší hloubce (v pásmu PVOS), bude jejich palebná činnost koordinována z míst velení PVOS.

Budou-li uvedené otázky vyřešeny, můžeme říci, že součinnost byla z palebného hlediska sladěna a jednotlivé druhy vojsk i prostředků mají vymezenou jasnou odpovědnost za splnění úkolů v rámci jednotného palebného systému. Předpokladem je však i jednotný systém velení, založený na správné činnosti společných míst velení na operačních stupních.

Problémem centralizovaného spojení se nebudu zabývat. Otázky byly řešeny pro potřebu MNO SV PVO ve VV-RZ-12-03 a především ve VV-RZ-12-12. Zkušenosti ze cvičení Taran181 ukazují, že systém radioreléového spojení, který byl na cvičení zkoušen mezi místy velení PVO frontu, armád a svazků, sice kvalitu spojení podstatně zlepšil, problém rychlého přenosu radiolokační informace a také hlášení o průběhu bojové činnosti však nevyřešil. To znovu potvrdilo, že není jiná cesta řešení tohoto problému, než automatizace. Nesporně se osvědčila společná místa velení na operačních stupních, i když úroveň jejich vybavení také neodpovídá potřebám vojska PVO. Bylo zřejmé, že na těchto místech by měly být umístěny bojové směny způsobilé řídit bojovou činnost prostředků PVO, včetně stíhacího letectva (analogicky jako u PVOS). Úkoly ostatních druhů letectva by se měly řešit z jiného pracoviště.

V průběhu operace dojde v důsledku manévru silami PVO a ztrát k narušení jednotného palebného systému. Bojová činnost bude vedena ve větší míře decentralizovaně a jen k důležitým etapám operace (průlom důležitých pásem obrany nepřítele, násilný přechod širokých vodních překážek, zasazení druhého sledu frontu, splnění bližšího a dalšího úkolu) bude možné jednotný palebný systém obnovit. Proto je třeba, aby většina na počátku operace přijatých opatření ke sladění palebného systému zůstala v platnosti i v průběhu operace.

VZDUŠNÝ ALEBO POZEMNÝ RADIČNÝ PRIESKUM?

Základným charakteristickým znakom súčasného ozbrojeného zápasu by bolo masové používanie zbraní hromadného ničenia. Rozsiahle priestory zamorené rádioaktívnym spadom po podzemných a pozemných jadrových výbuchoch by v rozhodujúcej miere ovplyvňovali činnosť vojsk a štábov.

Rýchle a dostatočne presné získanie prehľadu o skutočnej radiačnej situácii je preto základným predpokladom kvalitného a efektívneho riadenia vojsk. Zabezpečiť veliteľom a štábom v čo najkratšom čase hodnoverné údaje o radiačnej situácii v záujmovom priestore je úlohou radiačného prieskumu terénu. Radiačný prieskum terénu vykonávajú nepretržite jednotky všetkých druhov vojsk a špeciálnych vojsk. Najzložitejšie úlohy pri tom plní chemické vojsko. Na prieskum rozsiahlych pásiem rádioaktívneho zamorenia používame lietadlá a vrtuľníky. Podľa toho, akými prostriedkami sa radiačný prieskum vykoná-

va, či pozemnými alebo vzdušnými, hovoríme o pozemnom a o vzdušnom radiačnom prieskume. Každý z týchto dvoch druhov radiačného prieskumu má svoje výhody a nevýhody. Pomerne dobre je v štáboch zvládnutá problematika organizácie pozemného radiačného prieskumu. Menšie skúsenosti sú vo využívaní vzdušného radiačného prieskumu. Príčiny môžeme hľadať vo vyšších nárokoch vzdušného radiačného prieskumu na jeho organizáciu a materiálno-technické zabezpečenie. Objektívne však s rastom dynamiky bojovej činnosti rastie aj význam vzdušného radiačného prieskumu a plné využitie jeho možností sa stáva nevyhnutnou podmienkou splnenia úloh kladených na radiačný prieskum terénu. Súčasne s tým sa dostávajú do popredia otázky vzájomného vzťahu vzdušného a pozemného radiačného prieskumu, ich miesta a spôsobu využitia v procese získavania údajov o radiačnej situácii.

Miesto a úlohy vzdušného radiačného prieskumu

Vzdušný radiačný prieskum má oproti pozemnému radiačnému prieskumu rad **výhod**. Patrí medzi ne predovšetkým:

- rýchlosť prieskumu, ktorá umožňuje pomerne v krátkom čase preskúmať rozsiahle pásma rádioaktívneho zamorenia,
- vykonávanie prieskumu v priestoroch s vysokými úrovňami radiácie a v priestoroch ťažko prístupných alebo i nepriechodných pre kolesové a pásové vozidlá,
- odovzdávanie výsledkov prieskumu na väčšie vzdialenosti, čo je umožnené väčším dosahom rádiových staníc lietadiel a vrtuľníkov,
- rýchly manéver na prenesenie úsilia

radiačného prieskumu na iné smery alebo do iných záujmových priestorov,

- organizácia radiačného prieskumu nepriateľského územia pred plánovaným útokom alebo pred vysadením vzdušného výsadku.

Na druhej strane **k nevýhodám** vzdušného radiačného prieskumu patrí:

- získavanie relatívne menej presných hodnôt úrovne radiácie na teréne, čo je spôsobené nutnosťou použitia koeficientu zoslabenia rádioaktívneho žiarenia a ďalších opravných koeficientov pre prepočty meranej úrovne radiácie — výškou letu pri vzdušnom radiačnom prieskume

klesá presnosť merania úrovne rádiácie na teréne,

— zmerané úrovne rádiácie a zistené hranice zamorených priestorov nie sú súčasne na teréne vytýčené,

— vyššie nároky na materiálo-technické a organizačné zabezpečenie,

— vyššie nároky na odbornú a psychickú prípravu osádok,

— značná závislosť na poveternostných podmienkach, keď pri podmienkach nevhodných pre činnosť letectva nie je možné prieskum vykonávať.

Už z uvedených výhod a nevýhod jednoznačne vyplýva, že vzdušný radiačný prieskum nemôže a ani nemá nahrádzať pozemný radiačný prieskum. Naopak, pôsobí v úzkej súčinnosti s pozemným radiačným prieskumom a efektívne ho dopĺňa.

Pre zisťovanie údajov o radiačnej situácii slúži celý systém síl a prostriedkov pozemného vojska. Jedná sa o veľké množstvo prostriedkov pozemného radiačného prieskumu, ktoré pôsobia v bojovej a operačnej zostave vojsk a tak priamo zabezpečujú ich činnosť. Na taktickom stupni prostriedky pozemného radiačného prieskumu pokrývajú prevažnú časť priestorov činnosti útvarov a zväzkov. Ich hustota v bojových zostavách zväzkov plne zabezpečuje dostatok informácií o radiačnej situácii v priestore (pásme) ich činnosti, t. j. u zväzku na ploche asi 600 km².

Iná situácia je na operačnom stupni. Napr. z celkovej plochy pásma frontu zaujímajú vojská len asi 10 až 20 % plochy. To znamená, že väčšina pásma činnosti frontu je bez zdrojov informácie o radiačnej situácii (ak samozrejme neberieme do úvahy prostriedky teritória pri činnosti frontu na vlastnom území). V tomto, vojskami neobsadenom priestore, musíme taktiež organizovať radiačný prieskum. Časť túto úlohu môže plniť pozemný radiačný prieskum, ale prevažnú časť úlohy musí plniť vzdušný radiačný prieskum. Je to dané obmedzenými možnosťami pozemných prostriedkov radiačného prieskumu. Pozemný radiačný prieskum týchto priestorov by bol veľmi náročný na množstvo vyčlenených síl, na organizáciu, riadenie a včasné odovzdanie, vyhodnotenie a využitie výsledkov prieskumu. Vznikali by značné časové straty vzhľadom na nutnosť prekonávať veľké vzdialenosti a relatívne malé rýchlosti presunu pozemných prieskumných jednotiek. Z týchto a ďalších príčin pozemný radiačný prieskum môže na operačnom stupni zahŕňať len najdôležitejšie záujmové priestory z hľadiska predpokladanej činnosti (manévru) vojsk. V tomto smere veľmi efektívne dopĺňa pozemný

prieskum práve vzdušný radiačný prieskum. Má nezastupiteľné miesto pri radiačnom prieskume rozsiahlych priestorov rádioaktívneho zamorenia a jeho úsilie na operačnom stupni bude zamerané na vojskami neobsadené priestory pásma činnosti frontu (armády).

Vzdušný radiačný prieskum v pásme frontu (armády) organizujeme a uskutočňujeme v záujme motostreleckých, tankových zväzkov a v záujme armádnych a frontových útvarov, zväzkov a zariadení. Medzi **základné úlohy** plnené vzdušným radiačným prieskumom patrí:

— určenie celkovej radiačnej situácie v záujmovom priestore,

— prieskum pochodových osí a zásobovacích komunikácií,

— prieskum priestorov činnosti vojsk a priestorov predpokladaného rozmiestnenia vojsk, tylových útvarov a zariadení,

— vyhľadávanie pochodových osí a priestorov rozmiestnenia vojsk s nízkou úrovňou rádiácie,

— prieskum úsekov terénu s vysokou úrovňou rádiácie a úsekov neprierodných pre prostriedky pozemného radiačného prieskumu,

— prieskum priestorov (centier a epicentier) jadrových výbuchov a určenie šířky a smeru stopy rádioaktívneho oblaku.

V prospech **motostreleckých a tankových zväzkov** to konkrétne môže byť prieskum:

— priestorov sústreďenia alebo predpokladaných priestorov sústreďenia a osí presunov do týchto priestorov,

— osí presunov z predpokladaných priestorov sústreďenia na čiaru rozvinutia do práporných prúdov,

— priestorov rozmiestnenia alebo osí presunov miest velenia raketových útvarov, tylových útvarov a zariadení,

— priestorov určených na vyvedenie útvarov do druhého sledu a osí presunov do týchto priestorov,

— východiskového priestoru, prípadne priestoru vysadenia taktického vzdušného výsadku.

Možný objem úloh vzdušného radiačného prieskumu v priebehu frontovej útočnej operácie (pozri **tabuľku 1**).

Vzdušný radiačný prieskum v prospech **armádnych a frontových útvarov, zväzkov a zariadení** môže byť zameraný na prieskum:

— osí presunov a plánovaných priestorov rozmiestnenia miest velenia armády a frontu,

— hlavných a záložných priestorov roz-

miestnenia arb (frb) a osí presunov do týchto priestorov; podobne aj pre protiletadlové raketové zväzky a útvary,

— osí presunov druhého sledu (záloh) armády (frontu) na čiaru zasadenia,

— priestorov preprav a prechodov cez veľké vodné prekážky a horské masívy,

— priestorov rozmiestnenia tylových objektov a zariadení a armádnych (frontových) zásobovacích komunikácií,

— východiskového priestoru, prípadne priestoru vysadenia operačného výsadku.

Z tabuľky 1 vyplýva, že vo fronte zloženom z troch vševojskových armád (po 5 vševojskových zväzkov) môžu dosahovať celkové požiadavky na vzdušný radiačný prieskum v priebehu jedného dňa útočnej operácie v prieskume pochodových osí 19 000 až 23 000 km a v prieskume priestoru 21 000 až 24 000 km². Skutočný rozsah úloh plnených vzdušným radiačným prieskumom však bude spravidla limitovaný množstvom vyčlenených vrtučníkov a lietadiel pre jeho uskutočňovanie.

K organizácii vzdušného radiačného prieskumu

Organizácia vzdušného radiačného prieskumu je stálou povinnosťou všetkých veliteľov a štábov disponujúcich lietadlami a vrtuľníkmi. U pozemných vojsk je v ČSEA vzdušný radiačný prieskum organizovaný od stupňa vševojskovej armády. Bezpro-

stredným organizátorom vzdušného radiačného prieskumu je náčelník chemického vojska. Jeho povinnosťou je spracovať návrh na organizáciu vzdušného radiačného prieskumu, určiť prieskumným osádkam úlohy, udržiavať s nimi spojenie počas

Tabuľka 1

Zväz, zväzok, útvar		Dĺžka prieskumu pochodových osí (km)	Plocha prieskumu priestoru (km ²)
Prvosledová armáda frontu	— prvosledová msd (td) za prvý deň operácie	do 830	830—900
	— za každý ďalší deň	do 800	do 650
	— druhosledová msd (td) za jeden deň operácie	do 1200	200
	— armádne útvary a zariadenia za jeden deň operácie	1700	3200—3300
Druhosledová armáda frontu	— msd (td) za jeden deň operácie	600—1000	40—50
	— armádne útvary a zariadenia za jeden deň operácie	800—1700	150—200
Frontové útvary a zariadenia	— pôsobiace v prednej časti pásma frontu za jeden deň operácie	1200	6000
	— pôsobiace v strednej časti pásma frontu za jeden deň operácie	1500	1600—1900
	— pôsobiace v tylovej časti pásma frontu za jeden deň operácie	500—700	1000

prieskumu a prijímať od nich hlásenia o výsledkoch prieskumu.

Vychádzajúc z požiadavky vhodnej rýchlosti letu, v rozmedzí 150 až 250 km . h⁻¹, môžu byť pre plnenie úloh vzdušného radiačného prieskumu použité vrtuľníky Mi-1, Mi-2, Mi-4, Mi-8 a lietadlá L-200, IL-14, An-2. Pre plnenie úloh vzdušného radiačného prieskumu v prospech pozemného vojska sa počíta predovšetkým s využitím vrtuľníkov. V rámci frontu to môže predstavovať dovedna 21 až 30 vrtuľníkov vyčlenených na plnenie tejto úlohy. Možnosti rôznych typov vrtuľníkov pri plnení úloh vzdušného radiačného prieskumu v priebehu jedného vzletu pozri **tabuľku 2**.

Vzhľadom na to, že v priebehu jedného dňa nemá počet nalietaných hodín osádka vrtuľníka presiahnuť 4 až 5 hodín, môže-

me počítať u každej osádky priemerne s dvoma vzletmi za deň.

Z hľadiska efektívnosti sa javí výhodné využívať prostriedky pozemného radiačného prieskumu do vzdialenosti 20 až 30 km od priestoru ich rozmiestnenia a pri rozsahu plochy prieskumu do 600 km². Čata radiačného a chemického prieskumu (od rotý radiačného a chemického prieskumu) je za týchto podmienok schopná skončiť radiačný prieskum uvedeného priestoru za 2,5 až 3 hodiny od vydania rozkazu. Pri väčších vzdialenostiach presunu do priestoru plnenia úlohy, alebo väčších plochách určených na prieskum, sa však čas potrebný pre získanie údajov o skutočnej radiačnej situácii, pri použití pozemných prostriedkov radiačného prieskumu, neúmerne predlžuje. Súčasne s rastúcou

Tabuľka 2

Typ vrtuľ- níka	Doba prie- skumu (h)	Možnosti prieskumu ¹⁾			Zostatok využitelných kilometrov ²⁾
		pochodo- vých osí (km)	priestoru – terénu (km ²)		
			v blízkosti epicentra	vo väčšej vzdialenosti od epicentra	
Mi-1	1	130	200 — 250	300 — 350	330
	2	260	400 — 500	600 — 700	200
	3	390	600 — 750	900 —1000	70
Mi-4	1	130	200 — 250	300 — 350	470
	2	260	400 — 500	600 — 700	340
	3	390	600 — 750	900 —1050	210
	4	520	800 —1000	1200—1400	80
Mi-8	1	180	300 — 360	450 — 500	400
	2	360	600 — 720	900 —1000	220
	2,5	450	750 — 900	1100—1250	130

Poznámka:

¹⁾ Možnosti sú uvedené alternatívne, t.j. buď prieskum pochodových osí, alebo prieskum priestoru.

²⁾ Zostatok využiteľných kilometrov pre prílet a odlet z priestoru plnenia úlohy zmenšený o 10 % (povinná záloha paliva pri pristátí vrtuľníka).

vzdialenosťou pôsobenia jednotiek prieskumu vznikajú problémy s udržaním spojenia pre odovzdávanie výsledkov prieskumu. Preto je výhodné, pri vzdialenostiach presunu nad 30 km a plochách prieskumu nad 600 km², použiť prostriedky vzdušného radiačného prieskumu. Napr. pri použití čaty radiačného a chemického prieskumu na vzdialenosť 40 km a ploche prieskumu 1000 km² potrebuje jednotka na presun a prieskum najmenej 4 až 5 hodín. Vrtuľník Mi-8 je schopný splniť uvedenú úlohu za 2 až 2,5 hodiny, pričom nie je závislý od komunikácií, ani priechodivosti terénu. Pri **porovnaní možností** prostriedkov vzdušného radiačného prieskumu s pozemnými prostriedkami prieskumu vyplýva, že:

a) v radiačnom prieskume **pochodových osí** je ekvivalentný čo do možností

1 vrtuľník Mi-1 (Mi-4) 4 družstvám radiačného a chemického prieskumu,

1 vrtuľník Mi-8 6 až 7 družstvám radiačného a chemického prieskumu,

b) v radiačnom prieskume **priestoru** je ekvivalentný, čo do možností

1 vrtuľník Mi-1 (Mi-4) 2 až 3 družstvám radiačného a chemického prieskumu,

1 vrtuľník Mi-8 4 až 6 družstvám radiačného a chemického prieskumu.

Základom úspešného splnenia úloh vzdušného radiačného prieskumu je predovšetkým spoľahlivé a bezporuchové spojenie, ktoré zabezpečuje riadenie činnosti prieskumných osádok, odovzdávanie a príjem hlásení výsledkov prieskumu priamo z paluby vrtuľníka (lietadla). Najúčelnejšie je vytvárať pre vzdušný radiačný prieskum samostatnú rádiovú sieť, v ktorej má osádka vrtuľníka priame spojenie s orgánom organizujúcim prieskum. V prípade, že nie je vytvorená samostatná rádiová sieť, pre vzdušný radiačný prieskum využívame pre odovzdávanie výsledkov prieskumu veliteľskú sieť príslušného navádzacieho stano-
višta leteckej jednotky. Pri tomto druhom spôsobe odovzdávania výsledkov prieskumu musíme brať do úvahy, že:

— spojenie pilota s navádzacím stanovištom musí byť organizované len v časovo vymedzených reláciách a zvyšujúci čas je palubná rádiová stanica využívaná na odovzdávanie výsledkov prieskumu,

— u vrtuľníkov, kde rádiovú stanicu ovláda len pilot (napr. Mi-1, Mi-4) treba vzhľadom na veľké množstvo správ odovzdávaných pri vzdušnom radiačnom prieskume, upraviť ovládanie rádiovej stanice tak, aby ju mohol obsluhovať aj ďalší člen osádky.

Dosah palubných rádiových staníc závisí do značnej miery od výšky letu vrtuľníka (lietadla). S výškou letu sa spravidla zväčšuje dosah rádiovej stanice a tým narastajú možnosti spojenia a priebežného odovzdávania výsledkov prieskumu počas letu. Na druhej strane však zväčšenie výšky letu spôsobuje narastanie chyby v hodnote meranej úrovne radiácie na teréne. Z tohto dôvodu sa vzdušný radiačný prieskum vykonáva vo výškach 50 až 200 m. Výška letu sa určuje podľa charakteru a členitosti terénu tak, aby bola dodržaná bezpečnosť letu. V prípade vysokých úrovní radiácie môžeme zvýšiť výšku letu až na maximálnu hodnotu 500 m. Ak v priebehu prieskumu nie je možné nadviazať v stanovenej výške spojenie, musia sa výsledky prieskumu odovzdať po jeho skončení alebo prerušení a zväčšení výšky letu. V niektorých prípadoch je výhodné použiť pre kontinuálne odovzdávanie správ retranslačný vrtuľník. Napr. pri výške letu 50 až 100 m možno odovzdávať z vrtuľníka Mi-1 (rádiovou stanicou RSU-3M) správy na vzdialenosť do 30 km. Pri použití retranslačného vrtuľníka s výškou letu 1500 m sa dosah spojenia zvýši na 80 km. Pri vykonávaní vzdušného radiačného prieskumu niekoľkými vrtuľníkmi súčasne treba vzhľadom na veľké množstvo odovzdávaných správ a tým možnosť zahlietenia rádiovej siete, odovzdávať len maximálne zjednodušené, krátke správy.

Vzdušný radiačný prieskum vykonáva osádka vrtuľníka (lietadla) v zložení pilot a operátor-dozimetrista. Vlastný radiačný prieskum za letu vykonáva operátor-dozimetrista. Jeho povinnosti môže plniť buď jeden z členov stálej osádky (obsluhy) vrtuľníka (ak je samozrejme osádka viacčlenná) alebo príslušník jednotky radiačného a chemického prieskumu. V prípade, že sa pri prieskume používajú dozimetrické prístroje, ktoré nie sú špeciálne konštruované pre vzdušný radiačný prieskum (napr. AS-67, DP-3, IT-65), potom je vhodné rozdeliť funkciu operátora-dozimetristu na samostatného operátora a samostatného dozimetristu. Dozimetrista v takom prípade obsluhuje len dozimetrický prístroj a na rozkaz hlási operátorovi merané úrovne radiácie. Operátor sa tak môže plne venovať predovšetkým orientácii za letu, určovaniu bodov merania úrovne radiácie na teréne a odovzdávaniu výsledkov prieskumu.

Rozkaz pre radiačný prieskum môže dostať osádka buď napred na základe úloh predpokladaných v pláne chemického zabezpečenia operácie alebo bezprostredne

pred letom. Pri stanovení úlohy s dostatočným predstihom a stanovení doby pohotovosti na jej plnenie, môže po prevzatí signálu osádka do 5 minút (za situácie technickej pripravenosti vrtuľníka) vzlietnuť na plnenie úlohy. V prípade, že osádka dostane rozkaz pre vykonanie vzdušného radiačného prieskumu až bezprostredne pred letom alebo sa plánovaná úloha zmení, musí byť pre prípravu osádky na prieskum vyčlenených minimálne 15 až 20 minút. Táto doba je potrebná predovšetkým pre prípravu mapy pre vzdušný radiačný prieskum. Pri technickej pohotovosti vrtuľníka je potom možný vzlet osádky pre plnenie úlohy za 20 až 25 minút po prevzatí rozkazu na prieskum.

Pre vzdušný radiačný prieskum je najvhodnejšie používať mapy mierky 1:100 000 a len výnimočne, pri prieskume centier (epicentier) jadrových výbuchov, mapy mierky 1:50 000. Pre orientáciu pri lete do priestoru prieskumu a pri návrate na letisko po splnení úlohy sú najvhodnejšie mapy mierky 1:200 000.

Vzdušný radiačný prieskum bude spravidla vykonávaný za zložitej radiačnej situácie, ktorá bude vzhľadom na rádioaktívne zamorenie ovzdušia predstavovať tiež vážne nebezpečenstvo pre osádky vrtuľníkov a lietadiel. Pri prelete rádioaktívnym

oblakom jadrového výbuchu dochádza k ožiareniu osádky a k zamoreniu vrtuľníka (lietadla), najmä jeho motorovej časti (v piestovom i reaktívnom motore zostáva okolo 5 až 10 % aktivity nasiaknutej vzduchom). Maximálne dávky ožiarenia dostane osádka vrtuľníka pri prelete stredom rádioaktívneho oblaku pozemného jadrového výbuchu. Hodnoty ožiarenia osádky pre takýto prípad — pozri **tabuľku 3**.

Z údajov v tabuľke vyplýva, že najmä v prvej hodine po výbuchu je prelet rádioaktívnym oblakom jadrového výbuchu spojený s pomerne veľkým ožiarením osádky. Preto pokiaľ to bude možné treba zabrániť preletu vrtuľníka (lietadla) rádioaktívnym oblakom. To vyžaduje od náčelníka chemického vojska organizujúceho vzdušný riadičný prieskum, mať nepretržitý prehľad o pozemných jadrových výbuchoch, ktorých rádioaktívny oblak môže ohroziť osádky pri plnení úloh. Bezpodmienečne nutná je tiež úzka súčinnosť s veliteľom a navádzacím stanovišťom leteckej jednotky. Bezpečný oblet rádioaktívneho oblaku je možný vo vzdialenosti 2 až 3 km a pokiaľ možno z návetiernej strany. V nevyhnutných prípadoch je možný tiež prelet pod spodným okrajom rádioaktívneho oblaku, kde dávka ožiarenia osádky dosiahne maximálne 15 % možnej dávky, ktorú osádka dostala pri prelete stredom oblaku.

Dozimetrické prístroje pre vzdušný radiačný prieskum

Pre meranie úrovne radiácie (expozického príkonu) sa pri vzdušnom radiačnom prieskume používajú rôzne dozimetrické

prístroje. Najvhodnejšie sú dozimetrické prístroje špeciálne konštruované pre vzdušný radiačný prieskum, ako napr. letecký

Tabuľka 3

Mohutnosť výbuchu (kt)	Dávky ožiarenia (v R) pri prelete za (h)					
	0,5	1	1,5	2	3	4
1	60	15	7	3	—	—
10	200	65	30	17	7	4
100	500	200	115	70	33	20
1000	1200	550	340	220	75	55

Poznámka:

Rýchlosť letu $v = 200 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$, koeficient zoslabenia žiarenia $K_{\text{osl.}} = 1,5$.

roentgenometer RL-75. Ak taký prístroj nie je k dispozícii, môžeme použiť aj iné dozimetrické prístroje, ako napr. intenzimeter IT-65, roentgenometer DP-3 (3b) alebo automatický signalizátor AS-67, ktoré nie sú špeciálne určené pre vzdušný radiačný prieskum a preto ich použitie je menej efektívne.

Chybu vznikajúcu pri meraní úrovne radiácie významne ovplyvňuje tzv. časová konštanta dozimetrického prístroja, ktorá predstavuje dobu potrebnú pre dosiahnutie správneho údajá na stupnici prístroja pri rýchlej zmene meranej veličiny. Táto charakteristická vlastnosť každého dozimetrického prístroja vyplýva z jeho konštrukcie a prejavuje sa určitou zotrvačnosťou v registrácii meraných hodnôt. Prístroj určený pre vzdušný radiačný prieskum musí mať minimálnu časovú konstantu, ktorá zabezpečuje tiež minimálny posun zmeranej úrovne radiácie na teréne v smere letu. U detekčnej časti prístroja sa zase vyžaduje čo najviac smerovaný príjem žiarenia z čo najmenšieho priestorového uhla. Čím z menšieho priestorového uhla detekuje dozimetrický prístroj žiarenie, tým presnejšie sú výsledky prieskumu. Z podmienok, ktoré musí dozimetrický prístroj pre vzdušný radiačný prieskum spĺňať, vyplýva nutnosť v čo najväčšej miere používať prístroje pro tento účel špeciálne konštruované. Použitie ostatných dozimetrických prístrojov je len náhradné riešenie, ktoré kladie väčšie nároky na osádky a zafarzuje výsledky prieskumu väčšou chybou. Z hľadiska vhodnosti pre vzdušný radiačný prieskum môžeme zoradiť v súčasnosti používané dozimetrické prístroje do nasledujúceho poradia — AS-67, DP-3 (3b) a IT-65, s klesajúcou výhodnosťou ich použitia pre vzdušný radiačný prieskum.

Do kvalitatívne vyššej skupiny patrí prí-

stroj RL-75, ktorý je špeciálne určený pre vzdušný radiačný prieskum. K základným výhodám RL-75 patrí:

- automatické prepočítavanie meranej úrovne radiácie na výšku 1 m nad terénom, pričom prístroj berie pomocou opravných koeficientov do úvahy závislosť meranej úrovne radiácie na druhu a veku rádioaktívneho zamorenia, výške letu, teplote, atmosférickom tlaku vzduchu a čiastočne koriguje aj chybu vyvolanú topografickým členením terénu,

- malá časová konštanta prístroja, ktorá nepresahuje hodnotu jednej sekundy,

- široký rozsah meranej úrovne radiácie vo výške 1 m nad terénom v rozsahu 0,2 až 10 000 R/h, v kabíne vrtuľníku v rozsahu 0,024 až 93 R/h,

- číslicová (digitálna) indikácia výsledkov merania, ktorá zrýchľuje a spresňuje odčítanie meraných hodnôt,

- automatická signalizácia prekročenia nastavenej úrovne radiácie v kabíne vrtuľníka v rozmedzí 10 až 93 R/h,

- automatická signalizácia nevhodnej výšky letu pre vzdušný radiačný prieskum, t. j. za hranice výšky 25 až 512 m,

- vhodná uhlová charakteristika sondy prístroja,

- zabudovaný výstup pre automatické odovzdávanie meraných hodnôt.

Prístroj RL-75 pracuje v spojení s rádiovým výškomerom RV-5, ktorým je vybavený vrtuľník Mi-8 a umožňuje vykonávať vzdušný radiačný prieskum pri rýchlosti letu do 200 km. h⁻¹. Prístroj svojimi parametrami spĺňa požiadavky na jeho prípadné perspektívne využitie v automatizovanom systéme radiačného a chemického prieskumu.

Vzdušný radiačný prieskum má vzhľadom na vysokú rýchlosť a efektívnosť zisťovania údajov o radiačnej situácii veľkú perspektívu ďalšieho rozvoja. Na operačnom stupni, pri radiačnom prieskume rozsiahlych zamorených priestorov, je prakticky nenahraditeľný. To však súčasne neznižuje ani najmenej význam pozemného radiačného prieskumu, ktorému prináleží v rámci radiačného prieskumu terénu rovnako významné miesto. Len umné a efektívne skĺbenie vzdušného i pozemného radiačného prieskumu zabezpečí rýchlu a kvalitnú informáciu veliteľov a štábov o vzniknutej radiačnej situácii po hromadnom použití jadrových zbraní nepriateľom. Preto odpoveď na otázku vzdušný alebo pozemný radiačný prieskum znie: **vzdušný aj pozemný radiačný prieskum, organizovaný v úzkej súčinnosti a za efektívneho využitia predností jedného i druhého.**

ZKUŠENOSTI Z UKLÁDÁNÍ BOJOVÉ TECHNIKY

V současných podmínkách dlouhodobě ukládaná tanková a automobilní technika (dále DUTAT) představuje značnou materiální a bojovou hodnotu pozemních vojsk. Péče o tuto techniku a její všestranná připravenost a pohotovost k použití ovlivňují bojeschopnost naší armády.

Zvyšování obranyschopnosti naší země, tak jak to ukládá XVI. sjezd KSČ a vyžaduje současná mezinárodní situace, je podmíněno rovněž řešením organizačně technických problémů, mezi něž patří i DUTAT.

Moderní armáda pro zajištění válečných operací musí mít i mohutné zálohy na vysokém stupni připravenosti, a to i v oblasti technické. Tyto zálohy musíme v krátkém čase a za jakýchkoli podmínek uvést do plné bojové pohotovosti. Udržování záloh na požadovaném stupni pohotovosti musí vyžadovat minimální náklady. I armáda USA má pro své jednotky na středoevropském válčišti část techniky nakonzervovanou a uloženou ve skladech techniky přímo na území západoevropských států. Žádný (ani nejvyspělejší) stát si

z ekonomických důvodů nemůže dovolit udržovat tak mohutnou armádu, aby mohl zajistit použití veškeré techniky bez nároku na její protikorozi ochranu.

Z těchto důvodů je i v naší armádě část techniky určená pro mobilizační použití nakonzervována a uložena v nedotknutelných zásobách.

Vojenská technika je složitý konstrukční celek, na kterém jsou použity kombinace různých materiálů, oceli, barevných a lehkých kovů, pryže, plastických hmot a dalších materiálů. V tomto složitém systému je obtížné zaručit pro všechny použité materiály dostatečnou stálost vůči korozi a přirozenému stárnutí. Správným použitím vhodných prostředků dočasné ochrany a jejich obměnou po době zaručené životnosti můžeme působení koroze na bojovou techniku prakticky zabránit a proces stárnutí podstatně zpomalit.

Protikorozi ochrana a ukládání techniky jsou jednou z činností, která zabezpečuje udržování bojové techniky v nedo-

tknutelných zásobách v trvale bojeschopném stavu. Je činností nenahraditelnou v systému bojové pohotovosti tankové a automobilní techniky, která je mimo provoz. Ve svém důsledku konzervace a ukládání techniky při zabezpečování stanovených úkolů ČSLA šetří i značné materiální hodnoty.

Základními dokumenty v oblasti ukládání této techniky jsou předpisy ev. zn. Tank-30-6, Tank-30-7 a rozkazy MNO č. 10/77 a č. 15/80, které řeší problematiku krátkodobého i dlouhodobého ukládání z hlediska norem a zásad. To znamená, že řeší i otázky organizačně technické, technologické a materiálové.

Zavedené metody ukládání v ČSLA poskytnou bojové technice po celou dobu uložení (až 5 let) dostatečnou ochranu. Je však třeba dodržovat příslušná nařízení a předpisy i bez zbytku plnit požadavky technologických postupů. Nejdokonalejší technologie ukládání a konzervace může však uchovat techniku jen v tom stavu, v jakém byla uložena. Během uložení se v žádném případě nemůže technický stav zlepšit.

Při kontrole dlouhodobě uložené techniky většinou zjišťujeme závady v technickém stavu, s kterým byla technika uložena (neúplnost skupin, výstroje a výzbroje, mechanické poškození, nedostatek provozních hmot). Tyto závady svědčí o nízké kvalitě prací při přípravě techniky k uložení i o nízké úrovni kontroly řídících a odpovědných funkcionářů. Je to především tím, že vedoucí funkcionáři si neuvědomují, že odpovídají za stav této techniky i její bojovou pohotovost.

V přípravném období ke konzervaci a ukládání je především nezbytné organizačně i technicky zabezpečit účast všech odborníků. Harmonogram přípravy techniky k uložení je třeba zpracovat tak, aby nebyla opomenuta žádná práce či kontrolní úkon. Časově je třeba harmonogram sladit tak, aby jednotlivé pracovní skupiny (nebo jednotlivci) si navzájem nepřekážely a ne-

mařily již vykonanou práci. Do pracovního procesu musí být zapojeni odborní pracovníci všech materiálních hospodářů, jejichž materiál je ukládán společně s bojovou technikou.

Při konzervaci je třeba především používat jen předepsané konzervační prostředky osvědčené kvality. Jakékoli nevhodné náhrady se neprojeví bezprostředně po konzervaci, ale mnohem později. Tyto zámeny pak přinášejí práce navíc, ať již při odstraňování koroze, odkonzervování nebo uvedení mechanismu do původní funkce. Často může dojít i k podstatnému snížení bojové pohotovosti tanku způsobené téměř nemožnou odkonzervací zvláště při bojovém poplachu, nebo poškozením mechanismu. V tomto směru je zvláště nebezpečná záměna některého konzervačního prostředku za Resistin M2, nebo jeho nevhodné použití. Časem tvrdne a slepí pohyblivé části tak, že např. pěchotní zbraně nemůžeme vůbec použít. Rovněž tak je nevhodné použít konzervačního vosku Revax-30 na ložiska a elektrická zařízení.

Po ukončené konzervaci motorů tankové techniky se často opomíjí nastavení páky ruční dodávky paliva na 1/3, což umožní spuštění motoru i v případě, že během uložení dojde k zalepení hřebenové tyče vstříkovacího čerpadla ve vedení v důsledku vyschnutí konzervačního oleje. Po nastartování se hřebenová tyč ofesky sama uvolní, i když došlo k vyschnutí konzervačního oleje.

Krátkodobé ukládání je, jak ukazují zkušenosti, technologicky zvládnuto a je úspěšné. Není zabezpečeno u veškeré techniky, která podléhá ve smyslu platných nařízení krátkodobému uložení. Ne vždy jsou při opravách nátěrů dodržovány hlavní zásady, které jsou stanoveny v předpise ev. zn. Všeob-21-1, díl 1. Větší pozornosti si zasluhuje stav a úplnost výstroje vozidel a stav prostorů pro uložení akumulátorů.

Dlouhodobé ukládání tankové techniky (pásové) do obalu z polyetylenové fólie nečiní potíže. Tohoto způsobu ukládání

můžeme však použít pro uložení techniky v garážích, aby nedocházelo k poškození obalů vlivem větru. Při tomto způsobu ukládání je třeba věnovat pozornost neporušenosti prefabrikovaných obalů a kvalitě svarů, což vyžaduje především čistotu svařovaných ploch, správnou svářecí teplotu a rychlost.

Dlouhodobé ukládání tankové techniky (konstrukčně hermetické) do obalu ze stříkaného mikrokrytalického vosku za horka (zkráceně SM obalu) je již používáno několik let a přesto má své úskalí především v požadavcích na kvalitu práce. Pozornost je třeba věnovat již správnému přilepení obalu, aby byla zabezpečena nezbytná těsnost celého systému, dále vlastního nastříkání voskové vrstvy a nakonec i vkládanému vysoušedlu. To vše vyžaduje, aby vyčlenění pracovníci nebyli často střídáni a měli možnost plně se seznámit s používanou technologií, byli vybaveni příslušnými technologickými postupy, materiály a správně pracujícími mechanizačními prostředky.

Nekvalitní nalepení nebo nastříkání SM obalu je zdrojem netěsnosti, která podstatně snižuje kvalitu uložení. Způsobuje totiž předčasně nasycení vysoušedla, v krajním případě pak kondenzaci vlhkosti ve vozidle se všemi negativními důsledky.

V souvislosti s vysoušedlem chci připomenout, že jen dobře vysušené splní svůj úkol. Při sušení je třeba řídit se úbytkem jeho váhy a ne délkou sušení. Sušení je ukončeno, pokud hmotnost kontrolního sáčku s vysoušedlem je konstantní (neklesá s dobou sušení). Z praktických i teoretických poznatků vyplývá, že je nejvhodnější vkládat silikagel do vozidel ještě horký. Celá manipulace s ním po vysoušení musí být organizovaná a rychlá, aby nedocházelo k jeho nasycování mimo vozidlo.

Abychom snížili pracnost při čištění vozidla po nastříkání SM obalu, používáme separační roztok KP. Tento prostředek nesmíme stříkat, aby nedošlo k nastříkání

roztoku na místa, kde se má ukotvit nanášený mikrokrytalický vosk. Koncentrát připravíme smíšením 10 % přípravku Jar extra, 40 % glycerínu a 50 % vody. Koncentrát před natíráním ředíme vodou v poměru 1:1 až 1:2.

V průběhu ukládání je nezbytné učinit všechna technická a organizační opatření, která zabezpečují plnou provozuschopnost i bojeschopnost ukládaného vozidla. Jsou to především obměny pryžových dílů, PHM, síťeliva, zdravotnického materiálu, seřízení a kontrola rádiové stanice, rektifikace zbraní, inventura, vybavení vozidla technologickým postupem pro odkonzervaci a další.

Dosavadní zkušenosti ukazují, že ukládání techniky je nutné zkvalitnit i v oblasti samotné technologie zavedených norem. Ukládání bojové techniky není problémem pouze jednoho materiálního hospodáře, ale dotýká se všech materiálních hospodářů, jejichž materiál je s bojovou technikou ukládán. Z tohoto důvodu bylo nutné zpracovat základní takticko-technické požadavky na ukládání bojové techniky. Jen tak můžeme jednotně řešit problematiku ukládání, ale i obměn, kontrol a ošetřování techniky v uložení. Byly stanoveny tyto základní takticko-technické požadavky:

1. Bojová technika a materiál skladovaný v NZ společně s bojovou technikou se ukládá (skladuje) dvěma způsoby:

- krátkodobě (protikoroziní ochrana na dobu jednoho roku),
- dlouhodobě (protikoroziní ochrana na dobu pěti let).

2. Bojová technika se ukládá v NZ v plné bojové pohotovosti (úplná, s veškerou výzbrojí a vybavením), mimo akumulátorové baterie.

3. Konzervace a příprava bojové techniky k uložení musí být jednoduchá jak po stránce použitých materiálů a zařízení, tak i po stránce rozsahu prací. Pořebné materiály použité pro konzervaci a ukládání

musí být dostupné a pokud je to možné tuzemské výroby.

4. Konzervace bojové techniky, její výzbroje a výstroje musí zabezpečit ochranu proti korozi po celou dobu skladování a umožnit použití bojové techniky i jejího vybavení bez nároků na odkonzervaci.

5. Veškerý materiál, který je skladován v NZ společně s bojovou technikou, svou životností, způsobem protikorozi ochrany, nároky na ošetřování a kontroly musí odpovídat způsobu uložení bojové techniky.

6. Vnitřní prohlídku (kontrolu) bojové techniky uložené v NZ vykonáme pouze jedenkrát ročně u 10 % bojové techniky bez narušení způsobu protikorozi ochrany a bez nároku na manipulaci s materiálem. V případě potřeby můžeme u 50 % bojové techniky přezkoušet činnost důležitých skupin a částí.

Pouze u této techniky můžeme kontrolovat za stejných podmínek i materiál ostatních materiálových tříd uložený uvnitř techniky.

Z hlediska těchto požadavků budou zpracovávány nové technologie ukládání bojové techniky péčí vojenské výzkumné základny ČSLA.

Vzhledem k vynakládáním prostředkům na ukládání bojové techniky je vhodné, aby vyšší stupně velení vytvářely pro tuto činnost patřičné kádrové, organizační a materiálové podmínky. Plány obměny materiálu v nedotknutelných zásobách, plány dlouhodobého ukládání bojové techniky a plány kontrolní činnosti je nutné ovlivňovat tak, aby nebyla narušována nepetržitelná doba uložení, např. přemísťováním techniky. Obnova konzervace bojové techniky musí být sladěna s uskutečněním revize (po pěti letech u vojsk a po patnácti letech uložení u opravárenských závodů).

Velkou pozornost si zaslouží budování prostorů pro umístění bojové techniky nedotknutelných zásob (stálých parků techniky). V těchto prostorech, pokud zde není umístěna i technika běžného používání,

můžeme potlačit prvky pro každodenní ošetřování techniky, ale naopak zvýraznit prvky zabezpečující přípravné práce (i s využitím mechanizačních prostředků) dlouhodobého ukládání a především vytvořit podmínky pro garážování, rychlé odkonzervování a výjezd techniky.

Současný stav si vyžaduje neustálé sledování tabulkové naplněnosti a využití jednotek určených podle tabulek mírových počtů pro ošetřování a ukládání techniky nedotknutelných zásob. Příslušné stupně velení musí přijímat účinná opatření pro zlepšení kádrového zabezpečení dlouhodobého ukládání bojové techniky a pro lepší využití kapacit předurčených jednotek, která je v současné době využívána ve prospěch techniky jen okolo 30 %. Tyto jednotky jsou využívány pro strážní a dozorní službu, k obsazování neplánovaných funkcí a k plnění jiných úkolů. Do těchto jednotek jsou ve většině případů začleňováni praporčíci, specialisté a řidiči bez potřebné kvalifikace. Na funkcích jsou ponecháváni jen krátkou dobu, takže se nestací ani zapracovat pro speciální práce. Pro zajištění vysoké bojové pohotovosti bojové techniky nedotknutelných zásob je třeba, aby příslušné stupně velení předkládaly i návrhy na úpravy tabulek počtů.

Při pracích spojených s ukládáním vozidel je třeba dodržovat zásady bezpečnosti práce, které vyplývají z předpisu ev. zn. Všeob-21-2 a dalších. Současně je nezbytné hospodárně a účelně využívat materiálů pro konzervaci a ukládání. Při kontrolách se setkáváme i s tím, že je nevhodně zacházeno se silikagelem, který dovážíme za devízy. Ani způsob skladování tohoto materiálu u řady útvarů neodpovídá jeho ceně a nezbytnosti pro ukládání bojové techniky. Význam hospodárného využívání silikagelu je dán rovněž jeho současným a perspektivním nedostatkem, neboť dovoz ze zahraničí byl značně omezen a neexistuje tuzemský výrobce.

Stejně tak není možné nedostatky při plánování nahrazovat improvizací a ničit prefabrikované obaly předěláváním na jiné

typy, nebo tyto obaly používat k jiným účelům. Takových případů špatného hospodaření je více a zde právě je jedna z možností, kam orientovat činnost útvarových organizací SSM, a to především v jednotkách, kde se technika ukládá. Pro tuto činnost i pro seznámení s vlastní problematikou a technologií ukládání můžeme použít krátkých barevných filmů, které zajímavou formou seznamují s dočasnou ochranou vojenské techniky a její aplikací na tankovou a automobilní techniku. První z filmů z půjčovny armádních filmů má název „Vítězství nad korozi“ a druhý „Dlouhodobé ukládání tankové a automobilní techniky“.

V průběhu uložení je nezbytné vykonávat předepsané kontroly a zabránit zcizování dílů vozidel, zejména vnějšího vybavení. Současně je třeba znemožnit poškození obalů a krycích plachet. Krycí plachty je třeba zabezpečit již před vlastním ukládáním, a to tak, že mezi SM obal a plachtu se vkládá dodávaná polyetylén-

nová fólie, aby nedošlo k promaštění krycí plachty. Ostré hrany a výstupky vozidla se podkládají, aby nedošlo k protržení plachty.

Po vyjmutí techniky z uložení je třeba mít formou technologického postupu zpracován sled jednotlivých operací tak, aby bylo zabezpečeno uvedení techniky do provozu v kteroukoli denní a noční dobu. K tomuto účelu jsou právě u útvarů vytvářeny speciální skupiny pro odkonzervování techniky, aktivaci přednabitých akumulátorů a montáž akumulátorů do techniky.

Úspěšná činnost těchto skupin a splnění stanovených časových norem však předpokládá dostatečné materiální a především organizační zabezpečení, dále i pravidelné školení a praktické nácviky.

Jen při dodržení stanovených technologických postupů, spolu s dobrou a bezchybnou organizací, můžeme úspěšně zabezpečit ukládání bojové techniky v plně bojové pohotovosti.

Bojová činnost vojsk v noci

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora P. G. Skačka, doktora vojenských věd, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 12/1981.

Jedním z nejdůležitějších principů vojenského umění je vedení nepřetržité bojové činnosti s krajním vypětím sil ve dne i v noci. Jaderne a mohutné klasické zbraně, které jsou ve výzbroji mnoha armád, kromě toho i principiálně nové prostředky průzkumu a zabezpečení vedení bojové činnosti v podmínkách omezené viditelnosti (radiolokační, termovizní, televizní a infračervená technika, laserové a navigační přístroje a další) ještě více zdůrazňují význam bojové činnosti vojsk v noci. Nepřetržitě a aktivní vedení operací

v soudobých podmínkách v průběhu několika dní se stává objektivní nezbytností. Je nutné ovšem pamatovat na to, že bojová činnost vojsk v noci může být efektivní jen v tom případě, že velitelé a štáby všech stupňů budou pečlivě brát v úvahu specifiku jejich přípravy a vedení a všestranně připravovat vojska k rozhodné činnosti za omezené viditelnosti.

Cílem článku je osvětlit na základě analýzy zkušeností z minulých válek a soudobých názorů zvláštnosti organizace a vedení útoku a obrany v noci.

Omezené viditelnosti bylo v široké míře využíváno k dosažení překvapení v činnosti vojsk a úspěchu v boji a operaci.

Velmi rozsáhlé byly boje a sražení v nočních podmínkách v průběhu Velké vlastenecké války. Jejich podíl nepřetržitě narůstal. Od útoku jednotlivými jednotkami a útvary, jak bylo předpokládáno v předválečných rádech, staly se noční boje a sražení, zvláště ve druhém a třetím období války, obvyklým jevem.

V dalším průběhu války využívala sovětská vojska nočních podmínek ještě více, a to k vedení překvapivých úderů na nepřítele a k zabezpečení vysokých temp rozvíjení útočných operací. K noční bojové činnosti nebyly již zasazovány jen jednotlivé útvary a svazky, ale i celé svazy.

Noční bojovou činnost vedly nejen střelecké, ale i tankové svazky a svazy.

Zvláště na širokém operačním rozmachu nabyla noční bojová činnost v závěrečném období války. Největší operace v letech 1944–1945 byly zpravidla vedeny nepřetržitě ve dne v noci. K dosažení překvapení a vedení zdrcujícího úderu na nepřítele byly i frontové operace zahajovány v noci.

Vzhledem k růstu bojového mistrovství velitelského sboru, bojeschopnosti sovětských vojsk a jejich vybavení dokonalejšími prostředky pro osvětlování cílů nabyla bojová činnost vojsk v noci v letech 1944–1945 na širokém rozmachu a vyšla za rámec taktiky. Nočních podmínek bylo využíváno rovněž k utajení přípravy fron-

toových a armádních operací, přeskupení, soustředění vojsk a zaujetí výchozího postavení k útoku.

Úspěch operací, vedených v noci, byl podmiňován důkladnou a utajenou speciální přípravou vojsk, smělym a rozhodným využíváním tankových a mechanizovaných svazků, těsnou součinností různých sil, všestranným bojovým zabezpečením a osvětlováním, pevným velením.

Před útokem v noci byla zpravidla vedena dělostřelecká příprava. K dosažení překvapení však nebyla v celé řadě případů uskutečňována. Útok vojsk podporovalo dělostřelectvo metodou postupného soustředování palby, soustředování palby na vyžádání, v jednotlivých případech i palebného valu.

Organizace velení vojskům v noci předpokládala: přiblížení VS (VPS) k vojskům prvních sledů, ponechání velké samostatnosti velitelům útvarů a svazků v činnosti na základě jediného zámyslu boje a operace. Spojení bylo zpravidla zdvojováno různými prostředky. K poskytnutí pomoci byli vysíláni k jednotkám a útvarům důstojníci nadřazených štábů a politických orgánů.

Osvětlování v útoku bylo organizováno do celé hloubky bojového úkolu, plněného v noční době. Přitom se používaly osvětlovací rakety, granáty, miny a pumy, světlo-mety; kromě toho se využívaly pomocné prostředky: dříví, stohy slámy a sena, dřevěné stavby, sudy s hořlavinami. Zahrnovalo osvětlování objektů zteče pro vojska prvních sledů, cílů v hloubce obrany umísťovaných dělostřelectvem a letectvem; umísťování světelných orientačních bodů k označení směru útoku jednotek; vytváření čáry dotyku pro vlastní letectvo, dále os přesunu, průchodu a čar rozvíjení vojsk; boj s osvětlovacími prostředky nepřítele.

Osvětlovací prostředky (rakety, dělostřelecké granáty, miny, letecké pumy) se plánují používat centralizovaně k osvětlení pásem nebo prostorů na směru hlavního úderu.

Technické prostředky pro noční vidění — infračervené, termovizní, laserové a televizní přístroje a radiolokátory — umožňují neefektivnější zabezpečovat noční bojovou činnost vojsk.

Infračervená technika (různé pozorovací přístroje a noční zaměřovače) umožnila vést vizuální pozorování bojiště a mířenou palbu na cíle v podmínkách naprosté tmy. Vzdálenost viditelnosti s využitím infračervených přístrojů závisí na síle zdroje infračerveného vyzařování a pohybuje se

Rovněž v lokálních válkách poválečného období v jihovýchodní Asii a na Blízkém východě byla používána noční bojová činnost ve velkém rozsahu. Zejména ji používala vojska korejské lidové armády a čínských dobrovolníků v době války v Koreji v boji proti jihokorejským a americkým interventům. Zúčastnily se jí síly od jednotky, svazku do skupiny armád k plnění nejen taktických, ale i velkých operačních úkolů. Noční bojová činnost, za převahy nepřítelů v tancích, dělostřelectvu a letectvu, byla důležitou podmínkou k dosažení vítězství. Tma značně snižovala ničivé účinky palebných prostředků, zvláště letectva. Překvapivé noční zteče silně působily na morálku nepřítelů, způsobovaly paniku v jeho řadách, často vedly i ke zmatenému odchodu nepřítelů.

Americká vojska ve Vietnamu s využitím radiolokačních a infračervených přístrojů uskutečňovala noční výpady do prostorů rozmístění vietnamských vojsk v hodnotě praporů a brigád. Letecká podpora byla vedena v podmínkách osvětlení bojiště leteckými pumami. Navedení letounů na cíle bylo uskutečňováno s využitím pozemních radiolokátorů a předsunutých leteckých návodčích z lehkých letounů a vrtulníků.

Noční bojovou činnost na Blízkém východě vedly obě strany, a to silami do brigád.

V lokálních válkách byly v širokém měřítku používány technické prostředky zabezpečení noční bojové činnosti. Získané zkušenosti se staly základem jejich dalšího zdokonalování a vyvíjení nových prostředků. V současné době se předpokládá používat celého komplexu prostředků zabezpečení bojové činnosti vojsk v podmínkách omezené viditelnosti.

od desítek metrů do několika kilometrů. Bojiště je možné pozorovat i za tmy. Noční zaměřovače umožnily vést mířenou palbu v noci na vzdálenosti 400–700 m z ručních zbraní, 800–3000 m i více z děl, tanků a samohybných děl. Infračervená technika se rozděluje na přístroje s infračerveným osvětlením objektů (cílů) a přístroje bez jejich osvětlení.

Přístroje pro noční vidění s infračerveným osvětlením objektů jsou konstruktivně řešeny jako monokulární, binokulární s teleskopickými nebo periskopickými optickými systémy. Vzdálenost jejich činnosti závisí na citlivosti přístroje a síle infračerveného světloometru a dosahuje 3000 m; za deště, sněžení a velké oblačnosti se po-

chopitelně snižuje. Reflektory a světlomety pro infračervené osvětlení může ovšem nepřítel lehce zjistit s využitím poměrně jednoduchých detektorů na vzdálenosti, které tříkrát převyšují vzdálenosti působení přístrojů pro noční vidění. V souvislosti s tím jsou v posledních letech nahrazovány přístroje pro noční vidění s infračerveným ozářením novými zařízeními. Princip jejich činnosti je založen na využívání impulsního zdroje ozáření (např. laserového v infračerveném pásmu) a s ním synchronně uloženého přijímače odražených paprsků.

Přístroje bez osvětlení objektů (cílů) umožňují pozorování v noci při slabém osvětlení, vytvářeném hvězdným a měsíčním světlem. Američané používali takové přístroje (prvního pokolení) ve válce v jihovýchodní Asii. Přístroje druhého pokolení jsou řešeny na principu mikrokanálových zesilovačů jasnosti zobrazení, které zabezpečují jeho zesílení až 35 000krát. Jejich nevelké rozměry umožnily jejich široké použití v přístrojích pro vidění v noci.

Termovizní souprava přístrojů pracuje na principu získání zobrazení s využitím zaznamenání tepelného kontrastu mezi objekty, jejich jednotlivými prvky a obklopujícím prostředím. Takové přístroje nejsou zdrojem vyzařování a nepotřebují jakékoli osvětlení nebo ozáření cílů. Jsou nejperspektivnějším prostředkem zabezpečení vedení bojové činnosti v podmínkách omezené viditelnosti, protože nejsou oslňovány světlem raket, světlometů a jinými zdroji světla, a mohou zjišťovat cíle rozmístěné v křovinách, malých lesích a mezi stavbami, kde obvykle přístroje pro vidění v noci nepracují spolehlivě.

Termovizní souprava přístrojů zabezpečuje utajení vedení průzkumu, poměrně vysokou odolnost proti rušení, je schopna zjišťovat a určovat zamaskované cíle i za špatných meteorologických podmínek (mlha, déšť) a vést na ně palby na účinné vzdálenosti.

Použití prostředků umělého osvětlení terénu a technických prostředků pro zabezpečení boje v noci napomáhá tak ke zvýšení intenzity a rozsahu vedení noční bojové činnosti. Noc ve značné míře ovlivňuje naopak i vedení bojové činnosti. Omezuje pozorování bojiště a ztěžuje orientaci v terénu, zjišťování cílů a udávání cílů, vedení mířené palby, použití zbraní a bojové techniky, dodržování směrů útoku, vedení manévru, překonávání různých zářasů, překážek, úseků zamoření. Komplikuje udržování součinnosti, všestranného

Televizní souprava přístrojů umožňuje pozorovat bojiště v noci za slabého přírodního osvětlení. Byly vyvinuty nové televizní obrazovky, které mají vysokou citlivost a zabezpečují přenos zobrazených zpráv i při nízké osvětlenosti a v noci.

Může být zabudována na letounech, vrtulnících a jiných pohyblivých prostředcích, dále být součástí dělostřeleckých granátů a používat se k plnění různých úkolů. Televizní systém může být např. použit pro průzkum, pozorování a řízení palubních zbraní jak ve dne, tak i v noci.

Byl vyzkoušen např. i televizní systém, který zabezpečuje průzkum jednotlivých úseků terénu až do hloubky 14 km. Jejím základním prvkem je televizní kamera a vysílač v houfnicovém granátu. Do soupravy patří i osvětlovací náboj. V určném prostoru se systém snáší na padáku a prozkoumává prostor terénu. Zobrazení se předává na pozemní stanoviště, kde se promítne na televizní obrazovce a současně se zaznamenává na videomagnetofon. To zabezpečuje několikanásobné zhlédnutí.

V noci se mohou úspěšně používat laserové zaměřovače a dálkoměry, které ve spojení s přístroji pro noční vidění napomáhají rychlému a velmi přesnému změření vzdálenosti k objektu. Mohou být součástí výbavy tanků, protitankových kanónů a PTRS, což značně ulehčuje vedení boje v noci.

S využitím radiolokátorů je možné v noci zjišťovat pozemní cíle za pohybu na vzdálenost od 90 do 18–20 km, určovat jejich dálku a azimut. Ve výrobě jsou i radiolokátory o malých rozměrech, které mohou být součástí ručních zbraní a mohou se používat k vedení mířené palby jak v noci, tak i ve dne.

Mikrovlnné radiometry umožňují rozpoznávat pohyblivé objekty s malou úhlovou rychlostí nebo pohyblivé objekty podle jejich elektromagnetického vyzařování v mikrovlnném pásmu. Je to velmi dobrý prostředek k vedení boje v noci.

zabezpečení a nepřetržitého velení. Zvětšuje ničivé účinky světelného záření a tlakové vlny na živou sílu ve srovnání s denní dobou.

Kromě toho biologické vlastnosti člověka ovlivňují určitým způsobem jeho činnost v noci. Ve tmě se člověk více vyčerpává, na zvukové a světelné signály, obrysy a rozměry předmětů i vzdálenosti mezi nimi reaguje ve zkrácené podobě. V důsledku toho vzniká pocit nejistoty a neodůvodněného nebezpečí. V důsledku toho je do krajnosti namáhán nervový systém,

což ve své podstatě zvyšuje citlivost a únavu. Nadměrného fyzického a morálního úsilí vojsk vyžaduje boj s ospalostí, v důsledku čehož se podstatně snižuje jejich praceschopnost.

Problém zmenšování negativního vlivu noci na organismus člověka v současné době snaží se v mnohých armádách řešit buď způsobem používání léků ke zvýšení adaptace očí, snižování únavy a zvýšení aktivity organismu, nebo systémem speciálních nácviků vstěpovat vojskům návyky reálného vnímání noční bojové činnosti. Z bojových zkušeností vyplývá, že úspěch použití vojsk v noci je možné zabezpečit nejen dovedným zlepšením viditelnosti, ale i speciální přípravou útvarů a svazků.

V programech bojové přípravy pozemních vojsk je proto věnována tomuto problému značná část doby na výcvik. Noční činnost je součástí jejich početných cvičení. Jejich zkušenosti se zobecňují a objasňují na stránkách časopisů, upřesňují se ustanovení řádů a směrnic, rozpracovávají se různá doporučení pro všechny druhy vojsk.

V řádech je stanoveno, že noční doba zabezpečuje dosažení překvapení v bojové činnosti a při útoku v noci je možné dosáhnout takových úspěchů, které jsou možné v denních podmínkách jen s velkými ztrátami na živé síle a bojové technice.

Noční bojová činnost má být vedena silami tankových a motostřeleckých útvarů a svazků s využitím přístrojů pro noční vidění, s použitím osvětlovacích prostředků a světlometů. Přitom taktika bojové činnosti tanků a pěchoty v noci zůstává v podstatě stejná jako ve dne. Tempo útoku v noci se nesmí snižovat. Útok je možné řešit dvěma způsoby: obchvatem nebo čelním průlomem připravených postavení nepřítele. K dosažení úspěchu útoku v noci a v podmínkách omezené viditelnosti se uskutečňuje předběžná příprava vojsk a jejich nácvik. Noční bojová činnost se zpravidla dělí na: činnost bez osvětlení a bez podpory, bez osvětlení a s podporou, s osvětlením a s podporou. Bez ohledu na přijaté rozhodnutí jsou osvětlení a palebná podpora vždy plánovány a připraveny k použití. Zvýšily se možnosti druhů vojsk k vedení bojové činnosti v noci.

Vzhledem k **vybavení tanků** přístroji pro vidění v noci zvýšila se tempa útoku tankových svazků a útvarů a účinnost použití jejich zbraní. Tma ovšem komplikuje orientaci, velení tankovým jednotkám a útvarům, jejich součinnost s motostřeleckými a ženijními vojsky, s dělostřelectvem, pře-

konávání různých překážek a boj s protitankovými prostředky. Proto se v noci zesiluje průzkum a zajištění boků tankových vojsk, spolehlivěji se organizuje jejich ženijní zabezpečení, přidělují se jim motostřelecké jednotky. Bojové sestavy jsou stejné jako ve dne. Každý prvek však musí mít maximálně velkou samostatnost při plnění stanovených úkolů.

Směr hlavního úderu je volen na základě zhodnocení účinného použití tanků, dělostřelectva a jiných bojových prostředků. Útok má být veden v předbojových sestavách, které se mají rozvíjet do bojových sestav jen v případě nezbytnosti a před předním okrajem nepřátelské obrany.

Dělostřelectvo se používá podle stejných principů jako ve dne. Ve velkém množství je však přidělováno útvarům prvních sledů a je používáno v těsné součinnosti s tanky a pěchotou. V přímém podřízení velitelů svazků zůstávají silnější a dalekosmírné prostředky k soustředování palby na hlavních směrech a jejímu zesílení na potřebných úsecích fronty. Společně s plněním obvyklých úkolů ničí a oslepuje prostředky pro noční vidění nepřítele, osvětluje terén a objekty osvětlovacími granáty, vytváří světelné orientační body a vyznačuje směry a pásma útoku útvarů.

I když dělostřelectvo je vystaveno vlivu noc v menší míře než jiné druhy vojsk, přesto noční doba omezuje pozorování výsledků palby a jejího řízení, snižuje tempo přemísťování a manévru, ztěžuje udržování součinnosti s vojsky a letectvem. Proto dělostřelecké předsunuté pozorovatelné se musí přemísťovat spolu s vjevojskovými veliteli za bojovými sestavami nebo být přímo v nich.

Letectvo má velké bojové možnosti k plnění úkolů v noci. Vybavení radiolokátory a různými přístroji na palubě letounů a vrtulníků umožňuje nejlépe připraveným osádkám rychle zjišťovat pozemní cíle, přesně vést na ně úder z velkých vzdáleností a úspěšně bojovat s letouny nepřítele.

Rýsuje se tendence zvyšování úlohy přímé letecké podpory vojsk v noci. Proto se intenzivně připravují letecké osádky, zdokonalují se navigační a zaměřovací vybavení letounů a vrtulníků, rovněž i prostředky technického zabezpečení jejich činnosti.

Efektivní použití letectva v noci bude závislé na přesnosti navedení letounů na cíle a na jejich velení na bojišti. Proto se doporučuje využívat předsunuté letecké návodčí na lehkých letounech a vrtulnících nad prostorem bojové činnosti, kteří

musí zjistit cíle a osvětlovacími prostředky nebo laserovým paprskem usměrnit údery bojových letounů a vrtulníků proti pozemním objektům.

Jeden takový letecký návodčí může zabezpečit prostor pásmo činnosti dvou až čtyř tankových nebo motostřeleckých praporů, za intenzivních bojů jednoho až dvou praporů. Je proto i výhodné mít v každém takovém praporu speciálně vycvičeného předsunutého leteckého návodčího, což zvýší efektivnost jeho přímé letecké podpory nejen ve dne, ale i v noci.

Pro orientaci letectva označují vojska prvního sledu přední okraj různými prostředky: rádiovými prostředky, světlicími plátny, signálními světly, osvětlovacími prostředky a dále novými laserovými prostředky signalizace. Osádka letounu může zjišťovat s využitím takového přístroje světelný signál laseru na vzdálenost 28 km.

K ničení nepřítele v noci je výhodné používat u letectva řízené rakety a letecké pumy s laserovými a infračervenými samonaváděcími hlavicemi, neřízené rakety s několika nálozemi, skříňové pumy k vyřazení živé síly, tanků a letišť. Letecké pumy s velkoplošným účinkem se mají používat především k plošnému rozminování a ničení živé síly.

Neméně důležitým úkolem letectva v noci je boj se zálohami nepřítele, vedení úderů na přepravy, komunikační uzly, mosty, železniční převozy, přesuny, soustředění vojsk a letišť. K tomu se používá jak jednotlivých, tak i skupinových leteckých úderů.

Před noční bojovou činností studují osádky letounů a vrtulníků objekty zteče a orientační body na mapách, fotografických a radiolokačních snímcích a volí trasy a profily letu. Přitom je nutné věnovat hlavní pozornost procvičení způsobů vedení úderů na pozemní cíle řízených raket a leteckých pum s laserovými a televizními samonaváděcími hlavicemi, rozsáhlému používání prostředků radioelektronického umlčování.

Příprava vojsk na bojovou činnost v noci se zpravidla uskutečňuje v denní době a utajeně. Podrobně se studuje terén, úseky průlomu nepřítele, určují se ve tmě viditelné orientační body. Směry útoku se volí na nejkratších vzdálenostech ke splnění úkolu s nejmenším množstvím přírodních překážek. U všech útvarů a jednotek se pečlivě organizuje boj, připravují se vojska, zbraně a bojová technika. Uskutečňují se opatření k všestrannému zabezpečení vojsk, zvláště k dosažení překvapení a ochraně vojsk proti světelnému záření

jaderných výbuchů. Kromě toho se stanoví způsob osvětlení bojiště a přechod z noční na denní bojovou činnost. Zdůrazňuje se, že zvláštní význam budou mít předběžné návčiky s vojsky k procvičení sladěné činnosti všech vojsk v útoku, přesné součinnosti a velení.

Útok vojsk v noci v závislosti na existenci prostředků pro noční vidění může probíhat s osvětlením terénu nebo bez něho. Přitom vojska přecházejí do útoku po přesunu z hloubky nebo z přímého dotyku s nepřítelem. Pro organizované a současné vyjití vojsk k přednímu okraji jeho obrany se zpravidla určují regulační čáry a čáry rozvinování do praporečnických a rotních proudů. Při vedení bojové činnosti jen s použitím klasických zbraní jejich vzdálenost zůstává stejná jako ve dne. Za použití jaderných zbraní je účelné volit čáry rozvinování do rotních proudů ve velké vzdálenosti od nepřítele, aby bylo vyloučeno ničení živé síly světelným zářením vlastních jaderných úderů.

Přechod vojsk do útoku v noci za přímého dotyku s nepřítelem je vhodné vést jen po jejich částečném přeskupení. Může být zahájen buď průlomem obrany nepřítele, nebo být součástí rozvíjení denního útoku. V tomto případě může být útok veden v závislosti na situaci speciálně vyčleněnými útvary (jednotkami) nebo hlavními silami. Jestliže vedly bojovou činnost dlouhou dobu, útok v noci musí vést druhé sledy a zálohy a s rozedněním zasadit do boje hlavní síly k narůstání úderu.

Útok v noci hlavními silami svazků může být veden k dosažení překvapení úderu za převahy nepřátelského letectva ve vzduchu s cílem oklamat jej o místu a času hlavního úderu svazů.

Velký význam je věnován době zahájení bojové činnosti. Je-li vojskům vydán úkol do značné hloubky, předpokládá se přejít do útoku po setmění. To umožňuje zcela využít přednosti tmy pro aktivní rozhodnou činnost. V případě, že je vedena s cílem obsadit výhodné prostory (čáry) terénu, které zabezpečí hlavními silami úspěch denního útoku, je výhodné zahájit jej ve druhé polovině noci.

Bojovou sestavu svazků a útvarů při útoku v noci je výhodné vytvářet s přihlédnutím k rychlému a efektivnímu využití výsledků palebného ničení nepřítele, zvláště jaderných zbraní a protijaderné ochrany vojsk. U svazků a útvarů, které útočí na směru hlavního úderu, sestává bojová sestava zpravidla ze dvou sledů. To umožňuje hluboce členit vojska do sledů a v případě potřeby posílovat sílu úderu. Je-li stanovený bojový úkol do hloub-

ky nevelký, může být bojová sestava v jednom sledu. V nočních podmínkách je to pokládáno za účelné a bude napomáhat vedení silného počátečního úderu na nepřítele a průlom obrany současně na několika směrech. Ke zvýšení jeho úderné síly vyčleňuje se část tanků do prvního sledu.

Protože zasazení druhých sledů do boje v noci je ztíženo, je nutné mít v sestavě prvních sledů síly a prostředky schopné splnit stanovené úkoly bez jejich dodatečného posílení. První sledy musí v průběhu noční doby zničit nejsilnější uskupení nepřítele a obsadit prostory (čáry), které zabezpečují výhodné podmínky pro zasazení druhých sledů do boje a rozvíjení rozhodného útoku po rozednění. Nevylučuje se ovšem ani zasazení druhých sledů do boje v noci. K tomu se předpokládá vytýčit osy jejich přesunu, čáry rozvinutí a zasazení do boje a pásma útoku.

Mezery a vzdálenosti mezi prvky bojových sestav není účelné měnit. To zjednodušuje velení vojskům a snižuje jejich zranitelnost jadernými údery nepřítele. Velká přeskupení vojsk s přechodem na noční bojovou činnost a naopak od noční k denní, mohou vést k narušení jejich bojové sestavy a ztrátě velení. Hloubka bojových úkolů, šířka pásem útoku a úseků průlomu v noci mohou být stejné jako v noci. Přitom je nutné brát v úvahu, že se určují podle délky noční doby, charakteru obrany nepřítele a plánovaného tempa útoku.

Obsahem bližšího úkolu divizí prvního sledu je průlom obrany svazků prvního sledu nepřítele a ovládnutí objektu (čáry) v hloubce 15–20 km i více. Dalším úkolem je ovládnout prostor v hloubce 35 km i více. Tempa útoku mohou být nižší než ve dne.

Obranné boje v noci mohou být vedeny v podmínkách připravené obrany nebo na čarách, obsazených vojsky v průběhu bojové činnosti, někdy i přímo před zahájením nočního útoku nepřítele. Přitom noční bojová činnost vojsk je buď pokračováním obranného boje zahájeného ve dne, nebo vedením k odrážení nočního útoku nepřítele.

Tmavá část dne vytváří pro obránce řadu předností před útočníkem. V podstatě je to lepší znalost terénu, včasná příprava palebného systému všeho druhu, odolnost palebných prostředků v krytých a ženižních objektech, velké možnosti utajeného a včasného manévru silami a prostředky s využitím předem připravených os přesunu. Tyto přednosti obránce mohou být však realizovány jen za podmínek vše-

stranné a důkladné organizace boje, zejména vybudování terénu a všestranné přípravy živé síly, techniky a výzbroje k vedení boje v noci.

Z bojových zkušeností vyplývá, že při přechodu vojsk z denní na noční činnost, v závislosti na konkrétních podmínkách situace, k úspěšnému vedení obrany, se zpravidla dělají některé změny v jejich sestavě. Upřesňuje se bojová sestava, palebný systém, opatření k součinnosti, bojovému zabezpečení, osvětlení bojiště a velení. Ke zvýšení hustoty palby na přístupech k obraně a zvýšení možností vojsk k odražení útoku nepřítele, přibližuje se část palebných prostředků a záloh z hloubky k přednímu okraji. Při přechodu do obrany v noci se především organizuje palebný systém, připravují se zbraně a bojová technika, budují se postavení pro ně, určují se pohotovostní prostředky, určuje se možný charakter manévru vojsk, jeho zabezpečení, způsob vedení protiztečí a protitúderů, osvětlení terénu, použití přístrojů pro noční vidění a dalších technických prostředků.

Zničení nepřítele, který se vklíní do obrany v noci, se uskutečňuje soustředěním palby všech druhů a vedením protiztečí a protitúderů. Přitom protizteče nevelkými silami mohou být vedeny v libovolné noční době. Je ovšem žádoucí, aby končily k ránu a vojska v obraně se opevnila na obsazené čáře a připravila se k odražení opakovaných útoků za úsvitu. V noci mohou vést protizteče i menší síly. Překvapivá a rozhodná protizteč i nevelkými silami za výhodných podmínek může mít na nepřítele neblahý vliv a přivést k jeho zničení na tomto směru.

Při vklínění velkého uskupení nepřítele do obrany je výhodnější s rozhodným cílem vést protizteč za úsvitu, a to společným úsilím prvních, druhých sledů a záloh útvarů a svazků v obraně; přitom maximálně využívat tmy pro její přípravu.

Protitúder může být veden v jakékoli denní době. Je ovšem účelnější rozvíjet vojska v noční době a protitúder vést bezprostředně za úsvitu. V tomto případě jsou vytvořeny nejvýhodnější podmínky pro organizaci palebného ničení vklíněného uskupení a k udržování součinnosti mezi všemi silami a prostředky. Má-li nepřítel nadvládu ve vzduchu a jeho vklíněné uskupení je dezorientováno a zastaveno, pak je účelné vést protitúder v noci.

Velení vojskům v noci je znesnadněno v důsledku ztížení pozorování bojiště, hodnocení činnosti vlastních vojsk a nepřítele, včasného reagování na změny situace. Proto je nutné podřízeným velite-

lům a štábům udělit více samostatnosti a iniciativy při určování způsobů ničení nepřítele, použití sil a prostředků ke splnění stanovených úkolů v určené době.

K zabezpečení pevného a nepřetržitěho velení útvarům a jednotkám v nočním boji v rámci jediného zámyslu je nezbytné včas (podle možnosti v dení době) uskutečňovat pečlivou přípravu orgánů velení všech stupňů, dosáhnout hlubokých znalostí velitelů o svých úkolech, otázek součinnosti a chápání charakteru a způsobů vedení bojové činnosti v noci.

Zvláštní pozornost je nezbytné věnovat otázkám organizace a udržování součinnosti s letectvem, raketovými, dělostřeleckými a ženijními útvary. Přitom je nutné stanovit přesný způsob jasného vytyčování situace vojsk a jejich vzájemného poznávání. K tomu se široce využívají osvětlovací rakety, osvětlovací prostředky, různé přístroje pro zabezpečení bojové činnosti v noci, radiolokační a jiné technické prostředky.

Rozhodující význam pro úspěšné vedení bojové činnosti v noci má **osvětlení bojiště**. Zahrnuje

- osvětlení terénu na směru hlavního, dalších a klamných úderů, pásem útoku a objektů zteče, cílů pro dělostřelectvo a letectvo,

- stanovení světelných orientačních bodů k vytyčení směru útoku jednotek,

- určení způsobů předávání světelných

signálů pro vzájemné rozpoznávání vojsk, udávání cílů a udržování součinnosti,

- organizaci vytyčení dosažených prostorů, průchodů v zátarasech, přeprav přes řeky a vedení boje s osvětlovacími prostředky nepřítele.

Osvětlení bojiště se organizuje současně s palebným systémem do celé hloubky bojového úkolu, plněného v noci. Systém osvětlení bojiště musí být velmi pružný a schopný plnit neočekávané vzniklé úkoly. Tyto otázky se odrážejí v plánech osvětlení bojiště, které jsou zpracovávány u svazků a útvarů. Centralizované a plánovitě použité sil a prostředků osvětlení vytváří nepříhodnější podmínky pro využívání jeho výsledků současně všemi vojsky v útoku a v obraně na daném směru i k udržování jeho nezbytné stálosti.

Boj s osvětlovacími prostředky a přístroji pro noční vidění nepřítele se organizuje a vede nepřetržitě, a to jejich ničením a umlčováním palbou dělostřelectva, minometů, ručních zbraní, údery letectva, oslepováním osvětlovacích prostředků, zřizováním dýmových clon. Osvětlovací letecké pumy a dělostřelecké granáty, instalované na padácích, mohou být ničeny speciálně vycvičenými protiletadlovými kulomety a kanóny malé ráže. Včasné zjištění systému osvětlení nepřítele všemi druhy průzkumu umožňuje zjistit jeho zámysl pro bojovou činnost v noci, snížit efektivnost palby a ztížit její řízení.

Vybavení soudobých armád technickými prostředky zabezpečení pro noční bojovou činnost značně zvýšilo jejich úlohu a význam. Obecné tendence se projevují v tom, že pozemní vojska s velkou efektivností mohou vést jak útočnou, tak i obrannou činnost v noci i při omezené viditelnosti. Vzdálenost účinnosti nočních zaměřovačů odpovídá vzdálenosti činnosti systémů zbraní. Tempa útoku vojsk v noci se musí přibližovat k denním. Proto hlavní principy taktiky a operačního umění si uchovávají svůj význam i při činnosti v noci.

Všechny svazky a útvary různých druhů ozbrojených sil jsou schopny účinným způsobem vést boj a manévrovat palbou v noci. Bude to tak možné jen za účinného výcviku vojsk v podmínkách omezené viditelnosti. Iniciativní a smělý velitel, který využívá předností noční tmy, může vždy dosahovat vítězství menšími silami.

K bojové činnosti vojsk PVO v noci

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora A. S. Šerstjuka, profesora, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 1/1982.

V důsledku rozvoje prostředků vzdušného napadení nabývá na stále větším významu jejich bojová činnost v noci. Vyplývá to především z nutnosti nepřetržitého působení na nepřítele a z výhodných podmínek k překonávání protivzdušné obrany.

Již v první světové válce letouny vedly noční úderý na vojska a administrativně hospodářská centra nepřítele. I když bombardování v té době mohlo být uskutečňováno jen na plošné cíle a bylo celkově málo efektivní, přesto mělo velmi podstatný morální účinek.

Noční činnost letectva ve druhé světové válce měla široký rozmach. K zabezpečení přesného bombardování začalo se používat osvětlování cílů osvětlovacími leteckými pumami a raketami. Později byly rozpracovány radionavigační systémy a rovněž první systémy bombardování „na slepo“. Tyto systémy značně zvýšily efektivnost nočních úderů ze vzduchu. Speciální skupiny letounů zabezpečení měly možnost přesněji shazovat letecké pumy k osvětlení a určování cílů. Ostatní letouny bombardovaly osvětlené a vyznačené cíle.

Protiletadlové dělostřelectvo a stíhací letouny PVO vedly zpočátku boj se vzdušným nepřítelem jen ve dne a za příznivých meteorologických podmínek. Přechod letectva k vedení aktivní bojové činnosti v noci vynutil si studium problému boje s ním v podmínkách omezené viditelnosti. Již v první světové válce byly vyvinuty a zavedeny do výzbroje naslouchací přístroje a protiletadlové světlomety ke zjištění vzdušných cílů v noci. Protiletadlové světlomety na základě cílů zjištěných naslouchacími přístroji osvětlovaly letouny. Ty se staly viditelné pro piloty stíhacího letectva PVO i pro normální denní přístroje (dálkoměry, optické zaměřovače a přístroje palby) protiletadlového dělostřelectva.

Možnosti naslouchacích přístrojů ke zjištění vzdušných cílů v noci, zejména po zahájení palby protiletadlových prostředků, byly velmi omezené. To dokázaly zkušenosti z druhé světové války. Salvy výstřelů z děl zahlušovaly zvuk letounů nepřítele. Proto již na konci třicátých a na počátku čtyřicátých let byly v armádách mnohých států, včetně SSSR, vyvinuty a zavedeny do výzbroje radiolokátory průzkumu a pro navádění na cíle, střelecké a pro navádění světlometů. Radiolokátory přeměnily protiletadlové dělostřelectvo na prostředek použitelný za každého počasí a v kterékoliv denní době. Současně s tím se značně zvětšila vzdálenost zjišťování cílů, zvýšila se přesnost určení jejich souřadnic, bylo umožněno automatizovat proces zobrazování vzdušné situace na obrazovkách (indikátorech).

Zpočátku byly vyzbrojovány radiolokátory jen protiletadlové útvary, které bránily týlové objekty. Základem (75 %) vojskového dělostřelectva bylo malorážní dělostře-

lectvo, které vůbec nemělo k dispozici stílečné radiolokátory; mohlo vést v noci palbu na cíle osvětlené světlomety a málo účinné nemířené druhy palby (přehradné a jiné), které nepředpokládaly zničení letounů, ale jen ztížení splnění úderných a průzkumných úkolů.

V lokálních válkách, které rozpoutaly imperialisté po druhé světové válce, rozsah noční činnosti letectva dále vzrostl. Např. počet nočních letounových vzletů amerického letectva proti vojskům a objektům Vietnamské demokratické republiky převyšoval v jednotlivých obdobích 30 %. Zvýšila se přesnost navedení letounů na objekty a účinnost úderů na ně, zvláště s použitím řízených prostředků ničení. Zvětšily se možnosti prostředků vzdušného napadení i k překonání PVO. Rozšířilo se vytváření aktivního i pasivního rušení radiolokačními prostředky protivzdušné obrany; zvýšila se rovněž přesnost palebných úderů proti nim, včetně řízenými protiradiolokačními leteckými střelami.

Údery letectva na objekty, které nebylo možné dobře zjistit radiolokátory, byly vedeny tak jako v letech druhé světové války — tj. s předchozím osvětlením. K osvětlení jednoho cíle bylo používáno zpravidla 8—10 osvětlovacích leteckých pum. Doba osvětlení činila asi 5 minut. Byly shazovány v jednom nebo ve dvou náletech z výšek 1000—1500 m. To značně zvyšovalo zranitelnost letounů, které pumy shazovaly, prostředky PVO.

Veškeré strategické letectvo a značná část letounů taktického letectva armád států NATO v současné době má radiolokátory nebo infračervené (termovizní) přístroje, speciální fotografické přístroje, které zabezpečují vedení úderů a průzkumu, včetně fotografování terénu v noci. To zvyšuje možnosti letectva při plnění úkolů v noci. Veškerá tato speciální složitá a drahá technika není však ještě schopna zabezpečit prostředkům vzdušného napadení takovou efektivnost splnění všech bojových úkolů v noci jako ve dne. Z mnoha důvodů bitevní letouny, včetně nejmodernějších (americký A-10 Thunderbolt, francouzsko-západoněmecký Alpha-Jet), dále i všechny typy soudobých bitevních vrtulníků nemají dosud vysoce účinné palubní radiolokační a infračervené přístroje. To omezuje jejich použití nejen v noci, ale i za složitých meteorologických podmínek ve dne. Kromě toho ne všichni letci, ale jen nejlépe vycvičení (u taktického letectva asi 30—50 % z celkového počtu) mohou vést bojovou činnost v noci.

Na rozdíl od podmínek ve dne, bude bojová sestava letounů v noci více rozptýlená; bude ji zpravidla tvořit proud jednotlivých letounů, zřídka dvojic. Proto délka trvání soustředěných, a tím více hromadných leteckých úderů se zvětší, jejich organizace a splnění bude složitější. To zvyšuje možnosti prostředků PVO v boji s letectvem nepřítelů v noci.

Bez ohledu na řadu potíží při plnění noční bojové činnosti a značně menší efektivnost než ve dne, prostředky vzdušného napadení budou tak jako dříve široce používány v noci. To má tyto důvody:

1. Noční činnost jim umožňuje, i když v menší míře než v minulosti, snížit vlastní ztráty způsobené protiletadlovými komplety a stíhacím letectvem. Proto např. ke zvýšení odolnosti vojenského dopravního letectva a vrtulníků bude se uskutečňovat vysazení (shoz) vzdušných výsadek, jejich zásobování municí, pohonnými hmotami, proviantem atd., tak jako dříve zpravidla v noci.

2. Noční činnost prostředků vzdušného napadení zabezpečuje nepřetržitě palebné a morální působení na vojska a objekty. Pravděpodobnost stálého vedení nepřátelského vizuálního průzkumu ze vzduchu nutí vojska uskutečňovat všechny druhy přesunů v rámci přeskupení a manévru zpravidla v noci. Nebezpečí úderů ze vzduchu nutí vojska v noci přijímat opatření k dodatečnému rozptýlení pochodových sestav, k účinnému splnění úkolů přesunu a přeskupení. Bojová činnost prostředků vzdušného napadení v noci bude mít proto v budoucnosti ještě větší rozmach, i když bude zachována určitá složitost a specifika při plnění úkolů.

To vše mělo za následek intenzivní rozvoj sil a prostředků PVO po druhé světové válce. Zvýšila se ochrana proti rušení radiolokátorů a spolehlivost jejich provozu. Vznik protiletadlových řízených střel s vysokou účinností ničení vzdušných cílů byl zásadním přelomem ve vedení boje s prostředky vzdušného napadení a protivzdušné obrany ve prospěch PVO. To názorně potvrdily zkušenosti z arabsko-izraelské války v roce 1973.

V současné době všechny protiletadlové raketové komplety středního a velkého dosahu, protiletadlové dělostřelectvo větší ráže než 40 mm, dále i protiletadlová dělostřelecká samohybná děla (např. západoněmecký PL samohybný dvoukanón 35 mm Gepard) je možné použít za každého počasí. Jsou schopny prakticky se stejnou účinností ničit vzdušné cíle za složitých meteorologických podmínek a v jakýchkoli podmínkách viditelnosti. Kromě toho některé protiletadlové komplety blízkého dosahu (dálka ničení do 10 km) jsou vyráběny ve dvou variantách: pro použití za každého počasí nebo jen za příznivého počasí. Současně všechny přenosné protiletadlové raketové komplety (např. americké Red Eye, Stinger), americký samohybný protiletadlový raketový komplet Chaparral, samohybný protiletadlový šestihlavňový kanón Vulcan a jiné jim podobné komplety je možné tak jako dříve používat jen za příznivých podmínek. To znamená, že nejsou schopny vést boj se vzdušným nepřítelem v noci a za složitých meteorologických podmínek.

Srovnáme-li vzniklý rozsah prostředků vzdušného napadení, které jsou schopny působit za každého počasí s prostředky PVO, které proti nim mohou působit v současné době, pak vzájemný vztah vyznívá ve prospěch prostředků PVO. Zvýrazňuje to i skutečnost, že prostředky použitelné za každého počasí jsou nejúčinnější co do dálky a výšky. Jde zejména o protiletadlové raketové komplety. V další budoucnosti se bezpochyby budou zvyšovat počty prostředků jak vzdušného napadení nepřítel, tak i PVO které mohou působit za každého počasí.

V USA a jiných státech NATO probíhá výzkum s cílem vybavení letounů bitevního letectva a bitevních vrtulníků speciálními přístroji pro noční bojovou činnost. Současně se intenzivně pracuje na možnostech přeměnit protiletadlové komplety používané ve dne na komplety použitelné za všech podmínek. V poslední době je to zabezpečováno vybavením protiletadlových kompletů radiolokátory nejen naváděcími (kanónů a raket), ale i zjišťovacími (protiletadlové raketové komplety Roland, protiletadlový samohybný dvoukanón Gepard atd.).

Bojové použití vojsk PVO v noci má některé zvláštnosti. Vyplývají ze specifiky noční činnosti vzdušného nepřítel, bráněných vojsk a kromě toho z těch omezení, která mají noční podmínky na činnost vojsk protivzdušné obrany. Některé zvláštnosti budou mít vzdálenosti bojových sestav protiletadlových jednotek od čáry dotyku.

Pro boj s bitevními vrtulníky, které jsou vyzbrojené PTRS, ve dne maximálně se přibližuje první sled protiletadlových dělostřeleckých a protiletadlových raketových jednotek k čáře dotyku. Bitevní vrtulníky a letouny nemohou však v noci působit proti bráněným vojskům. Kromě toho taktické letectvo, aby neosvětlovalo vlastní vojska osvětlovacími pumami (granáty) bude vést úderý na cíle, vzdálené nejméně 3—4 km od čáry dotyku vojsk. V noci je možné snáze než ve dne určovat palebná postavení protiletadlových jednotek podle dráhy letu rakety nebo granátu. Z toho důvodu protiletadlové jednotky prvního sledu je nutné rozmisťovat ve velké vzdálenosti od předního okraje vlastních vojsk, zpravidla za přirozenými terénními objekty, které jsou schopny přispět k utajení alespoň počátečního úseku dráhy letu protiletadlové rakety před nepřítelem.

Ke spolehlivému zvýšení odolnosti vojsk PVO v noci je nutné včas připravit jejich manévry. Každé protiletadlové jednotce, zvláště rozmístění v dosahu nepřátelského dělostřelectva, je účelné určovat několik záložních palebných postavení, vzdálených od hlavního palebného postavení 0,5—1,5 km. Po palbě proti letounům jedné náletové vlny okamžitě dochází k manévru na jiné, předem připravené palebné postavení. Vznikne-li v průběhu přemisťování nutnost odrážet úder vzdušného nepřítele, pak přemisťovaná protiletadlová jednotka vede palbu za pohybu nebo z krátkých zastávek. Osy přesunu do záložních postavení jsou většinou vytyčeny v noci viditelnými ukazateli, zřízenými již ve dne.

Ze zkušeností lokálních válek vyplývá, že v noci některé podsystemy PVO, které se skládají z protiletadlových kompletů schopných působit jen za příznivých podmínek, prakticky přestávají se svou činností. To má za následek oslabení plné obrany jednotek a útvarů. Proto se předpokládá s příchodem noci uskutečnit změny v bojových sestavách protiletadlových kompletů schopných působit za všech podmínek, a to k zesílení přímé PVO těch útvarů, které byly ve dne bráněny protiletadlovými prostředky schopnými působit jen za příznivých podmínek a v noci budou vést bojovou činnost na hlavním směru. Při vytváření bojových sestav protiletadlových prostředků a systému jejich palby k vedení bojové činnosti v noci dochází k určitým úpravám systému PVO, zejména k účelným změnám v bojových sestavách protiletadlových kompletů, schopných vést bojovou činnost za každých podmínek.

Jedním z úkolů vojsk PVO v noci je ničení osvětlovacích prostředků nepřítele ve vzduchu. Ničit osvětlovací letecké pumy (rakety, granáty) v noci mohou všechny zavedené protiletadlové komplety. Mezi prostředky PVO je rozděleno úsilí jednak proti letadlům, jednak proti osvětlovacím prostředkům. Použije-li vzdušný a pozemní nepřítel značný počet osvětlovacích prostředků, pak jejich ničení protiletadlovými raketovými komplety může mít za následek velkou spotřebu raket. Proto osvětlovací prostředky musí v první řadě ničit protiletadlové dělostřelecké komplety schopné působit jen za příznivých podmínek a protiletadlové kulomety, ve druhém pořadí protiletadlové dělostřelecké komplety schopné působit za všech podmínek a v konečném pořadí protiletadlové raketové komplety schopné působit jen za příznivých podmínek. Osvětlovací prostředky je nutné ničit v prvních dvou minutách po jejich shozu, aby vzdušný a pozemní nepřítel nemohl využít výsledků osvětlení k vedení úderu na bráněná vojska.

Zabezpečení nepřetržité obrany vojsk za útoku v noci se dosahuje, tak jako ve dne, přemisťováním prostředků protivzdušné obrany. V noci má však řadu zvláštností. Především v tom, že protiletadlové jednotky, které jsou schopny vést palbu za pohybu nebo z krátkých zastávek, s větší důsledností než ve dne musí dodržovat své místo v bojové nebo předbojové sestavě bráněných vojsk. K přemisťování těchto protiletadlových jednotek dochází současně s bráněnými vojsky. Každý samostatný proti-

letadlový komplet zpravidla postupuje za určenou bráněnou jednotkou. Proto vojáci tohoto kompletu musí přesně znát označení a čísla bojových vozidel (obrněných transportérů, bojových vozidel pěchoty a tanků) bráněné jednotky; kromě toho musí mít na své bojové technice v noci viditelné rozeznávací znaky. Protiletadlové jednotky, které nejsou schopny vést palbu za pohybu nebo z krátkých zastávek, přemísťují se zpravidla postupně po bateriích a po skupinách baterií. Zvláštní pozornost věnují včasnému a důkladnému průzkumu a vyznačení os přesunu a prostorů palebných postavení.

Při organizaci průzkumu vzdušného nepřítele v noci soustřeďuje se hlavní pozornost na činnost radiolokačních prostředků. V takových podmínkách může vizuální průzkum jen částečně doplňovat radiolokační průzkum, a to za svitu měsíce, při přechodu z denního na noční čas a naopak, konečně při zjišťování osvětlovacích prostředků nepřítele ve vzduchu. Protože vzdušný nepřítel bude ve větší míře používat aktivní i pasivní radiolokační rušení, pak při organizaci radiolokačního průzkumu je nutné uskutečňovat celý souhrn rozpracovaných organizačně taktických a technických opatření k zabezpečení spolehlivé činnosti radiolokačních prostředků ve složité radioelektronické situaci.

Při organizaci řízení palby v noci je nezbytné předběžně rozdělit protiletadlové prostředky k ničení letounů a osvětlovacích prostředků nepřítele. K tomu účelu se doporučuje připravit několik hlavních variant účelného rozdělení vzdušných cílů a tyto předat protiletadlovým jednotkám. Těmito zásadami se musí řídit při vyřazení velitelského stanoviště PVO, za nepřátelského rušení a kromě toho v těch případech, kdy nadřízený velitel nemůže nebo není schopen včas splnit všechny funkce řízení palby.

Výjimečně důležitým problémem v noci je udržování těsné součinnosti prostředků protivzdušné obrany s vlastním letectvem. Organizuje se a uskutečňuje s cílem jak sladění úsilí prostředků PVO a stíhacího letectva ke zvýšení účinnosti působení proti vzdušnému nepříteli, tak i dosažení bezpečnosti průletu vlastních letounů v zóně protiletadlové palby. Sladěná činnost prostředků PVO s vlastním letectvem v noci musí být zabezpečena společným rozmístěním jejich orgánů velení, dobře organizovanou a nepřetržitě udržovanou součástí mezi nimi v průběhu boje, kvalitním působením systému určování příslušnosti vzdušných prostředků na všech stupních, dokonalou informovaností prostředků PVO o situaci a plánované činnosti vlastního letectva.

V noci budou v širokém měřítku používány kočující protiletadlové jednotky a rovněž činnost z léček. Jejich příprava musí být ukončena včas. Velitelé protiletadlových jednotek, které jsou určeny pro činnost z léček nebo jako kočující musí mít možnost ještě za světla prozkoumat a podrobně se seznámit s osami přesunu a postaveními. Přitom přemístění kočujících jednotek z jednoho postavení na druhé musí být stanoveno ne astronomickým časem, ale po ukončení jedné až dvou střelb proti letounům nepřítele z každého určeného palebného postavení.

Bojové použití vojsk PVO v noci má své zvláštnosti. Mezi nejdůležitější patří: zvýšení významu radiolokačního průzkumu prostředků vzdušného napadení, změna bojových sestav protiletadlových jednotek a útlum k zesílení přímé obrany vojsk protiletadlovými komplety schopnými působit za všech podmínek, nutnost ničení osvětlovacích prostředků nepřítele, široké použití kočujících protiletadlových jednotek.

z kapitalistických armád

VOJENSKÉ VÝDAJE NATO V ROCE 1981

V roce 1981 pokračovalo vinou nejreakčnějších sil mezinárodního imperialismu zostřování vojenskopolitické situace ve světě. Zvláště po nástupu Reaganovy administrativy roste úsilí USA o dosažení vojenské převahy nad SSSR a koalice NATO nad státy Varšavské smlouvy. Tendence k růstu militarizace dokazuje nejlépe trvalé zvyšování vojenských výdajů Severoatlantického paktu.

Přímé vojenské výdaje atlantické aliance činily v roce 1981 291 mld. amerických dolarů. Oproti předchozímu roku se zvýšily o 32 mld. dolarů, tj. o 12,5 % v nominální a 3 % v reálné hodnotě. (Po dostatečném zvýšení vojenského rozpočtu USA Kongresem vzrostly vojenské výdaje NATO v r. 1980 z původních 243 na 259 mld. amerických dolarů. Srovnání s rokem 1981 vychází z této zvýšené částky.) Mimo těchto výdajů obsahují státní rozpočty členských zemí paktu v položkách různých civilních ministerstev další finanční prostředky, které slouží vojenským účelům.

Orientace Reaganovy vlády na zintenzívnění válečných příprav způsobila, že se po několika letech poklesu zvýšil podíl USA na celkových přímých vojenských výdajích NATO z 62,7 % v roce 1980 na 64,9 % v roce 1981. Snížil se naopak podíl evropských členských zemí z 35,7 % na 33,4 % (částečný vliv na to měl i růst hodnoty dolaru). Podíl Kanady se zvýšil z 1,6 % na 1,7 %.

U hlavních a většiny menších členských států aliance vzrostly v roce 1981 podíly přímých vojenských výdajů na hrubých národních produktech a státních rozpočtech.

Ve struktuře vojenských rozpočtů USA, NSR, Francie, Velké Británie a části menších členských zemí vzrostly dále investiční náklady na úkor provozních. Nejvíce se přitom zvýšily výdaje na nákupy nové bojové techniky.

Podplukovník Ing. Zdeněk J u m r

Výdaje vojenského rozpočtu USA pro finanční rok 1981/82 (od 1. 10. 1981 do

30.9.1982) činí 186,6 mld. dolarů (z toho činí výdaje ministerstva obrany 182 mld. a výdaje na jaderné zbraně v rozpočtu ministerstva energetiky 4,6 mld. dolarů) a jsou oproti předchozímu roku vyšší o 15,3 % v nominální a 6 % v reálné hodnotě. Podílejí se 27,2 % na federálním rozpočtu (v roce 1980/81 24,7 %) a 5,7 % na hrubém národním produktu (v roce 1980/81 5,6 %). Na investiční činnost připadá 39,9 % všech prostředků vojenského rozpočtu (v roce 1980/81 35,4 %).

Úvěry (váží se na programy přesahující délku jednoho finančního roku; jsou určeny zčásti ke krytí výdajů ve finančním roce 1981/82 a zčásti ke krytí výdajů následujících let; v průměru asi 1/4 výdajů každého finančního roku je kryta z úvěrů schválených v předešlých letech) vojenského rozpočtu činí 213 mld. dolarů a jsou o 19,7 % vyšší než v předchozím roce.

Z výdajů na investiční činnost připadá na výdaje na:

- nákupy bojové techniky 43 mld. dolarů (o 20 % více než v předchozím roce),
- výzkum a vývoj nové bojové techniky 18,5 mld. dolarů (téměř o 20 % více než v předešlém roce),
- jaderné zbraně 4,6 mld. dolarů (o 28 procent více než v minulém roce),
- výstavbu vojenských objektů 2,9 mld. dolarů (téměř o 16 % více než v uplynulém roce).

Podle operačního členění amerických ozbrojených sil je hlavní část úvěrů rozdělena takto:

Pro strategické jaderné síly 17 mld. dolarů, tj. o 31 % více než v roce 1980/81.

Plánuje se modernizace celého tzv. TRIADU (tvoří jej pozemní strategické řízené střely, strategické řízené střely na ponorkách s jaderným pohonem a strategické bombardovací letouny), především pak jeho útočných prostředků. Pokračovat má hlavně vývoj strategické RS MX. Do doby zavádění RS MX bude probíhat přezbrojování RS Minuteman vícenásobnými samostatně naváděnými jadernými hlavice-mi s přesnějším zásahem cíle a zvyšování odolnosti jejich podzemních odpalovacích zařízení proti jaderným úderům protivníka. Bude též pokračovat přezbrojování ponorek s jaderným pohonem s RS Poseidon na RS Trident I, které mají větší dosah, účinnost a schopnost přesnějšího zásahu cíle. Bude probíhat výstavba a nákup dalších ponorek s jaderným pohonem typu Trident s 24 odpalovacími zařízeními a vývoj dokonalejší RS Trident II. V r. 1982 se předpokládá předat do operačního po-

užívání prvou letku strategických bombardovacích letounů B-152G s řízenými střelami s plochou dráhou letu. Pokračovat má přezbrojování dalších letounů tohoto typu. Budou zahájeny práce na novém strategickém bombardovacím letounu B-1. Další modernizace prostředků družicového a jiného spojení má zabezpečit vyšší spolehlivost řízení strategických útočných sil ve všech fázích jaderné války.

Plánuje se též další modernizace výstražných systémů a zintenzivnění výzkumu a vývoje aktivních strategických obranných prostředků.

Pro síly všeobecného určení 89 mld. dolarů, tj. o 30 % více než v r. 1980/81.

Dalšímu růstu bojových schopností těchto sil přisuzuje Reaganova vláda značný význam. Modernizace bojové techniky má přitom probíhat přednostně u jednotek umístěných na evropském kontinentu nebo na přístupech k němu. Budou též pokračovat přípravy k plánovanému rozmístění RS s plochou dráhou letu a RS Pershing 2 a dalších operačně taktických prostředků jaderného napadení na evropském válečisti.

U pozemního vojska dojde zvýšením dodávek nových tanků M-1, obrněných transportérů, dělostřelecké techniky, bitevních vrtulníků a různých druhů řízených střel k růstu jeho údernosti, pohyblivosti, palébní síly a možnosti protitankové a protivzdušné obrany. Zvětší se válečné zásoby munice a dalšího materiálu.

Intenzivní zavádění nových bojových letounů F-15, F-16, A-10, leteckých PLRS a další techniky do složení vojenského letectva zvýší jeho účinnost zejména ve vzdušných bojích a při podpoře boje pozemních jednotek. Zvětší se též možnosti vojenského letectva v radioelektronickém boji a úroveň ochrany vlastních letounů na leteckých základnách. Vyšší objednávky nových bojových letounů povedou i k růstu průměrné měsíční výroby letecké techniky.

Bude pokračovat též rozsáhlá výstavba lodí a zavádění nové účinnější námořní bojové techniky. Počítá se se zvýšením počtu lodí s předem nastaveným vojenským materiálem pro námořní pěchotu v oblasti Indického oceánu. Cílem Reaganovy administrativy je dosáhnout rozhodující vojenské převahy ve světových oceánech a mořích.

Pro vzdušnou a námořní přepravu 4,4 mld. dolarů, tj. téměř o 47 % více než v r. 1980/81.

Úvěrů se plánuje použít k postupnému rozšiřování kapacit obou druhů přeprav.

Dlouhodobým cílem je dosáhnout schopnosti zabezpečit současně posílení ozbrojených sil v Evropě a použití „vojsk pro rychlé zasazení“ v jiné části světa.

Pro zpravodajskou službu a spojení 14,5 mld. dolarů, tj. o 21 % více než v r. 1980-1981.

Zpravodajská služba má hlavně zabezpečit růst kvantity a prohloubení kvality vojenských a jiných informací pro nejvyšší vládní a vojenské činitele.

V oblasti spojení se předpokládá další výstavba a zdokonalování spojovacích systémů strategického, operačně taktického i taktického významu. Důraz se klade na jejich spolehlivou funkci v podmínkách jaderné války a za používání prostředků radioelektronického boje.

Pro Národní gardu a Organizovanou zá-

lohu 11,3 mld. dolarů, tj. o 14 % více než v r. 1980/81.

Plánuje se zvýšit počty příslušníků obou druhů záloh a zkvalitnit úroveň jejich mobilizační a bojové připravenosti k účinnému zasazení na evropském válečném území. Počítá se též s jejich vyzbrojováním moderní bojovou technikou.

K vytvoření předpokladů pro jednání „z pozice síly“ při řešení sporných mezinárodních problémů a k zastavení protiimperialistického vývoje ve světě hodlá Reaganova vláda zachovat trend enormního zvyšování vojenských výdajů i v příštích letech. Podle současných předpokladů mají dosáhnout ve finančním roce 1985/86 částky téměř 343 mld. dolarů. Jejich podíl na státních výdajích má činit 37,6 % a na hrubém národním produktu 7 %.

Vojenský rozpočet **NSR** činil v roce 1981 42,1 mld. marek a byl oproti předchozímu roku vyšší o 8,3 % v nominální a 3,2 % v reálné hodnotě. Podílel se 18,2 % na státním rozpočtu (v roce 1980 18,1 %) a 2,7 % na hrubém národním produktu (v roce 1980 2,6 %). Na investiční činnosti připadlo 33,4 % všech prostředků vojenského rozpočtu (v roce 1980 31,7 %).

Vojenský rozpočet obsahoval tyto hlavní investiční náklady na:

— nákupy bojové techniky 10,7 mld. marek, tj. o 21,6 % více než v r. 1980,

— vojenský výzkum a vývoj 1,5 mld. marek, tj. o 9,6 % méně než v r. 1980; k poklesu došlo hlavně v důsledku nutnosti přesunout část investic na nákupy zdrazňující se bojové techniky,

— výstavbu vojenských objektů 1,6 mld. marek, tj. o 5,3 % více než v r. 1980; výdaje byly určeny především na budování infrastruktury podle potřeb probíhající reorganizace západoněmecké armády a na další zdokonalování válečnictví podle plánů NATO,

— ostatní investice 0,3 mld. marek, tj. o 16 % méně než v r. 1980.

Vojenský rozpočet **Francie** činil v roce 1981 104,4 mld. franků. Oproti předchozímu roku se zvýšil o 17,9 % v nominální a 5 % v reálné hodnotě. Podílel se 17,1 % na státním rozpočtu (v roce 1980 16,9 %)

Dodávky nových zbraní pozemnímu vojsku v hodnotě 4,3 mld. marek zvýšily podstatně údernost, palebnou sílu, mobilitu a zkvalitnily protitankovou a protivzdušnou obranu jednotek. Pokračovala též výstavba ubytovacích, velitelských a týlových objektů podle potřeb probíhající reorganizace pozemního vojska a výstavba výcvikových zařízení k zajištění přípravy většího počtu záložníků.

Dodávky letounů Tornado a Alpha Jet, leteckých PLRS a další bojové techniky v hodnotě téměř 4,2 mld. marek zvýšily účinnost vojenského letectva při podpoře pozemních jednotek a ve vzdušných bojích. Vzrostly možnosti letectva v radioelektronickém boji a pokračovala modernizace leteckých základen. Zvýšily se zásoby letecké munice.

Další zkvalitňování techniky vojenského námořnictva zvýšilo jeho možnosti v boji s hladinovými plavidly a ponorkami protivníka.

Západoněmecká vláda předpokládá pokračovat v reorganizaci a modernizaci ozbrojených sil podle dlouhodobého plánu. Hodlá k tomu zvyšovat v potřebné míře i vojenské výdaje.

a 3,9 % na hrubém národním produktu (v roce 1981 3,8 %). Na investiční činnosti (včetně nákupu náhradních dílů k bojové technice) připadlo 45,7 % všech prostředků vojenského rozpočtu (v roce 1980 45 %).

Podle operačního členění francouzských ozbrojených sil byla hlavní část výdajů vojenského rozpočtu rozdělena takto:

Pro **strategické jaderné síly** 16,5 mld. franků, tj. o 16,9 % více než v r. 1980. Dotace byly hlavně určeny k zavádění dalších pozemních řízených střel s větším dosahem a účinnější hlavicí, k výstavbě šesté ponorky s jaderným pohonem a k modernizaci ponorek s jaderným pohonem staršího typu. Pokračoval též vývoj nových řízených střel s vícenásobnými jadernými hlavicemi typu MIRV. Ke zvýšení účinnosti strategických jaderných sil měl také přispět vývoj spojovacích a průzkumných družic.

Pro **operačně taktické prostředky jaderného napadení** 3,4 mld. franků, tj. o 16,3 procenta více než v r. 1980. Nárůst dotací byl především určen na vývoj nové pozemní řízené střely, letecké protizemní střely a účinnější jaderné munice.

Pro **konvenční síly** 53,7 mld. franků, tj. o 17,8 % více než v r. 1980. Z této částky připadlo pro pozemní vojsko 20 mld., pro vojenské letectvo 13,3 mld., pro vojenské námořnictvo 12,1 mld. a pro četnictvo 8,3 mld. franků.

Dodávky nové bojové techniky zvýšily hlavně údernost, palebnou sílu a pohyblivost jednotek pozemního vojska. Zdokonalila se též kvalita jejich protitankové a protivzdušné obrany. U vojenského letectva vzrostly bojové možnosti ve vzdušných bojích a při podpoře pozemních jednotek. Zkvalitnila se ochrana bojových letounů

na leteckých základnách a zvýšila účinnost PVO při ničení cílů létajících v přízemních výškách. Pokročila též modernizace bojové techniky vojenského námořnictva a četnictva.

Na **ústřední výzkum a vývoj** připadlo 4,6 mld. franků, tj. o 19,2 % více než v roce 1980.

Dotace na výzkum se zvýšily o 36 % a měly zajistit především pokračování prací na programech určených k modernizaci strategických jaderných sil a operačně taktických prostředků jaderného napadení, s nimiž se počítá minimálně do konce tohoto století.

Vývojové programy zajišťovaly hlavně růst účinnosti bojové techniky konvenčních sil, především zbraní útočného charakteru.

Pro **přípravu příslušníků ozbrojených sil** 9,1 mld. franků, tj. o 20,9 % více než v roce 1980. U všech druhů ozbrojených sil měla pokračovat modernizace výcvikových zařízení, zavádění simulátorů a audiovizuálních pomůcek. Předpokládalo se postupné zvyšování počtu hodin na výcvik s bojovou technikou.

I přes prohlubující se ekonomické potíže země vyčlenila francouzská vláda značné finanční prostředky pro další zvyšování bojové připravenosti armády. Přijátá a realizovaná opatření v oblasti výstavby ozbrojených sil byla zcela v souladu s vývojem probíhajícím v ostatních armádách hlavních členských zemí NATO. V uvedeném kursu pokračoval i prezident Mitterrand.

Vojenský rozpočet **Velké Británie** pro finanční rok 1981/82 (od 1.4.1981 do 31.3.1982) činí 12,3 mld. liber. V porovnání s rokem 1980/81 je vyšší o 13,8 % v nominální a 3 % v reálné hodnotě. Podílí se 12 % na státním rozpočtu (v roce 1980/81 11,4 %) a 5,5 až 5,9 % na předpokládaném hrubém národním produktu (v roce 1980/81 5,2 %). Na investiční činnost (včetně nákupu náhradních dílů zbraní) bylo vyčleněno 43,6 % všech prostředků vojenského rozpočtu (v roce 1980/81 40,2 %).

Podle operačního členění britských ozbrojených sil připadá nejdůležitější část výdajů:

Pro **strategické jaderné síly** — celkem 269 mil. liber, což je o 63 % více než v roce 1980/81. Dotace jsou hlavně určeny na pokračování modernizace strategických řízených střel Polaris A3 na ponorkách s ja-

derným pohonem a na financování výstavby a nákupu účinnějších prostředků strategických sil pro 90. a další léta.

Pro **pozemní vojsko** určené pro evropské válčiště — 1,9 mld. liber, což je o 7,7 % více než v r. 1980/81. Největší podíl z dotací (69,2 %) připadá na jednotky umístěné na území NSR. Začlenění nové bojové techniky má hlavně zvýšit jejich palebnou sílu a účinnost protitankové a protivzdušné obrany.

Pro **vojenské letectvo** — 2,2 mld. liber, což je o 20,1 % více než v r. 1980/81. Dotace nových stíhacích bombardovacích letounů Tornado, leteckých PLRS a jiné techniky, jakož i modernizace starších typů bojových letounů mají zvýšit účinnost vojenského letectva při podpoře bojové činnosti pozemních jednotek a ve vzdušných bojích. Vzrostou možnosti aktivní

protivzdušné obrany britských leteckých základen v NSR.

Pro vojenské námořnictvo — 1,7 mld. liber, což je o 13,8 % více než v r. 1980/81. Další rozsáhlá výstavba bojových plavidel všech druhů a nákupy letounů a vrtulníků a jiné bojové techniky zvětší možnosti vojenského námořnictva při ničení ponorek a hladinových prostředků protivníka.

Na výzkum a vývoj nové bojové techniky — 1,7 mld. liber, což je o 13,3 % více než v r. 1980/81. Finanční prostředky jsou určeny hlavně na programy, které zajistí modernizaci všech druhů britských ozbrojených sil nejméně do konce tohoto století.

Na výcvikové účely a přípravu důstojnického sboru — 1,1 mld. liber, což je o 12,5 % více než v roce 1980/81. Počítá se hlavně s modernizací výcvikových zařízení a důstojnických škol, aby umožňovaly přípravu odpovídající požadavkům soudobého boje.

Konzervativní vláda Velké Británie se přes zhoršující hospodářský stav země orientuje v širokém měřítku na válečné přípravy. V souladu s nastoupenou vojenskopolitickou linií nové americké administrativy plánuje modernizovat britské ozbrojené síly i v příštích letech. K tomu předpokládá nadále zvyšovat vojenské výdaje nejméně o 3 % v reálné hodnotě ročně.

Vzrostly rovněž vojenské rozpočty **ostatních členských států Severoatlantického paktu**, např. Itálie o 26,8 %, Kanady o 17 procent, Norska o 17,1 %, Portugalska o 17,2 %, Dánska o 10,9 %, Belgie o 4,6 %, Holandska o 5,5 %, Řecka o 11,4 % a Turecka dokonce o 153 %. Výdaje rozpočtů zajišťovaly plnění dlouhodobých plánů modernizace národních ozbrojených sil, budování válečných infrastruktur a další přípravy na ozbrojený konflikt.

K nominálnímu a reálnému růstu vojenských výdajů NATO v roce 1981 došlo i přes hospodářskou krizi, která postihla většinu členských zemí. Nastoupený trend odrážel zejména vliv Reaganovy vlády, její kurs na zostřování mezinárodního napětí a konfrontaci se zeměmi socialistického společenství. Zvyšování agresivity amerického imperialismu bude mít za následek prudký nárůst vojenských výdajů USA a celé aliance i v příštích letech.

HABILITAČNÍ A DISERTAČNÍ PRÁCE

Cílem článku je informovat čtenáře o dvou habilitačních pracích a jedné disertační práci, které obhájili příslušníci VA AZ.

Plukovník Ing. Josef Velen, CSc.:

RACIONALIZACE A MODERNIZACE FOREM A METOD VÝCVIKU V ODBORNÝCH PŘED- MĚTECH BOJOVÉ PŘÍPRAVY U BOJOVÝCH ÚTVARŮ RVD

Habilitační práce je resortním vědeckým úkolem VV-RZ-56.

Cílem práce je rozpracovat zdůvodněné návrhy opatření na úpravu a zlepšení forem a metod výcviku v odborných předmětech bojové přípravy vojáků — specialistů a jednotek RVD.

Obsahem práce je rozbor současného systému výcviku — výcvikové základny a vlivů, které je ovlivňují a další rozpracování konkrétních návrhů pro racionalizaci a modernizaci forem a metod se zaměřením nejen do oblasti forem a metod výchovy a výcviku, ale i do oblasti racionalizace a modernizace prostředků výchovy a výcviku.

Práce je rozdělena, kromě velmi stručného úvodu a závěru, do dvou částí. Těžšíte práce je položeno obsahově i rozsahem do první, rozborové části.

Úvod habilitační práce obsahuje nástin cíle a obsahu práce.

V 1. části práce — **Rozbor současného systému výcviku, výcvikové základny a vlivů, které je ovlivňují** — vychází autor při analýze z teoretických prací sovětských autorů i z výsledků vědeckých úkolů, řešených v této oblasti v ČSLA. Teoretické poznatky konfrontuje s poznatky z praxe bojových jednotek a útvarů dělostřelectva ČSLA a vojenských škol.

Na systému výcviku u bojových útvarů RVD mají vliv cíle výcviku, kterých má být dosaženo, předpokládaný rozvoj RVD, způsob doplňování jednotek a útvarů, množství a kvalita vojáků, kteří mají být vycvičeni do příslušných vojenských odborností, celkové množství hodin a jejich rozdělení na jednotlivé druhy přípravy, používané formy a metody výcviku v jednotlivých druzích přípravy, používané vyučovací a výcvikové prostředky a zatížení jednotek a útvarů plněním úkolů ve prospěch národního hospodářství.

Vliv cílů výcviku na formy a metody vojenského výcviku charakterizuje autor jako přímý, neboť stanovené cíle výcviku a jejich časové vymezení **přímo** ovlivňuje formy a metody výcviku k jejich dosažení.

Vliv předpokládaného rozvoje pozemního dělostřelectva a raketových útvarů na formy a metody vojenského výcviku vyplývá ze současné vývojové etapy výstavby

pozemního dělostřelectva a raketových útvarů, charakterizované obrovským rozsahem zavádění výsledků vědeckotechnického pokroku k jednotkám a útvarům.

Vliv způsobu doplňování dělostřeleckých jednotek a útvarů na formy a metody vojenského výcviku vyplývá ze skutečnosti, že doplňování se děje ve dvou nástupních termínech v roce, což má kladné důsledky na bojovou pohotovost útvarů na plných počtech, avšak současně i některé záporné důsledky na organizaci výcviku ve dvou výcvikových cyklech.

Vliv množství a kvality vojáků na formy a metody vojenského výcviku zkoumá autor konkrétně pro všechny dělostřelecké vojenské odbornosti v svazku stále bojové pohotovosti. Čím složitější a modernější technika je zaváděna k jednotkám, tím více dělostřeleckých vojenských odborností je třeba vycvičit, přitom za stále se snižujícího skutečného počtu vojáků základní služby u jednotek.

Rozbor kvality vojáků u dělostřeleckých jednotek a útvarů ukázal, že stále ještě 35 % vojáků má jen dokončené nebo nedokončené základní vzdělání, což nepříznivě ovlivňuje volbu forem a metod výcviku.

Vliv celkového množství hodin na formy a metody vojenského výcviku je omezen stanovenou pracovní dobou a počtem výcvikových dnů. Rozpočet hodin podle Dě1-7-1 není nutné měnit, avšak je třeba se zaměřit na určení efektivních metod, forem a prostředků výcviku, které by umožnily dosáhnout vyšší kvality vycvičenosti v kratším čase.

Vliv používaných forem a metod výcviku na efektivnost vojenského výcviku v odborné přípravě a vliv výcvikových prostředků na formy a metody vojenského výcviku jsou kapitoly, které tvoří těžiště celé první části práce.

Autor rozebírá různé formy a metody výcviku, vhodné pro jednotlivé předměty bojové přípravy, tj. pro taktickou přípravu, pro průzkumnou přípravu, pro odbornou přípravu a pro technickou přípravu.

Autor uvádí klasifikaci jednotlivých forem výcviku a přehled výcvikových metod a postupů, používaných u dělostřeleckých útvarů a jednotek.

Dále postupně rozebírá jednotlivé výcvikové prostředky, tj. soubor speciálních vyučovacích a výcvikových prostorů, výcvikové pomůcky, kontrolní pomůcky, trenažéry, učební pomůcky a vyučovací stroje.

Vliv zatížení dělostřeleckých jednotek plněním úkolů ve prospěch národního hospodářství na formy a metody výcviku je závislý zejména na tom, zda odvelení k plnění hospodářských úkolů je nepředvídané (nárazové), nebo zda je opakované, a pro-

to je lze předvídat, a to jak co do termínů, tak i co do pravděpodobné délky odvelení.

Závěr 1. části tvoří východisko k 2. části práce — **Racionalizace a modernizace forem a metod výcviku.** V ní autor vychází z rozboru vlivů, které nejvíce ovlivňují jak formy a metody výcviku, tak i výcvikové prostředky.

Racionalizaci a modernizaci forem výcviku autor chápe jako racionalizaci a modernizaci jednotlivých složek pojmu forma výcviku v komplexu.

Pojem forma výcviku obsahuje učení vojáků, prodělávajících výcvik, prostor zaměstnání (cvičení), dobu zaměstnání (cvičení), režim zaměstnání (cvičení), povahu vazeb mezi řídicím výcviku a vojáky a poměr mezi konkrétní a individuální poznávací činností vojáků.

K racionálnímu využití personálních a materiálních možností dělostřeleckých útvarů a k dosažení jednotného stupně vycvičenosti ve zkrácené lhůtě je výhodné organizovat soustředěný výcvik dělostřeleckých specialistů v odborné, technické a částečně i v taktické přípravě po skončení výcviku jednotlivce v každém období výcvikového roku na různých stupních velení, od dělostřeleckého oddílu do stupně vojenského okruhu. Na závěr každého výcvikového období navrhuje autor opět soustředit jednotku v obdobném rozsahu s cílem přezkoušet stupeň jejich vycvičenosti, odstranit zjištěné nedostatky a ujednotit výcvik.

Racionalizaci a modernizaci metod výcviku autor chápe jako racionalizaci a modernizaci jednotlivých složek pojmu metoda výcviku.

Pojem metoda výcviku zahrnuje cesty a způsoby, jimiž velitel, odborný náčelník, štáb (řídicí zaměstnání) uskutečňuje sdělování a osvojování vědomostí, utváření návyků a dovedností a vypěstování vysokých morálně bojových vlastností, jimiž je zabezpečováno bojové stmelování jednotek a útvarů.

Racionalizaci a modernizaci prostředků výcviku autor chápe v přímé návaznosti na racionalizaci a modernizaci forem a metod výcviku. Tuto racionalizaci a modernizaci je třeba zaměřit zejména do oblasti vybudování souboru vyučovacích a výcvikových prostorů, zhotovení souboru typizovaných výcvikových a kontrolních pomůcek, zhotovení souboru trenažérů, centrálního zhotovení unifikačního souboru učebních a názorných technických pomůcek i do oblasti zhotovení jednotných výcvikových fondů.

Navrhovaná opatření v jednotlivých oblastech nelze realizovat všechna ihned,

nýbrž postupně, v jednotlivých etapách, podle konkrétní situace, materiálních a finančních prostředků.

V závěru celé práce doporučuje autor

praktickou realizaci navrhované racionalizace a modernizace forem a metod výcviku ve třech etapách; z nich první dvě roku 1985 a třetí po roce 1985.

Podplukovník Ing. Milan Šebesta:

NEKTERÉ PROBLÉMY VÝZBROJNÍHO ZABEZPEČENÍ VOJSK A JEJICH VLIV NA ZVYŠOVÁNÍ BOJOVÉ POKHOTOVOSTI

Cíl docentské habilitační práce je podřízen současněmu úkolu VA AZ, tj. připravit výukové fondy pro postgraduální studium inženýrsko-štabních oborů, které je ve specializaci výzbrojní služby zaměřeno především na získání hlubokých znalostí, potřebných pro řízení výzbrojní služby na vojskovém a operačním stupni i v teritoriálních zařízeních, s důrazem na zvládnutí nejnovějších metod řízení s využitím výpočetní techniky.

Obsahem práce jsou vybrané otázky z problematiky zásobování municí v první frontové útočné operaci, zejména způsoby stanovení spotřeby munice, struktura zásobování vojsk municí, bilance potřeby a úhrady munice a pohyb zásob munice.

V úvodu uvádí autor velmi stručně východiska práce, cíl a obsah jednotlivých částí práce.

V 1. části práce — **Výběr řešené problematiky z hledisek bojové pohotovosti vojsk a místa výzbrojní služby v celkovém materiálním zabezpečení ČSLA** — ukazuje autor na nezbytnost nepřetržitě bojové pohotovosti ČSLA. Jedním z faktorů, který ovlivňuje úroveň bojové pohotovosti, je všestranné týlové zabezpečení vojsk a v jeho rámci i materiální a technické zabezpečení v oblasti výzbrojní služby, tj. výzbrojní zabezpečení. Autor poukazuje na složitost a obsažnost výzbrojního zabezpečení a jeho problematiky z hlediska bojové pohotovosti a zdůvodňuje svá hlediska, jímž podřídil výběr problémů, které v habilitační práci řeší. Jsou to hlediska závažnosti daného druhu činnosti výzbrojní služby na zabezpečení bojové pohotovosti vojsk a hledisko metodické.

2. část práce — **Vliv soudobých operací na zásobování vojsk municí** — tvoří vševojskový základ a limitují výchozí podklady pro problematiku v práci řešenou. Obsahuje stanovení výchozích podmínek, které charakterizují rozmach frontové operace, operační sestavu frontu, organizaci vojsk a počty výzbroje a rozložení zásob munice. Dále jsou v ní rozebrány faktory, které ovlivňují zásobování vojsk municí v soudobých operacích.

3. část práce — **Vyčlenění zásoby munice a způsoby stanovení spotřeby munice pro zabezpečení první frontové útočné operace** — je analýzou vyčleněných zásob munice na frontovou útočnou operaci s naznačením deterministických způsobů stanovení spotřeby munice, které vyúsťují jako vstupní požadavky výzbrojní služby na vyšší průměrných denních přísunů. Autor volí při analýze systémový přístup, při němž vychází z těch prvků systému, které mají určující vliv na jeho funkce. Jsou to výše zásob munice a jejich kvalita a dále výše spotřeby munice v operaci jako celku i v jednotlivých obdobích nebo fázích.

Dále autor zkoumá otázku stanovení výše zásob munice na jednotlivých zásobovacích stupních, která má zabezpečit uspokojování předvídané spotřeby v souladu s plánovanými úkoly vojsk i se zabezpečením krytí nenadálé potřeby a ztrát. Výše a členění zásob munice musí umožňovat plynulý přechod z jedné operace do druhé a musí být v souladu s možnostmi dopravních prostředků a polních muničních skladů.

Autor naznačuje i různé přístupy druhů vojsk ke stanovení spotřeby munice v operaci. Tuto otázku řeší u dělostřelectva, u vojsk PVO, částečně i u munice do pěchotních zbraní. Potom zkoumá problematiku průměrné denní spotřeby munice, která vychází z celkového množství munice vyčleněné na operaci a z délky trvání operace, problematiku průměrné denní spotřeby munice u prvosledových svazků v prvních 2–4 dnech operace a problematiku stanovení spotřeby munice na zabezpečení průlomu obrany nepříteli.

4. část práce — **Struktura zásobování vojsk municí v první frontové útočné operaci** — obsahuje charakteristiku současné struktury zásobování vojsk municí a možnosti jejího zkvalitnění.

Zásobování vojsk municí rozděluje autor z hlediska zdrojů, z nichž lze municí čerpat na zásobování vojsk municí v období do rozvinutí polního zásobovacího systému a na zásobování vojsk municí v období rozvinutého polního zásobovacího systému.

V dílčích závěrech, které vyplývají ze současného stavu zásobování vojsk municí v první frontové útočné operaci, konstatuje autor, že doba potřebná na přepravu munice ze zdrojů zásob ve frontovém týlu

nebo na teritoriu státu až do praporní bojové výdejny na průměrnou vzdálenost 500 km činí 3 dny a je příliš dlouhá. Celkové množství napaletované munice činí v současnosti 8900 tun, což představuje asi 8 % plánovaných zásob na frontovou operaci.

Možná východiska ke zkvalitnění zásobování vojsk municí vidí autor v postupných racionalizačních opatřeních, která vedou ke zkvalitňování jednotlivých prvků zásobovacího procesu a k vytvoření takového dopravně zásobovacího systému, který by manipulaci omezoval na nejnížší možnou míru.

V 5. části práce — **Bilance potřeby a úhrady munice v první frontové útočné operaci** — bilancuje autor celkovou potřebu a úhradu munice v první frontové útočné operaci. Doplnuje to časovou bilanci potřeby a úhrady jednotlivými druhy zásob munice a bilanci potřeb a úhrad munice k zabezpečení průlomu nepřátelské obrany.

Dochází k závěru, že při průměrné denní spotřebě je frontová útočná operace zabezpečena municí na 14 dnů. Taktéž požadavek předpisů, že vytvořená vojsková pohyblivá zásoba musí zpravidla zabezpečit bojovou činnost vojsk na 3 až 5 dní a armádní zásoba na 1 až 2 dny, je celkově splněn. Dochází však k nesouladu mezi skladbou pohyblivé zásoby a průměrnými denními spotřebami především u dělostřelecké munice. Z tohoto hlediska se proto

jeví nutnost vytvoření vyšších pohyblivých zásob munice s novým rozdělením skupin munice v přímé vazbě na průměrné denní spotřeby.

V 6. části práce — **Pohyb zásob munice v první frontové útočné operaci** — dospívá autor na základě teoretických závěrů z předchozích částí práce k matematickému modelování, které popisuje stochastičnost zásobování municí při použití Markovských náhodných procesů. Nejdříve formuluje problém a pak přechází k formulaci matematického modelu. Formulovaný matematický model doplňuje analýzou nerovnoměrnosti spotřeby munice v jednotlivých obdobích operace.

Pro praktické aplikace využívá tři příkladů se vstupními hodnotami, získanými z praktického vyhodnocování komplexních štábních nácviků a cvičení na stupni frontu.

V 7. části práce — **Vliv organizace zásobování a skutečného počtu zbraní u vojsk na spotřebu munice** — je na jednoduchém analytickém modelu boje vyjádřen vliv organizace zásobování a vliv skutečného počtu zbraní u vojsk na spotřebu munice.

V 8. části práce — **Závěr** — formuluje autor celkové závěry, k nimž ve své habilitační práci došel. Na zabezpečení vojsk municí byla ukázána složitost problematiky jen jedné části výzbrojního zabezpečení. Přesto je možné získat představu o náročnosti úkolů, které výzbrojní služba v podobných operacích řeší.

Podplukovník Ing. Josef Michálek:
HODNOCENÍ BOJOVÉ EFEKTIVNOSTI A APLIKACE PŘÍRAZOVACÍ METODY LINEÁRNÍHO PROGRAMOVÁNÍ PŘI PLÁNOVÁNÍ RAKETOVÝCH ÚDERŮ S POUŽITÍM POČÍTAČE

Cílem kandidátské disertační práce, která je resortním vědeckým úkolem VV-VN-05/SRVD, je analyzovat plánování raketových úderů jako systém a navrhnout takový algoritmus technického plánování raketových úderů s využitím počítače, při kterém s uplatněním exaktních metod výpočtu kritérií bojové efektivity a aplikací přírazovací metody lineárního programování bude dosaženo maximální bojové efektivity hromadného raketového úderu.

Obsahem práce je řešení efektivního plánování raketových úderů s použitím převozního počítače, zpracování ideového a prováděcího projektu úlohy, která obsahuje výpočty ve štábech RVD frontu a armády ke stanovení vhodného a efektivního rozdělení raketových prostředků na

objekty nepřítelů v závislosti na postupném dodávání informací o těchto objektech.

V 1. části práce — **Úvod** — charakterizuje autor stručně současný stav plánování raketových úderů ve štábech RVD, vytýčuje cíl kandidátské práce a přehledně uvádí použité vědecké metody.

V 2. části práce — **Výsledky disertace a nové poznatky v systému plánování raketových úderů** — autor nejdříve analyzuje plánování raketových úderů a jeho dekompozici jako systém.

Plánování raketových úderů je procesem, který náleží dvěma podsystémům vedení a má tedy dvě fáze, z nichž každá má specifickou funkci, obsah a používané metody.

V 2. části práce — **Výsledky disertace a nové poznatky v systému plánování raketových úderů** — autor nejdříve analyzuje plánování raketových úderů a jeho dekompozici jako systém.

Plánování raketových úderů je procesem

sem, který náleží dvěma podsystémům velení a má tedy dvě fáze, z nichž každá má specifickou funkci, obsah a používané metody.

První fáze procesu rozhodování o použití jaderných zbraní — operační plánování — obsahuje studium operační směrnice, analýzu uskupení nepřítele a určení zámyslu jeho činnosti, zhodnocení stavu vlastního palebného systému (raketového vojska a letectva), rozdělení jaderné munice po úkolech operace, určení objektů pro 1. (další) jaderný úder, rozdělení objektů mezi raketové vojsko a letectvo, předpočet výsledků jaderných úderů a jejich porovnání s požadovanými a stanovenými metodikou jaderného úderu, signály, způsob velení. Jednotlivé úkoly operačního plánování se řeší s použitím metod analýzy a syntézy, indukce, dedukce, analogie, empirie a prognózování.

Druhá fáze procesu — technické plánování — v podsystému velení RVD obsahuje hodnocení bojové efektivity, tzn. určení hodnot kritérií bojové efektivity jednotlivých a skupinových jaderných úderů, provedení přiřazovacího procesu a maximálními hodnotami kritérií bojové efektivity a výpočet doplňujících údajů a sestavení povelů. Tyto úkoly technického plánování se řeší s použitím metod operačního výzkumu a sice teorie bojové efektivity a lineárního programování. Technické plánování je v celém rozsahu kvantifikovatelné a lze je tedy efektivně řešit s použitím počítače.

Technické plánování raketových úderů — ideový projekt — obsahuje nejdříve ujasnění rozsahu relevantních vstupních údajů úlohy technického plánování. Jsou to jednak data o objektech, jednak data o palebných prostředcích a jednak data určující způsob vedení raketových úderů.

Výpočet pravděpodobnosti zničení bodového objektu řeší jak pro jeden úder, tak i pro dva údery. Výpočet spolehlivě ničené části kruhového a lineárního objektu řeší jak pro jednotlivé údery, tak i při skupinovém raketovém jaderném úderu. V souvislosti s tímto úkolem řeší tyto dílčí úkoly: určení polohy záměrných bodů při dvou raketových úderech, určení spolehlivě ničené části objektu při dvou raketových úderech a určení časového intervalu mezi výbuchy. Používá metod proporcionálního dělení objektu.

Výpočet doplňujících údajů do povelů k vedení raketových úderů zahrnuje tyto dílčí úkoly: výpočet relativní a nadmořské výšky výbuchu při vzdušném úderu a způsob a dobu raketového úderu.

Výstupní sestava úlohy obsahuje úplné povely pro raketové údery těm vykona-

vatelům, kterým byly přiděleny objekty k ničení. Obsah povelů je tento: kód palebného prostředku, druh zprávy, číslo objektu, druh objektu, souřadnice objektu, index rakety, kód relativní výšky výbuchu, nadmořská výška výbuchu, způsob vedení raketového úderu, jeho doba (pohotovosti, úderu, výbuchu), interval odpálení při skupinovém raketovém úderu, hodnota bojové efektivity raketového úderu.

Na závěr technického plánování raketových úderů je uveden algoritmus úlohy technického plánování — hrubý vývojový diagram úlohy F-61.

Možné cesty k dosažení další kvalitativní změny v systému plánování raketových úderů vidí autor v cílovém modelu polního systému velení, kterým je polní automatizovaný systém velení a řízení. Navrhuje ve své práci zjednodušený model podsystému velení RVD, jehož jedním z funkčních podsystémů je podsystém řízení raketových úderů. Navrhovaný model podsystému velení RVD chápe jako dynamický systém s cílovým chováním, který ovlivňuje další systémy tak, aby bylo dosaženo jejich žádoucí funkce.

Uskutečnění kvalitatивních změn v systému plánování raketových úderů je objektivním požadavkem, který může být realizován za splnění těchto opatření: uskutečněním výstavby polního automatizovaného systému velení a řízení, dosažením propojení datových základů vševojskového podsystému a podsystému RVD, dosažením potřebného informačního zabezpečení o objektech pro raketové údery.

Nový způsob technického plánování raketových úderů s použitím počítače je z hlediska časových nároků značně efektivnější. Příklad ukazuje u nové úlohy 5× nižší nároky na čas.

V závěrech pro praxi a další rozvoj vědní disciplíny uvádí autor možnosti využití práce.

Ve 3. části práce — **Přehled údajů používaných v úlohách technického plánování raketových úderů a údajů sloužících uživatelům** — jsou uvedeny druhy a kategorie objektů, přehled charakteristických prvků objektů ničení, přehled typových objektů, přehled kódování prostředků raketového vojska, význam kódů „Z“ a „Q“, poloměry úplné bezpečnosti vlastních vojsk, upravené poloměry ničení při pozemním i vzdušném výbuchu, úchylna raketových úderů a doby letu rakety a stanovené relativní výšky výbuchu a jejich kódy.

Práci doplňuje část 4 — **Přehled používaných symbolů a zkratk** a část 5 — **Seznam použité literatury**.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Дезидер Коллар

- К задачам военной политики с точки зрения итогов XVI съезда КПЧ** 3
- Автор статьи, исходя из ленинского принципа единства строительства и обороны социалистической Родины, а также актуальных задач борьбы за мир, разбирает проблематику обеспечения защиты государства. Особое внимание он обращает на: подготовку материально-технической базы, морально-политические факторы развитого социалистического общества, военно-патриотическое воспитание населения, а также на основные задачи ЧНА в успешном выполнении линии XVI съезда КПЧ в области боевой и политической подготовки.

Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, доцент

- Специфичность опознавания войны и вооруженной борьбы** 8
- Автор, исходя из развития военно-исследовательской работы и использования итогов научного опознавания в общественной практике, разбирает особенности войны, как объекта опознавания, формы опознавания, роль научных факторов, а также научной теории в военно-научном опознавании.

Полковник Вацлав Муронь, кандидат военных наук
полковник Богумил Каизар

- К военно-научным конференциям** 14
- Авторы, на основе накопленного опыта из подготовки и проведения военно-научных конференций, обобщают некоторые вопросы, касающиеся повышения их уровня эффективности.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Зданек Бажант

- К принятию управления войсками запасным командным пунктом армии** 19
- Автор статьи разбирает некоторые вопросы военно-научной конференции, а именно вопросы принятия управления войсками запасным командным пунктом общевойсковой армии. Он обращает внимание на особенности работы командующего и его штаба в ходе планирования и организации принятия управления на себя, а также на основные задачи партийно-политической работы на ЗКП.

Полковник Богумил Кадлец

- В помощь работникам штабов при подготовке общевойсковых тактических учений** 30
- Автор разбирает формы и способы подготовки общевойсковых тактических учений звена дивизия, методику разработки календарного плана, а также плана проведения учения. Статья объясняет некоторые положения соответствующего наставления и может быть использована в качестве руководства при разработке тактических учений, особенно для молодых военных кадров.

Майор Игорь Гибен
капитан Петр Немец

- Использование ЭВМ при контрольной деятельности штаба** 39
- Авторы, исходя из опыта накопленного в ходе контрольной деятельности, разбирают возможности и способы использования ЭВМ в этой важной работе штаба. Они обращают особое внимание на подготовку проекта и его возможности.

Майор Либор Косарж

- Боевое применение артиллерийского разведывательного дивизиона** 43
Автор разбирает основные задачи ардн, принципы его применения во встречном и наступательном бою, а также в оборонной операции. Далее он рассматривает характеристику отдельных подразделений дивизиона.

Подполковник Иван Козак

- К методике подготовки решения командиром авиационного соединения** 48
Автор рассматривает деятельность командира авиационного соединения и его штаба с точки зрения подготовки решения. Он обращает внимание на методику и способы работы в отдельных эпизодах подготовки решения (принятие боевой задачи, ее уяснение, оценка обстановки, формулировка и отдача решения а также доведение задач подчиненным).

Подполковник Йосеф Попелка, кандидат военных наук, доцент

- Организация единой системы огня средств ПВО** 55
Автор разбирает актуальную проблематику ПВО наземных войск. Он подчеркивает тесную взаимосвязь вопросов системы огня с проблематикой централизации и децентрализации управления. Далее он обращает внимание на главные задачи в создании единой системы огня и на важнейшие вопросы взаимодействия, а также на применение единой системы огня средств ПВО в оперативном звене.

Капитан Мирослав Забадал

- Воздушная или наземная радиационная разведка?** 61
Автор статьи разбирает место и задачи воздушной радиационной разведки, ее положительные и отрицательные стороны, организацию этого вида разведки, а также применяемые приборы для ее ведения.

Капитан Ян Шебек

- Некоторый опыт хранения боевой техники** 68
Автор статьи разбирает некоторый опыт хранения боевой техники, особенно танковой. Он рассматривает ход работы в период подготовки техники к хранению, а также в ходе ее консервирования. В связи с этим, автор обращает внимание на коротко-временное и долговременное хранение.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

- Боевые действия войск ночью** 73

- К боевым действиям войск ПВО ночью** 80

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Зденек Юмр

- Военные расходы НАТО в 1981 году** 85
Автор статьи объясняет рост военных расходов главных государств НАТО, особенно США, ФРГ, Франции и Великобритании по отдельным видам Вооруженных Сил.

- Информация о работах по защите научной степени** 90
Статья знакомит читателей с работами по защите научной степени „кандидат военных наук“ и „доцент“ в Военной академии им. А. Запотоцкого. Темы работ: „Рационализация форм и метод подготовки боевых частей РВА“, „Некоторые проблемы обеспечения войск муницией и ее влияние на повышение боевой готовности“, „Оценка боевой эффективности применения ЭВМ для планирования ракетных ударов“.